Furka István

Visszapillantó

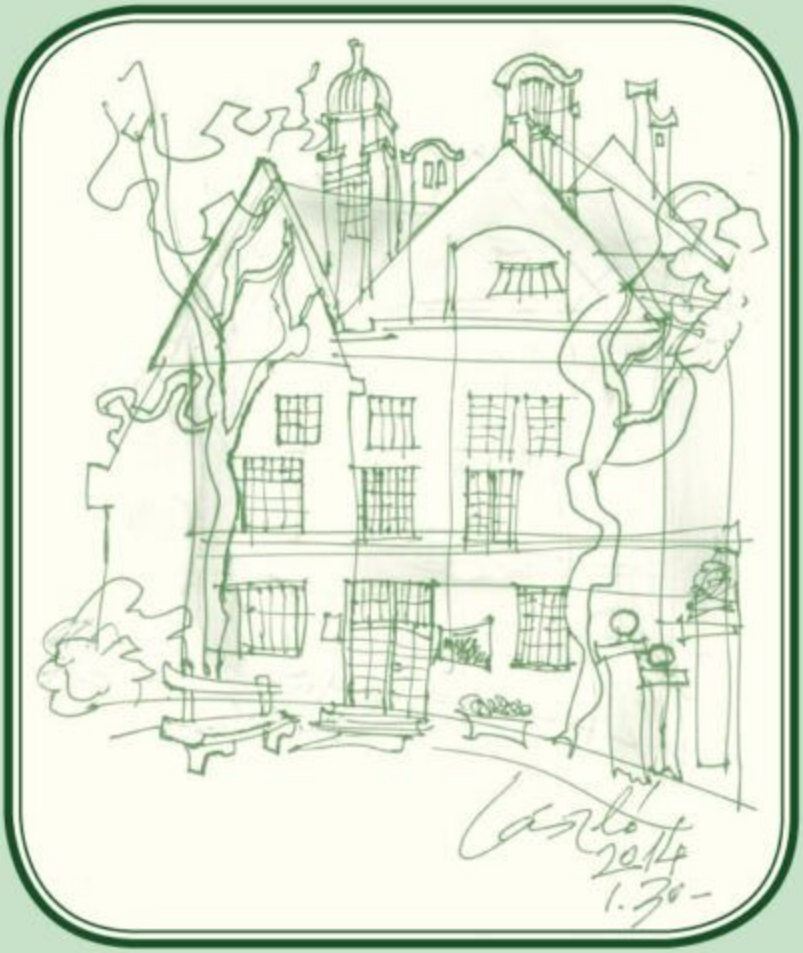

Furka István

Visszapillantó

Furka István

Visszapillantó

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press
2019

A 2017. évi kiadás utánnyomása

Az utánnyomás a Filum-Furka Bt., Debrecen támogatásával készült

Lektorálta:
Prof. dr. Sápy Péter
Dr. habil. Németh Norbert

© Furka István, 2017
© Debreceni Egyetemi Kiadó, 2017

ISBN 978 963 318 753 1

Kiadta a Debreceni Egyetemi Kiadó – https://dupress.unideb.hu
Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Nyomdai munkálatok: Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen, 2019

Prof. dr. Furka István
egyetemi tanár
A könyv megjelenésének évében az egyetemen a 64., az intézetben az 59. tanévét töltötte. A Műtéttani Intézethez – amit hosszabb időn át vezetett is – kötődő sok-sok oktatási, sebész kutatási élményéből és életéből kötött egy újabb csokorra valót.

Prof. dr. Mikó Irén,
a Szerzőnek évtizedek óta nemcsak alkotótársa, hanem maga is részese volt néhány történetnek. Nagy hozzáértéssel és gyakorlattal gondozta és rendezte ezúttal is a kéziratot a könyv megjelenéséig.

Juhászné Marosi Edit
kiadványszerkesztő,
aki ennek a kiadványnak is a nyomdai megvalósítását álmodta meg.

Gavallérné Császár Veronika
vezető titkárnő,
aki a gondolatok, történések betűbe formálását végezte.

Visszapillantó

A visszapillantó tükör hozzátartozik a mindennapjainkhoz, látjuk mi történik mögöttünk, miközben haladunk előre.

Igen, miközben morzsolgatjuk napjainkat, látjuk, vagy legalábbis tudni szeretnénk, hogy mi történik előttünk – de vágyódunk visszafelé is nézni, megélve emlékezetes, szép élményeinket, vegyítve a szörnyű, nemszeretem dolgokkal. Ezek vagyunk, ilyenek vagyunk – olykor-olykor visszapillantunk.

Jó-e visszapillantani?

Igen.

Akkor is, ha a rossz tör az emlékezetedbe?

Akkor is.

Én voltam, velem történt, még akkor is, ha a tüske, vagy netalántán a szálka örökre bennem maradt.

Miért idézzük először a kellemetlen dolgokat?

Ki tudja miért?

.....

Ez is emberi.

.....

Ahogy fordul az autó, így áll össze a visszapillantó képünk. Egyszer szép, megnyugtató, máskor meg zavaros, bonyolult – olyan mint az életben.

Érdemes-e ezeket papírra vetni?

Talán igen, talán nem.

Ha igen, érdekes lehet másoknak is a történtek, lehet tanulságokat levonni, a furcsa helyzetek lehetnek megmosolyogtatók, a maiaknak esetleg hihetetlenek, sőt érthetetlenek. Mi voltunk, velem történt, átéltem – lenyomat a múltról.

Ha nem – a Kedves Olvasó ítél, s dönt, azaz becsukja a könyvet.

Én merem remélni az igent és továbbfolytatja az olvasást, lapozgatást.

Sokan biztattak a „Szösszenetek a Műtéttanon" című könyvemet olvasván, hogy írjak ismét.

Bár vannak kétségeim – de elő a papírt és aztán meglátjuk, meglátják...

Ki is vagyok én?

Sokáig vívódtam magammal, hogy ez az írás ebbe a kötetbe való-e. Végső döntésemre az vezetett, hogy ez is rólam szól, igaz máshol már majdnem teljes terjedelmében megjelent.

Hogy történhetett ez? Rólam akartak egy bő cikket megjelentetni, és úgy gondolták, hogy én ismerem magamat a legjobban (hogy ez így van vagy nem, azt nem tudom), legjobb lesz, ha a cikk megírásában én is segítek.

Valahogy rávettek.

Több lapszám átnézésével ezt a riporter kérdezz-felelek formát választottuk a lap érdeklődésének megfelelően.

Igaz, ez nem teljesen én vagyok, ez csak egy bő szelet belőlem, de talán tájékozódásnak megfelel.

E könyvem címe „Visszapillantó", ha jobban meggondolom, ez az írás is egy visszapillantás, egy igazán jó nagy, mert majdnem a végéről csaknem az elejére visszanézni nem mindig egyszerű és könnyű.

Bár én író nem vagyok, sohasem állítottam, de azért papírra vethetem gondolataimat, emlékeimet, érzéseimet, érzelmeimet.

Ezt visszatükrözheti ez a kötetben megtalálható írásaimban is, hát lássuk, ki is vagyok én, ha nem is éppen dióhéjban.

Ha a Kedves Olvasó erre nem kíváncsi, szíveskedjen a 21. oldalra lapozni.

RIPORTER: Amikor Ön kezdte az orvostudományi tanulmányait, akkor az egyetem neve Debreceni Orvostudományi Egyetem volt. Mióta is van az egyetemen?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: 61, illetőleg 56 éve.

RIPORTER: Ez hogy értendő?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: 1953-ban iratkoztam be, akkor 61 éve, ha a gyakornoki kinevezésemet számítom – 1958. november –, akkor pedig 56.

RIPORTER: Öt éve alatt végezte el a hat évet?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Nem, nem. Egy évvel hamarabb neveztek ki az akkori Sebészeti Anatómiai és Műtéttani Intézetbe, és 1959. szeptemberében végeztem.

RIPORTER: Most is a Műtéttanon dolgozik. Mindig ez az egy munkahelye volt?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Igen, a „széljárástól függően" az intézet neve az idők folyamán többször változott: Sebészeti Anatómiai és Műtéttani Intézet, majd Kísérletes Sebészeti Intézetre és most jelenleg pedig Sebészeti Műtéttani Tanszék a neve. Igaz, a kísérletes szó hiányzik belőle, pedig a kutató sebészet jobban illene az intézet két fő tevékenységéhez, azaz a műtéttant és a kutató sebészetet kifejező jelző jelentené és jelezné pontosabban tevékenységünket.

RIPORTER: Ön szerint, hogyan fogalmazná meg röviden, ha egy kívülállónak kellene ismertetni az intézet jellegét.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Itt az elméleti intézetek és klinikák között olyan elengedhetetlen, nélkülözhetetlen, alapvető beavatkozásokat tanítunk meg – bizonyos új eljárások orientációja mellett –, melyek minden orvos számára kötelezőek. A kutatómunkát pedig úgy lehetne leírni, hogy a kísérletes sebészet a holnap gyakorlata lehet, amellett, hogy a sebészeti biztonságra való törekvés jegyeit is magán kell viselnie a kutatásoknak és az oktatásoknak.

RIPORTER: Ez bizony fajsúlyos összefoglaló volt.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Igyekszünk lehetőleg tömören közölni a mondandónkat.

RIPORTER: Egyetemi pályafutása?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Végigjártam a „ranglétrát" az egyetemi gyakornoktól az intézetigazgató egyetemi tanárig – jelenleg emeritus professori minősítésben vagyok. Aktív tagnak tartanak a munkatársak, igaz is, fennállásom első 79 évében azt a szót, hogy unatkozom, nem ismertem. Vagy a feladat talált meg engem, vagy én a feladatot.

RIPORTER: Beszélne a szüleiről?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Örömmel. Szorgos, dolgos, megbízható emberek voltak, nyugodjanak békében! Édesapám szigorú volt, sokszor hangsúlyozta: „Fiam, az adott szó többet jelent sokszor az írásnál is." Édesanyám kedves, helyes asszony volt, mindenki Ilonkája, később Ilus nénije. Égett a keze alatt a munka. Édesapám nagyszerű társa volt. 10 évvel élte túl Apámat, ez nehéz időszak volt számára – igyekeztünk segíteni mindenben, de az

egyedüllétet enyhíteni... ugye, nem részletezem. Édesapám híres, kitűnő hentes- és mészáros mester volt. A család Gyuláról származik, ott tanulta mesterségét. Az elsők között kapta meg a Gyulai kolbász – Gyulai hentesáru védjegy nehezen megszerezhető minősítését. A Párizsi Világkiállítás ezüstérmet nyert Gyulai kolbászát Édesapám készítette. Büszke vagyok rá – én is tudom a receptjét, de Ön akármit ígérne nekem, nem mondanám meg a készítési módját. Senkinek sem mondtam el eddig. Édesapám megígértette velem, hogy csak a család ismerheti, így mehet tovább. Az adott szó, ugyebár, kötelez. Egy időben nagy pénzeket ígértek érte – nem és nem adtam. Édesapám kemény munkára fogott a tanulásom mellett a hentesmesterséget illetően. A vágóhídi tevékenységet enyhén szólva utáltam, de a többit szerettem. „Tudod, fiam, ezt nem vehetik el tőled" – mondta. Családom tagjai mindig rávesznek, hogy pihenés gyanánt csináljak egy kis finomságot, egy kis kolbászt, füstölt májast, meg még egyebet, ugye, ezek a készítmények nem viselik magukon a diétás jelzőt. Barátaink is minősítették a „termékeket" sok esetben.

RIPORTER: Mondja már hogyan, egész izgalomba jöttem.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Egy kis disznótorosra hívtuk meg barátainkat, többek között Tréfás György operaénekes barátunkat is. Kicsit később jöttek Kati asszonnyal, mert fellépése volt a színházban:

– Gyurikám, mit kérsz? Kóstold meg a disznósajtot!

– István, kedves, csak egy icipici falatot kérek.

Jó, egy picinél többet vágtam. Elfogyasztotta.

– Kérek még egy kicsit.

Ismét vágtam, de most már nagyobbat.

– Adj még, légy szíves.

Az este végén jött azért a vallomás:

– Tudod, én úgy 40 évvel ezelőtt kényszerültem disznósajtot enni, azóta se. Akkor szívemből megutáltam. Ezért volt az, hogy csak egy picit kérek. Nem akartalak megsérteni, de hát ez nagyon finom. Ha csinálsz megint, ugye megkínálsz ismét?

Sápy Péter barátom a főtt páros kolbászt emelte ki, Gergely Pál a füstölt májast, mások a véres hurkát, az abált szalonnát, a tepertőt kedvelték. Örömmel csináltam, engem ez pihentet, kikapcsol. Ez a típusú tevékenység a főzéssel együtt – ezt is szeretem – alkotómunka mások és a magam örömére. Kinek ez, kinek az, nekem ez az egyik kedvtelésem.

RIPORTER: Van másik is?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Miért ne lenne?

RIPORTER: Tessék mondani!

....

Mire ez a nagy hallgatás?

....

Na, jó, beszélgessünk akkor másról is!

Mikor határozta el, hogy orvos lesz?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: A pontos választ nem tudom megmondani, apránként sok benyomás ért, pl. az elemi iskolában a Fényes nevű Doktor Bácsi egészen érdekes, új dolgokat mondott az Egészség órán. Aztán Ardó Doktor Úr rendelőjében – egy furunkulus nőtt az oldalamra – a rendelő különleges illata volt,

ami nagyon megkapott. Édesapámtól kaptam egy könyvet „A vérkeringés" volt a címe, ez meg lenyűgözött. Mellettünk volt Szoboszlón a mentőállomás és hát ott ápolóskodtam is. Az egyik szolgálat alkalmával egy szörnyű balesethez kellett kivonulnunk, addig ilyet nem láttam, csak betegszállítást végeztünk, de ez megrendített, megrázott. Nevezetesen egy vonatgázolásos balesethez vonultunk ki, egy fiatal nő mindkét lábát szétroncsolta a vonat. Nem akarom elmondani a részleteket, de most is előttem van minden részlet aprólékosan, mintha e percben láttam volna. Utána valami hajtott, hogy mi, azt nem tudom, de ez döntően meghatározta, hogy hova megyek. A szolgálatom, ha megengedte, és ha tehettem, többször meglátogattam a kórteremben szegény beteget, döbbenetes volt látni a combtól lefelé az ágyra kisimuló takarót.

Kitüntetéssel érettségiztem, így felvételizni nem kellett, hát, valahogy így indult a dolog. A tanulmányaim évei alatt soha nem fogott el a betegségektől való félsz vagy undor, vagy valami ehhez hasonló, kivéve egy alkalmat. Egyszer, III. éves koromban boncolási gyakorlat közben, ma sem tudom megmondani, hogy miért, egy tüdőben láttam valami furcsa képletet és egy félévig a tepertőtől undorodtam, amit hát előtte is, meg most is szeretek. Előbb a kórbonctanon lettem szakkörös, majd demonstrátor, a kinevezésemről meg már beszéltem.

RIPORTER: Az első tudományos munkája?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Két szakköri munka volt, de az első igazi önálló, saját ötlet alapján lévő az az ureterpótlásról szólt. Büszke vagyok rá, mert Babics Professzor Úr – abban az időben

Ő jelentette az urológiai sebészet csúcsát – olyannyira jónak találta a munkámat, hogy „hozzájárulásunkat kérte", hogy az Ő általa főszerkesztőként is jegyzett Acta Chirurgica folyóiratban közölhesse az egyébként a Magyar Sebészetbe küldött munkámat. Büszkén őrzöm azóta is levelét. Egyik ötlet hozta a másikat, az urogenitális apparátus sebészete érdekelt, a szakvizsgám is ehhez a területhez kapcsolódott, a klinikai gyakorlatom is csak gazdagította a képet, így a kandidátusi és a nagydoktori értekezésem is innen eredeztethető. A kollaboráció kapcsán más terület is érdekelt, például a parenchymás szervek sebészete, így szélesedett a kutatási területem. Azok vonzottak leginkább, melyek a betegágytól kiinduló kérdésre megoldatlan problémák voltak – faggasd ki a kísérleti modellt, kellő át- és meggondolás után találjon az visszza a kiindulókhoz. Úgy érzem, ezt értékelték eddigi munkásságom során kapott szakmai díjak is, melyek közül nem egyet elsőként kaptam meg. Gyűltek a külföldi meghívások, díjak, tiszteleti tagság. A Csehszlovák Sebészeti Társaság tiszteleti tagságaként az a furcsa helyzet állt elő – én voltam az utolsó ember ebben az államalakulatban, aki tiszteleti tag –, hogy amikor kettéváltak: Csehországra és Szlovákiára, mindkét sebész társaság megtartotta tiszteleti tagságomat.

A véletlen – lehet így is mondani – is közrejátszott, hogy a mikrosebészet különleges, szép világa is magával ragadott.

Riporter: Odaadással mondta ezt. Mondana erről egy kicsit többet?

Prof. Dr. Furka István: Szívesen. A mikrosebészet a manuális szakmák egy különleges szelete, egyszerűsítve ez a technika,

módszercsoport egyre inkább táguló megoldási lehetőségeket kínál mind a klinikum számára, mind pedig a kutatások területén. A '60–as években tervgazdálkodás lévén előre be kellett tervezni, hogy milyen gépet, műszert, stb. szeretnénk az elkövetkezendőkben. Ezekből a listákból általában alig hagytak jóvá valamit. Az egyik alkalommal a lista végére egy operáló mikroszkópot is odaírtam olvasmányaim alapján. Abban az évben valahogy mindent kihúztak. Morogtam is magamban, mert sok munka volt összeállítani az átiratot, mint helyettesnek, nekem jutott ez a feladat. Egyszer egy kissé rideg hang szólt a raktárból, hogy az NDK-ból egy iszonyú nagy faláda érkezett az intézet számára, ami csak akadályozza őket a munkájukban. Mi lehet, mi lehet? Hamar el a raktárba, hát egy operáló mikroszkóp volt. Nagy nehezen állítottuk össze, a német műszaki szaknyelv kicsit „távol esett" az angol orvositól. Összeraktuk és a látvány, amit láttam, csodálatos volt.

Riporter: Milyen látvány?

Prof. Dr. Furka István: Ja, azt elfelejtettem mondani, hogy lecsaptam egy legyet, nem múlt ki azonnal, de hogy miért, miért nem, nem tudom, ezt tettem a látótérbe. Csodálatos volt! Mozogtak még a lábán lévő szőrök is, a finom csipesszel megfoghatók voltak, amit hát, ugye azelőtt nem láttunk. Megtanultam autodidakta módon mikroszkóp alatt dolgozni. Az első munkám is igen érdekes volt, az ureter körkörös és hosszanti izomrétegét szét lehetett választani rostjaik mentén, nem kellett azokat elmetszeni. Az urothelium kis nyílásán a vélt kő kivehető volt és a rétegek varratok nélkül záródtak. Jó munka volt, rég volt, szép emlék. A mikrosebészet területén odafejlődtünk, hogy az ISEM (International

Society for Experimental Microsurgery) 7. Világkongresszus rendezési jogát a San Diego-i kongresszuson elnyertük. A nagy városok neve mellé – London, Párizs, Montreál – Debrecen is felkerült a kongresszusi városok listájára. 13 világnagyságot sikerült idehozni, azóta is komoly tisztségeket töltenek be munkatársaink e szervezetben, Mikó Professzornő az ISEM legnagyobb díját is elnyerte.

RIPORTER: Mikó Professzornő az Ön felesége?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Igen, aki 36 év óta hű és alkotótársam is egyben. Ebben minden benne van. Büszke vagyok sikereire.

RIPORTER: Beszéljünk egy kicsit a szűkebb családjáról is.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Nagy örömmel. Az első házasságomból Zsuzsa és Kriszta lányom született, ebből pedig Andi. Nagy szeretetben, megértésben, egymás segítésében van a három lány. Zsuzsával kicsit nehezebb tartani a kapcsolatot, Ő Londonban él, festőművész-restaurátor, művész ember. Nemcsak mint apa szeretem a műveit, különleges megfogalmazásúak, érdekesek, színgazdagok. Kriszta gyógypedagógus, vak és mozgáskorlátozott gyerekekkel foglalkozik hihetetlen türelemmel. Egy kiemelt, elit iskolában dolgozik Budapesten. Andi, aki sebész- és sugárterápiás szakorvos, Ph.D. fokozattal is rendelkezik, szinte napi kapcsolatban van Krisztával. Két unokám van: Máté 19 éves, Ő a Kriszta gyermeke, Ádámka 7, Ő Andié. Máté érettségi után a hova tovább kérdéssel viaskodik. Ádika elsős. Így áll össze a csapat.

RIPORTER: Én készültem Professzor Úrból, lenne még sok kérdésem, nem is tudom, melyiket vegyem elő, mert a riport terjedel-

me korlátozott. Az intézetben működik az Extra Galéria. Erről is kérnék egy pár szót.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Mikor sikerült az intézetet alkalmassá tenni még a régi helyén az új feladatok elvégzésére (műtő, labor, mikrosebészet) szép, tiszta, de üres falak voltak. A művész barátaimnak mondtam, hogy be kellene népesíteni alkotásaitokból a falakat, melyet örömmel vettek. Így jött létre az Extra Galéria. Nem szokásos egy sebészeti jellegű intézetben az, hogy még egy galéria is működjön. Katona Bálint barátunkat kineveztem igazgatónak, beindult és ma is működik a dolog. Sok hallgató megfordul nap, mint nap a tanszéken, láthatják a kortárs művészet egy-egy darabját. Ahhoz ragaszkodtam csak, hogy zsűrizett képek kerüljenek a falakra.

RIPORTER: Más művészetekről is hallottam....

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Igen, hallhatott. Úgy belesüllyedünk néha a szakmai csőlátásba, ezt szerettem volna oldani a Művészetek a Műtéttanon rendezvénysorozattal. Orvos művészek zenéltek, fiatal ének- és zeneművészek hangversenyt adtak, felejthetetlen volt Tréfás György önálló estje, Miske László és Kóti Árpád nagy sikerű fellépése és Csécsei György egyedülálló gitármuzsikája. Kellemes, tartalmas esték voltak, sok vidámsággal is megtöltve, sokszor kevés volt a tantermi férőhely. Egyszer a Csokonai Színház kis kamarakórusa is fellépett és előadásuk végén műtős aszszisztensi ruhába öltözve 4 munkatársunk bejött a terembe, s hirtelen csend lett. „Jutalmul kaptok egy beöntést" – mondtam jó hangosan. „Jaj, nem, Isten ments!" – volt egy kicsit sikoltozó vá-

lasz a kórus részéről. Na, nem kell megijedni, egy-egy pohár nemes italt neveztünk beöntésnek. Nagy nevetés – koccintás.

RIPORTER: Elismerései között volt a Mestertanár Aranyérem. Miért is kapta?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Az idők folyamán 37 diákköri munka témáját önállóan vezettem, sok közülük díjat nyert, mikor már intézetvezető voltam, akkor is élénk diákköri tevékenység folyt a házban. 10 évig voltam a Tudományos Diákkör (TDK) oktatói részéről titkár, három TDK országos konferenciát szerveztem, hogy csak a főbb dolgokat említsem.

RIPORTER: Úgy tudom, intézeten kívül is foglalkoztatják, és még mielőtt rátérnénk, egy számszerű összegzést kérnék munkásságáról.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: 356 dolgozat, 17 könyvrészlet, 3+1 könyv (most készült el a negyedik kézirata), 6 professzor, ebből kettő külföldön (Anglia, Ausztrália). Tudnék még több számszerű összefoglalást is mondani, de hát gondolom, ennyi elég. Igen, van feladatom, máshol is bőven akad tennivalóm. Tagja és elnöke vagyok a Magyar Tudományos Akadémia Osztályközi Állatkísérletekkel foglalkozó Bizottságának, ez elvi síkon foglalkozik intenzíven az állatkísérletek kapcsán felmerülő kérdésekkel. A bizottság tagjai útjuk során beszámolnak az aktuális nemzetközileg felmerülő problémákról is. A másik, sok munkát adó, a kormányzat szaktanácsadó szerveként működő Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanács (ÁTET) kinevezés alapján létrejövő tagságom. Itt megfordul az összes, az országban benyújtott állatkísérleti kérelem. Az engedélyezési eljárások fontos láncszeme ez a komoly fele-

lősséggel járó tevékenység. Ehhez járul még hozzá az előadások tartása, a kreditkurzusok vezetése, kiemelve a Mikrosebészeti Oktató- és Gyakorló Központ szakmai igazgatását is, nem utolsósorban a tanszék vezetőjével a konzultációk, egy szóval most már látja, hogy valóban nem unatkozom, aktív vagyok, még egy pár hónapig „hetvenkedhetek".

RIPORTER: Hogy hogy?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Akkor már belépek a nyolcadik x-be és magyar nyelven „nyolcvankodás" kifejezés nincs.

A betegekről

Az Isten bűnül ne vegye, meg az Etikai Bizottság, mert most betegekről lesz szó. A dolgok a '60-as évek elején történtek. Nem hiszem, hogy a szereplők közül sokan esznek még kenyeret, inkább felülről szemlélik a világ folyását.

Gondolom, hogy ezek után nem sérthetek így meg senkit, meg talán elévülés is van.

Az történt, hogy a Személyzeti Osztály Szabolcs-Szatmár megye egy központi fekvésű falujába és környékére kirendelt körzeti orvost helyettesíteni. Ez nem egy körzet volt, hanem végső soron kettő, mert egyikben sem volt orvos, így mind a kettőt el kellett látni, amit csak ott tudtam meg. Ez valójában hat falut jelentett.

Miért voltunk ott? A mezőgazdaság „erőteljes átszervezése" során – amit a falusiak egyszerűen kolhozosításnak neveztek – az egyik beléptetési szempont az agitátorok részéről az volt, amit a népeknek mondtak, hogy most már a doktor is ingyen van.

Az ezeken a területeken lévő dolgozó orvosok jobbnak látták inkább a városba, vagy máshova áthelyezni székhelyüket, tevékenységüket. Így keletkezett a hiány. Nehogy zúgolódjon a nép, köz-

ponti utasítás alapján rendeltek ki így bennünket, főképp a fiatalokat, így kerültem én is erre a vidékre.

Szerencse a mentőknél felszedett tapasztalatom sokat segített. Volt egy pár nehéz helyzet, eset. Sok beteg volt, talán azért is, mert az egyik hozzátartozó el is mondta, hogy „ha már a Doktor Úr az eggyetemről együtt, megmutassuk neki az öreget, 20 éve tüdőasztmás, hátha ért hozzá".

Sok elhanyagolt eset volt, ahogy az ottaniak mondták, „inkább húzta a belit, mint ahogy doktorho ment vóna". Kórházba meg hát, csak a legvégső esetben, a szalkai is majd 50 km-re volt.

Új doktor jött – remekül működött a kontyos rádió, nem panaszkodhattam a rendelő látogatottságára.

Fél 8-kor az injectiós nőbetegek, ezután fecskendőfőzés, azaz a sterilizálás, mert akkor még ez így ment – ez alatt receptírás – majd férfi injectiósok – ezek után a rendelés.

A receptírás alatt is volt egy-két, ma úgy mondanánk, kihívás.

„Tessék felírni antit, az asszonynak kell!" „Nekem meg a kanalas köptetőt, azt a barna üvegeset!" Azaz antineuralgicát, fájdalomcsillapítót, a másik meg Mixtura pectoralis volt barna üvegben.

Egy másik beteg meg téglaport kért, de két adagot, hogy ne kelljen annyit jönni. Ez pedig Codein-Stibium volt por alakban, amely valóban hasonlított a téglaporhoz.

Egy szívbeteg nő meg zöld gombot kért, akkor ez egy digitális (szívszer) készítmény volt zöldre színezve, és gomb alakú volt.

Nagyon hálás voltam így utólag a belgyógyászati gyakorlatvezetőmnek, mert azt mondta a csoportnak: „Urak, a gyógyszer színét is tudjátok, szükség lehet rá." Hát volt.

Harmadik nap délelőtt megváltam a körzeti nővértől, szolgálatmentességet adtam neki, amíg én itt vagyok. Na, nem azért, mert például az egyik „nadrágos beteg" kimenetele után azt a megjegyzést tette: „Az a baja ennek, Doktor Úr, hogy nem mehet a nagyfarú Jucihoz, mert hazajött az ura." Egy nőbeteg után meg azt mondta: „Rosszul sikerült az éjszakája, máshova jár az ember." Mondtam, hogy ilyen megjegyzéseket nem kérek, tartózkodjon tőle, de a valós ok a következő volt. Kértem, hogy egy fecskendőt állítson össze, véletlenül odanéztem és a legnagyobb megrökönyödésemre tisztátalan, csupaszkézzel a sterilbe belenyúlt. Úristen, hogy én ezt eddig nem vettem észre! – Igaz, a rendelőnek ez az asztala a hátam mögött volt, valahogy nem láttam. Meg kellett őriznem a nyugalmam, ami iszonyú nehéz volt.

– Hagyja abba azonnal! – szóltam rá.

– Eddig is így csináltam, a másik doktornak jó volt, magának nem?"

– Nem!– az erőteljes nemtől megrettent.

– El is mehetek.

– El. De most azonnal.

– Mit mondjak?

– Amit akar, de most békében menjen, de ízibe.

Addig nem folytattam a rendelést, még el nem ment. Nem voltam még soha ilyen helyzetben, nem mondtam fel eddig soha sen-

kinek, de muszáj voltam ilyen keményen lépni a betegek érdekében. Sterilitás!!!

Sokan voltak még a váróban, nyugalmat muszáj volt magamra erőltetni, ami sikerült is valahogy.

A szemben lévő óvodában volt az ebédem, és a leves tálalásakor már jött a kérdés:

– Miért tetszett elküldeni a nővért?

– Ez az én dolgom, ne kérdezzen, legyen szíves!

– Tudtam, hogy egyszer ez lesz a vége – volt az utórezgés.

Nem szóltam semmit, komoran kanalaztam a káposztalevesem. Ez most ízetlen volt, amúgy pedig jól főztek.

Nem árt, ha az ember ilyen helyzetekben a „tájnyelvet" is tudja.

„Ennek a kis árvának meg hereg a mejje" – persze nem volt árva a kislány, köhögött, megfázott, hörghurut volt a kórisme.

Az egyik betegről már a bejövetelkor látszott, hogy olyan gondterhelt, barázdált arcú, sovány ember.

„Doktor Úr, az a bajom, hogy nagyon sokat huggyozik a gilisztа" – gyomorsavtúltengés, fekélyes panaszok.

Az egyik férfi embernek meg az volt a panasza, hogy étkezés után igen feszül a hasa, meg hát szél is a bajom.

– Tessék ide felfeküdni, hadd vizsgáljam meg a hasát! – a szokásos pontokon megtapintottam a hasfalat, az egyik helyen nagyobb nyomást gyakoroltam, hogy a „vakbélgyulladást" kizárjam. Nagyot és szagosat durrantott a beteg, leugrott a vizsgálóasztalról, felhúzta a nadrágját, a pénztárcájából kikapott egy zöld tízforintosat, az asztalra csapta:

– Tudom én a tisztességet! – és távozott.

Nővér nélkül nőtt a forgalom, igaz is, senki sem szereti a baját mások előtt kiteregetni, meg vannak kényes kérdések is, ami talán még a társra sem tartozik.

Kezdetben zajos volt a váró, kocsma volt a faluban, presszó nem, helyette ott volt az orvosi váró. Kiszóltam, hogy nehéz a szívet jól vizsgálni, ha zaj van. Csend is lett, aki újonnan jött hangoskodva, rászóltak:

„Nem érted, nem hall a Doktor Úr!" Ez is elrendeződött. Szépen sorban jöttek a betegek. Az egyik rendelés közepe fele jött egy idősebb nőbeteg, úgy 60 körül. Úristen, most is azt mondom, hogy idősebb, holott már jómagam is elmúltam 60.

Nem láttam rossz állapotban.

– Mi a panasza?

– Nem is tudom, hol kezdjem Doktor Úr – sóhajtott nagyot.

– Csak nyugodtan.

– El se tetszik hinni nekem, térdkalácsrákom van ebben a balabbikban.

Leplezni kellett meglepetésemet, ilyen diagnózist még nem hallottam, nem is láttam.

– Nézzük csak meg gyorsan.

A nagyszoknyáját felhajtotta, a bal térdét egy olyan kispárnaszerű valami fedte, amit jól odakötözött.

– Tessék csak kibontani, hadd lássam! Na, nézzük a másikat is. – Nem volt eltérés a két térd között.

– Tessék lehajolni! – ami sikerült. A kezem rátételekor nem éreztem semmi rendellenességet.

– Most ugye nem recsegett, most ugye nem fáj?

– Most ippeg nem.

– Tetszett rá szedni valamit?

– Rá nem szedek semmit, mert egy se használt. Pilula vót, most csak sósborszesszel kenem, meg faggyúval.

– Most egy port írok, ha nem használna, tessék visszajönni. A kornak megfelelő kopási fájdalma lehetett. A port ilyenkor azért célszerű írni, mert ha azonos hatóanyag van a tablettában meg a porban, jobban használ, mint az ismert tabletta (lélektan).

Három nap múlva visszajött a beteg.

– Hogy tetszik lenni?

– Lábrul már nincsen olyan panasz, a szívembe is érzem, hogy itt is ott van a rák.

...

– Tessék csak levetni az inget, hadd hallgassam meg a szívet!

Tiszta, szép szívhang volt, nem hallottam semmi kórosat.

– Fulladni szokott-e?

– Nem mindig.

– Köhögni kell-e?

– Csak télen. – Most július volt.

Na, ide valami nyugtató kell.

– Csillapítócseppeket tetszik kapni, ez két-három nap múlva használ, meg tessék pihengetni!

Gyógyulást kívánva váltunk el.

Két nap múlva visszajött a beteg.

– Oszt a múltkor elfelejtettem mondani, hogy a rák az orromba is bekőtözött.

– Hova?

– Hát az orromba.

– Tessék visszajönni délután 5-re, igaz akkor nincs rendelés, most sokan vannak, nincs elég idő, hogy megvizsgáljam magát, de teszünk a bajok ellen.

Nem akartam, hogy elnézzek valamit a délelőtti gyors vizsgálattal, úgy gondoltam, hogy délután tetőtől talpig, amit csak lehet, megnézek. A mai eszemmel és tapasztalatommal is azt mondanám az alapos vizsgálat után, hogy a kornak megfelelő állapot volt. Szerencsére volt egy orrtükör is, szép, tiszta nyálkahártyát láttam, itt sem volt eltérés.

– Amíg fel tetszik öltözködni, megkérdezem a gyógyszerész urat, aki nemrég Pestről jött, hogy van-e ilyen különleges gyógyszere, amitől meg tetszik gyógyulni.

Druszám volt a patikus:

– Van-e ilyen szered, ami ilyen képzelt betegségre jó, de az olyan legyen, hogy a beteg megemlegesse!

– Várj csak..., várjál csak... Na, ez biztosan jó lesz.

– Mi az?

– Ha a borjakat le akarják szoktatni szopásról, az elválasztáskor ezzel kenik be a tehén tőgyét.

Nagyon keserű valami.

– Emberre veszélyes?

– Azt írja a könyv – itt kis szünetet tartott –, hogy semmilyen élőlényre nem ártalmas, csak akkor, ha egy kilót megeszik.

– 10 ml folyadékban feloldható?

– Igen.

Ezt felírom, de Te is támogass, légy szíves.

– Nagy szerencséje van magának – mondtam, ahogy visszamentem a szobámból a rendelőbe. Éppen most jött a legmodernebb, alig kapható gyógyszer, de a gyógyszerész úr, miután itt nem volt, rendelt, hátha kell, így hozatott. Nagy szerencse – mondtam tovább, így folyt a ráhatás. Mindenkitől el kell zárni, különösen a kisunokától, és nagyon jól tessék most figyelni, mert ebből csak egy fél cseppet szabad bevenni, ettől meggyógyul, de egy csepp halálos.

Döbbenet ült az arcán.

– Doktor Úr, hogy lehet fél cseppet? – kérdezte kicsit remegő hangon.

– Van otthon kockacukor?

– Van.

– A kockacukorra kell cseppenteni egy cseppet, majd kettétörni, így lesz a fél csepp. Meg tetszik gyógyulni. – Ezzel búcsúztunk.

Többet nem jött a rendelőbe, csak egy alkalommal láttam, amikor a faluba mentem beteghez, jó erőben volt. Megkóstoltam én is ezt a csodaszert, napokig kegyetlen keserű volt a szám, míg el nem kopott, vagy nem tudom mi lett vele. Nem lehetett kimosni. Hatásos beavatkozás volt.

Több mint kéthete itt voltam már, amikor az egyik atyafi tiszta tekintetű, fehér inges, szép fekete ruhába öltözött, nagy bajuszú ember jött a rendelésre utolsónak.

– Adjon isten! – mondta.

– Fogadj isten! Tessék leülni!

A kézfogáskor mindig megtapintottam a beteg pulzusát is, ez is úgy a vizsgálathoz tartozott, mert ugye a pulzusról, a nyirkos

kézről, meg a hőmérsékletből is lehetett valamelyest már következtetni a beteg állapotára.

– Doktor Úr, kedves, meg kék engem kristálibolázni.

Arrébb tettem a pecsétemet, a tollamat, a receptet, jelentőségteljes, rövid szünetet tartottam:

– Mikor kristálibolázták meg kendet utoljára?

– Hogy mikor? 1941-be. Höffer doktor úr.

– Használt?

– Használt.

– És akkor hogy csinálta Höffer doktor úr?

– Felírta, oszt a patikából elhoztam a kristált, a doktor úr kibontotta, egy ilyen üvegcsuporba tette, vizet tett rá, szép ibola színű lett. Oszt azt beadta.

– Most már egy kicsit jobban csinálják, mert már gyárilag készítik az ibolázást, így erősebb, meg jobban hat.

Felírtam a Neoperhepar injectiót, ami valóban ibolyaszínű volt. A kórházi gyakorlatom alatt jó néhány ilyet adtam be, és titkon úgy éreztem, hogy nyertem.

Visszajött a beteg nemsokára a patikából, hozta az injectiókat, természetesen kibontva, így adta nekem.

– Eddig egy doktor úr se tudta, aki idejött Höffer doktor úr után, hogy mi az a kristálibolázás?

Rövid, jótékony csend keletkezett.

– No, akkor karba vagy farba?

– Farba.

Egy egész, két tized Trabant

Sok fiatalnak elemi vágya az, hogy valamilyen járműve legyen. Ez mozgásszabadságot is jelent, önállóságot, egyeseknél „rangot", meg az Isten tudja még, hogy mit.

A vágy az vágy, hát még akkor, ha a múlt század közepén, a '40-es, '50-es, '60-as években a vágyat igencsak marta az, hogy autót venni nagyon nehéz volt. Igen korlátozták az autótulajdonlást.

Hogy miért? Ez a mai fiataloknak és középkorúaknak szinte érthetetlen.

Ma, ha van pénzed, vagy hitelképes vagy, és van vezetői engedélyed, bár ez nem feltétel, az általad kiválasztott autószalonba mész, ahol igyekeznek kedvedben is járni mindenféle csalafintaságokkal, és az általad jónak tartott masinát, amelynek színe, motorerőssége, kényelmi berendezése számodra meg a pénztárcádnak megfelel, akkor többnyire igen hamar már száguldozhatsz is vele.

De hogy is volt ez akkor?

Ma se szeri, se száma a márkáknak, meg a választéknak, de azidőtájt a fél kezem elég volt, hogy felsoroljam a magyarországi lehetőségeket.

Trabant, Wartburg a kétüteműek, Skoda, Moszkvics, Pobjeda vagy később Warszawa, meg Volga, ez utóbbi kettő főleg úgynevezett állami kocsik voltak, a minisztériumé, a tanácsé, a rendőrségé, pártbizottságé, szóval a fejeseké.

Ez utóbbiak közül alig volt magánkézben egy-egy.

Egy közismert, de igencsak a szokásosnál is alacsonyabb termetű, fontos személyiség birtokában volt egy fekete Volga. Azt híresztelték az illetőről „jóakarói", hogy állva vezet, meg azt, hogy nem pisil a mosdókagylóba, mert nem éri fel.

A pénzem összegyűlt – az igazat megvallva, szülői segítséggel. A főpostára, vagy a bankba kellett menni befizetni az első részletet, azaz a kocsi akkori vételárának 20%-át.

Gondoltam, hogy a bankba megyek, hátha ez elegánsabb, meg valami nyomatékot is ad a befizetésnek. Számomra egyértelmű volt, hogy a legolcsóbb, a Trabant jöhetett számításba. Így az első lépés az OTP Bankba, az egyik pultnál diszkrét tábla jelezte, hogy gépkocsi, se több, se kevesebb.

Megkérdezték, milyen kocsit akar? Milyet, milyet, hát tudtam volna én, hogy milyet, de a válaszom: „Trabantra szeretnék befizetni". Szükséges ügyintézés, majd a pénztárablak és a várakozás első fázisa következett.

Vártuk, hogy a monopol helyzeténél is nagyobb hatalmúban lévő, Merkur című gépkocsi értékesítő, egyedülálló állami vállalat az átutalt és megérkezett pénz után elküldje a nagyon várt „sorszámot". Hogy miért írtam idézőjelben? – Iszonyatos fontos szám volt ez. Ez az országosan előjegyzési szám volt, amit aztán nagyon vártuk, hogy haladjon előre. Azt gondoltuk volna, hogy minden

nap araszol egy kicsit, de ez a gyakorlatban másként volt. Ez is egy várakozási fázis volt, hogy mikor jön egy sápadt zöld színű borítékban, melyet akkor a Merkur használt, az értesítés.

A befizetéstől számított ki tudja hányadik napon jött meg a papír, ma igencsak morognánk, ha a törvény által előírt időn belül nem kapnánk értesítést, de hát ez akkor másként volt.

Figyeltük a sorszámokat, akár húsz-harmincas ugrás is már örömet jelentett, de ha állt a szám egy-két hónapot, vagy többet, nem mondom, hogy milyen cifra indulatokat váltott ki. Végső soron ez egy hosszú várakozási periódus volt, esetemben egy év tizenegy hónap, amikor ismét jött egy értesítés, hogy fizessem be a vételár hiányzó összegét.

Hamar a bankba, minél előbb utalják át a pénzt. Ez a következő várakozási szakasz már nem volt olyan hosszú, amikor ismét jött egy papír „gépkocsijának színválasztására ekkor, meg ekkor a Merkur szalonban, Budapest, Népköztársaság útja ilyen, meg ilyen szám, jelenjen meg".

Hajnali vonat, minél előbb a „Szalonba"!

Elkülönítve, kötelekkel lezárva, nehogy érintse valaki a kocsikat, amelyet kiállítottak a kirakatba, ami egy Skoda meg egy Trabant volt. Így messziről nézegettük a várakozás alatt.

A pulthoz kerülve a „bélelt" papírokat átadva vártuk az ügyintézőt vissza, hogy milyen szín van aznap. Volt egy szerintem igen ronda szürke szín, amit nagyon nem szerettem volna.

Meglett a kívánt fehér szín piros csíkkal, így nagy kő esett le a szívemről. Mellettem állt, szintén vidékről jött atyafi csizmában, és a színválasztásnál azt közölte az ügyintézővel, hogy az asszony

azt mondta, hogy olyan kéthetes döglött vadgalamb színű kell. Megrökönyödött volt az ügyintéző.

A történetet tovább nem tudom, mert el kellett a pulttól jönnöm, ott volt a soron következő, türelmetlen ügyfél.

Ki a Nyugatihoz, kolbász – sör – vonat – haza. Ismét egy kis várakozás. Jött megint az értesítés, hogy gépkocsiját ekkor meg ekkor a csepeli Petróleum szabadkikötőben 9–12 óra között szíveskedjen átvenni.

Ismét vonat, fel Pestre, a barátommal mentem, aki a mentőknél gépkocsivezetőként szolgált, főképpen az eset kocsin. Biztos, ami biztos alapon kértem meg őt, hogy kísérjen el. A Nyugatiban a kockásoldalú taxihoz mentünk, bemondtuk a címet.

– Új kocsiért mennek? – így a taxis.

– Igen.

– Milyenért?

– Trabantért.

– Ha gondolják, azonnal megveszem. Ráteszek egy tízest – így a taxis.

– Nem, nem, nem.

A fuvar végén még egyszer megkérdezte:

– Na, nem gondolták meg? Itt a tízes.

A kocsi vásárlás névre szóló volt, egy embernek csak egy előjegyzése lehetett, de ha átvette a várva vártat, a következő nap kezdhette ismét 20%-kal.

Egy üvegfal előtt kellett várakozni, előrehoztak egy-egy kocsit, majd szólították a boldog tulajdonost.

A hosszú várakozás alatt mivel ütheti el az időt az ember, minthogy kávézik, szendvicset eszik, meg felidézi a Trabanttal kapcsolatos vicceket.

„Országúti pattanás."

A szappantartó" – utalva a műanyag kocsiszekrényre.

A Chrysler az USA-ban megvette hamutartónak.

A lépcsőházban találkoznak a szomszédok:

– Miért vagy olyan szomorú?

– Lepiszkolta a macska a Trabantomat!

– Na és, vigyél egy vödör vizet, mosd le!

– Nem megy, be is kaparta.

Nyári napon egy hölgy vezeti a Trabantot, ami egyszer csak megáll. Kiszáll, felemeli a motorháztetőt, önfeledten nézi, mi lehet a baj. A lenge nyári ruhájából véletlenül kitüremkedik az egyik melle. Mellé ér egy fickó:

– Hiába szoptatja, kisasszony, nem lesz ebből Opel Rekord!

Na, végre, mi következtünk.

Megmutatták, hogy hogyan indul, hogy működik az irányjelző, a lámpa, a szerszámokat, mentődobozt és átadták a kilépő papírt a szokásos típusszöveggel:

– Jó utat! Balesetmentes közlekedést! A kapuhoz tessék gurulni!

Papírleadás és felnyílt a sorompó.

Szájhagyomány útján terjedt, hogy a kaputól jobbra, olyan 4-500 méterre volt a benzinkút. Minden új kocsinak ide vezetett az első útja. Abban az időben 80-90 Ft-ért telerakták a Trabant tankját. Odaálltunk.

– Tele kérem.

– Hova-hova?

– Csak ide, Debrecenbe. Mennyit fizetek?

– 88,60-at.

Százast adtam.

– Jaj, jaj, nincs elég apróm, tessék várni.

– Tartsa meg! – csakhogy menjünk innen minél hamarabb.

– Ez az aprópénz egy jól bevált trükk – mondta a barátom, aki nem először volt itt.

Pesten nem én vezettem, Vecsésnél cseréltünk, és innen már megkezdtem én ezzel a kis piros csíkommal első 49 000 km-es utamat. Ekkor adtam el használtan, árán felül a Trabikát, mert megjött az új.

Ez alatt az idő alatt egy egész, két tized Trabantot birtokoltam. Öt Trabantom volt hasonló feltételekkel a hosszú évek alatt.

Ugye milyen furcsa ez az egy egész, két tized autó? Hihetetlen, de így volt.

A végére még két megjegyzés kívánkozik.

Az egyik a gumivásárlás. Csak akkor lehetett új külső gumit kapni, ha leadtuk a használtat. Ha négyet szerettél volna, akkor négyet kellett beszolgáltatni. Teljesen mindegy volt, hogy milyen volt a használtnak a mérete. Körülbelül 3-4 hét múlva megjött az új gumi is. Virágzott ám a használt gumikereskedelem! Emlékszem, hogy a leadott négy gumi közül kettő egy traktor igen használt első két gumija volt.

A másik, hogy a Trabinak soha el nem romló üzemanyagmérője volt, amely egy barna, litereket mutató fűrészlaphoz hasonló

eszköz volt. Bedugtad a motorházban lévő tankba, és amelyik számnál megnedvesedett, annyi liter volt még benne.

Sosem tévedhettél így?

Dehogynem! Ha például valaki megmozdult a kocsiban, vagy meglökte a kocsiszekrényt, biztos volt a téves, többletet mutató mérés. Vigyázni kellett! Nagyon ritkák voltak a benzinkutak.

Ugye milyen egyszerű volt az autózás? Hihetetlen, de így volt. Ennek ellenére, sok-sok örömet jelentett nekem a kocsi, a bosszúságokon, a furcsaságokon most már csak mosolygok.

Szürke hús

Még mielőtt bárki is valamilyen szörnyűségre gondolna, megnyugtathatok mindenkit, hogy ez nem a rettenet kategóriájába tartozik.

Mivel az elején szeretném kezdeni e kis történetet, egy picit dicsérni kell magamat, de ne tessék ezt azért öntömjénezésnek tekinteni.

Tízéves orvos voltam, amikor elég kemény munkával megvédtem a kandidátusi értekezésemet. Viszonylag ritkaságszámba ment, mert ehhez a minősítéshez bizony elég fiatal voltam. Inkább később, idősebb életkorban volt szokás ilyen fokozatot megszerezni.

Büszkeséggel töltött el ez, mert magam erejéből jött össze ez az értekezés, igaz, nem is akadályoztak ebben. Az is tény, hogy a keresztbetevésre is volt jó néhány példa.

Adjunktusi rangban voltam, és egyéb tudományos ülésen ritkán bár, de elhangzott egy-egy Tanár Úr megszólítás, mert a kandidátusokat így is szólíthatták. Lengette hiúságom – mi tagadás.

Ennél azért természetesen fontosabb volt az, hogy egyre többen kérték szakmai véleményemet, tanácsomat. Egy-egy tudomá-

nyos összejövetelen üléselnökségre is felkértek. Kezdtem egyre inkább ismertté válni, hozzájárult ehhez jó néhány magyarul–angolul megjelent közleményem is. Termékeny időszak volt.

Váratlanul ért, amikor egy kicsit fiatalabb kollega azt kérte tőlem, hogy szeretne eljönni az intézetünkbe két vagy három hétre tanulmányozni a mikrosebészeti alapmódszert és beavatkozásokat. Van-e rá lehetőség?

Örültem ennek, de hát nem én voltam a főnök. Nem tőlem függött a dolog.

Elintézte még azt is, hogy együtt tevékenykedjünk ez idő alatt. Jól mentek a dolgok. Most a professzori rangban lévő kollega–barát szívesen visszaemlékszik ezekre az időkre.

Egy-egy értekezést is kaptam bírálatra.

Érdekes érzés volt, hogy vadászhasonlattal éljek, most nem énrám lőttek a vita alatt. Az is további élményt jelentett, hogy belekerültem az „akadémiai forgatagba". Igyekeztem a legjobb ismeretem, tudásom, lelkiismeretem szerint korrekt módon ténykedni, cselekedni.

Megérzi azt az ember, ha valaki úgymond nyalizni akar – kevés eset volt, de mindet sikerült hárítanom. Ezt is megtapasztaltam.

Annál több volt az a kísérletekkel kapcsolatosan, hogy hogyan kellene ezt meg azt megcsinálni, lehet-e ezen az állaton ezt meg ezt a kísérletet elvégezni. Természetesen nekem is egyre gyűlt a tapasztalatom. Merészebb dolgokba is belevághattunk.

Az Orvostovábbképző Intézet Sebészeti Klinikájának egyik szimpatikus munkatársa, akivel régebbről is jól ismertük egy-

mást, előállt azzal a problémával, hogy hogyan lehetne még műtét közben pontosan a belek életképességét meghatározni, mert ha a kirekesztés után, ha vissza is tér a bél színe, nem biztos az életképessége. Bizony egynéhány meglepetés ért bennünket – jegyezte meg.

Ezt én így pontosan megmondani nem tudom, kell egy, vagy több érzékeny, modern mérőmódszer, a kutyák bele biztosan alkalmas lesz erre, de ezt csak megfelelő kísérletek után lehet megmondani. Ezzel váltunk el.

Néhány nap múlva telefonált, hogy a főnökének is tetszik a téma, szól az enyémnek, és reméli, összejön a munka.

Azt mondtam, hogy ezt egy-két nap alatt nem lehet kivitelezni, több idő és jó néhány túlélő kísérlet is szükséges.

– Rendben, igyekszem megszervezni ezt az egészet – ezzel köszöntünk el.

Pár nap múlva ismét telefon:

– István, összejön a dolog.

Úgy alakult, hogy rövid időn belül el tudott jönni, ha jól emlékszem bő három hétre, hogy megcsináljuk a kísérleteket. Kiss Jánosnak hívták ezt a nálam alig fiatalabb, remek sebészt. Két napra egy mérnökember is jött vele, aki a mérőeszközöket beállította, s mi elkezdtük a munkát, beleket operáltunk, mértünk, szóval beindultunk. Egyre jobban összebarátkoztunk, egyszer csak kiszaladt a száján, hogy „Bátyóka, tudomány kellene!” – azóta is így hívott élete végéig.

Csináltuk a dolgokat, fogytak a regisztráló tekercsek, de nem voltak egységesek az eredmények.

– Bátyóka, nem lesz ebből semmi – majdnem reményvesztett lett.

– Nyugi, nyugi, hajtsuk le ezt a tíz műtétet még, azután értékeljünk. Ne azt várd, amit Te akarsz, hanem az eredményeket nézzük.

Hétvégén hazaszaladt Pestre, hétfőn jött:

– Bátyóka, lesz ebből valami?

– Lesz.

A hétvégén én is belevetettem magam az értékelésbe, és sikerült észrevenni egy–egy visszatérő jelenséget, de hibákat is vétettünk, ezért volt ez a szóródás a regisztrátumokon.

– János, most nézzük ismét végig a műtéteket, a szövettant, a vitális próbákat, méréseket.

Reggeltől estig operáltunk, mértünk, értékeltünk, számoltunk, egyre fáradtabbak lettünk, nemcsak mi, hanem mindenki. Egyszer János azt mondta:

– Soha sem gondoltam volna, hogy a kutató sebészet ilyen nehéz meló.

A kitartó munka heteken át meghozta a gyümölcsét.

Egy rövid, kemény délelőtt után „pihenő holnapig", adtam ki a jelszót.

– János, kedves, Téged este vacsorára szívesen látunk otthon.

Szeretek főzni, ma is így volt, szürke húst készítettem.

Ez egy majoránnás, apró sertéshusiból álló, szószos, tejfeles, kicsit bizarrul kinéző étel, melyet csavaros tésztával illik fogyasztani a szaft miatt. A gyerekek nevezték el szürke husinak, szürkének nem igazán szürke, de rajta maradt a név.

Megjött János, egy kis apósom-féle almapálinkával kezdtünk, majd asztalhoz ültünk.

Látom, János igencsak furán nézi, szemléli az ételt.

„Mi lehet ez? Szeretem én ezt? Jaj!" Minden benne volt a tekintetébe.

– Parancsolj, vegyél!

– Bátyóka, nem olyan jó a gyomrom! Ne haragudj, éppen csak megkóstolom.

Egy madárnak való adagot szedett.

A pompás íz megtette a hatást, hamar meggyógyult a gyomra, megette a kiszedettet.

– Ha nem haragusztok, még egy keveset veszek.

– Annyit szedj, amennyi jól esik.

Ezt az adagot leöblítettük egy kis borocskával.

– Jaj, megjavult a gyomrom. De jó!

– Szedjél még János! – kínálta a nejem.

– Szégyellem, de szedek még, mert nagyon finom – és többet tett a tányérjára, mint a két első alkalommal.

– Így szokott ez lenni – mondtam.

Sokszor elmesélte a szürke husi történetét, nemcsak jelenlétemben kongresszusokon, még Amerikában is.

Emléket szerettem volna állítani ezzel a kis történettel Kiss Jánosnak, a sebész professzornak, a kitűnő nyelőcső sebésznek, a tudósnak, akit annak idején sikerült a kutató sebészet rejtelmeibe is bevezetni.

Ha ritkán is jött, szürke husit kért.

Levél Mártinak

Prof. Dr. Kiss Jánosné
Mártinak

Kedves Márti!

Csak lélekben tudtam Jánostól elköszönni. Akadályozott ez a lehetetlen, mindig a legrosszabbkor jövő köszvény.

Az ilyen hír mindig megdöbbent, amikor ilyen igaz, régi barát távozik. A torokszorító érzés hirtelensége után alig talál szavakat az ember; hiába teszi fel a kérdést: Miért most? Melyre igaz választ sohasem kaphatunk.

Az ember csak kábán bámul a semmibe, de az esze majd lassan működni kezd és megkérdezi:

Ki is voltál Te, kedves János?

Nekem nem a címek, rangok, kitüntetések jutnak elsősorban eszembe, hanem Te, a barát, a szó nemes értelmében.

Évtizedekkel ezelőtt – a pontos dátum talán nem is fontos – egy rendes, fiatal, tisztelettudó, érdeklődő, szimpatikus kollégával találkoztam, megfogott a nyílt tekintete is.

A közöttünk lévő 6 év a javamra ugye ez már „tekintély" a szakmában, de a sok-sok beszélgetés kapcsán egyszer csak kibukott belőle a „Bátyóka" megszólítás, ami Nekem igen-igen jólesett, mert Nekem nem volt testvérem.

Valamilyen alkalommal hamarosan egy helyes, kedves hölgyet mutatott be Nekem. A feleségem, mondta – Te voltál Mártikám.

Aztán az évek során sok-sok alkalommal kialakult az, amit barátságnak mondanak.

Tudomány kellene Bátyóka! A ki nem mondott kérés számomra a legtermészetesebb volt, gyere Debrecenbe és segítünk megcsinálni. Hú de nehéz volt az első hét, nem adtad fel szerencsére, soha nem adtad fel, csak most.

Láttalak örülni a védéseden, a kinevezéseden, Amerikában, amikor azt a kacifántos kalapot a fejedre tetted, Hután és Agárdon – de láttam kétségeidet, talán átéreztem gondjaid egy részét is.

Talán beszélgethettünk volna többet, talán ehettünk volna a számodra nagyon ízletes, általam készített szürke husiból többet (hányszor mondtad!) talán..., talán..., és most véget ért valami.

Szép, gazdag, néhol küzdelmes életed volt kedves János – majd valamikor követünk Mi is.

Mártikám, most nem tudok többet írni.

Debrecen, 2010. augusztus 6.

Szeretettel:

István

Az első „külföldi” utam

Ma, ha van érvényes útleveled és pénzed, odamész, ahova akarsz, kivéve, ha az az ország, város, terület, tiltólistán van, háború, járvány, katasztrófa, vagy egyéb ok miatt.

Létezik még egy korlátozó kategória is, amit a Külügyminisztérium úgy fogalmazott meg, hogy „az utazás nem ajánlott”. A kiküldetés más műfaj, mert ott a költségek vonatkozásában, meg a szervezésben is – általában sok gondot levesznek a válladról.

Az, hogy valahova beutazó vízum, vagy védőoltás szükséges, ez előírás, de ha megvan, nem akadályozó tényező. Ez a helyzet ma.

Egy rádióadásban hallottam, hogy Németországban egy alapítvány munkatársa „A diktatúrák szerepe az emberek feletti fizikai korlátozásokban” témakört kutatja.

Hm – elgondolkodtató. Tényleg így van?

Isten ments, hogy okoskodni, legfőképpen pedig politizálni akarnék, de talán legjobb, ha „visszapillantok” magam körül. Hogy fizikai korlátozások léteznek-e, kis történet végén tessék egy kicsit elmélkedni.

1945 után nem sokkal lezárták a határokat, útlevele is csak keveseknek volt, így az utazás is „fizikailag" gyakorlatilag ellehetetlenült.

Édesanyám legkisebb húga – mindketten nyugodjanak békében – Csehszlovákiában rekedt, aki egyben keresztanyám is volt. 1941-ben egy szlovák autóbuszvezetőhöz ment feleségül, aki lévai születésű volt. Ez akkor Magyarországhoz tartozott. A front közeledtével Tiszapolgárról Lévára mentek, így ragadt ott.

A postaforgalom is valahogy lassan helyreállt. Édesanyám nagyon várta a leveleket a húgától, nyáron kevesebbszer, télen sűrűbben jöttek.

Szegény Piri, egyedül van ott – de jó lenne meglátogatni. Beszélt valami ismerős főrendőr-félével az utazása ügyében: 1lus néni, egyelőre ne is álmodjon erről.

Piri néném egyik levelében írta: Istikém látogass meg a nyáron, hátha kapsz útlevelet. Úgy gondolkoztam, hogy az 1954/1955–ös tanévben 11. éves medikus voltam, csak egy hónapra kellett júliusban bevonulni a seregbe. Van egy szabad hónapom, ez az augusztus.

Próba szerencse, s megkíséreltem az útlevelet megkérni.

A rokoni látogatáshoz is meghívólevél kellett, hogy az ott-tartózkodásom alatt, ami 14 napnál nem lehetett több, ellátásomat biztosítják. A Tanulmányi Osztály hozzájárulása is szükséges volt.

Az iratok együtt voltak, és egy februári, havas esős, hideg, kellemetlen hajnalon odaálltam a debreceni rendőrség oldalsó bejáratához. Azt tanácsolták, hogy hajnalban menjek oda, hogy be is

jussak. Azt gondoltam, hogy én leszek az első, de ez a tizenötödiknek sikerült.

Reggel kilenckor nyílt a kapu, de csak kettesével engedte be az őr az embereket. Végre – jól átfagyva – egy munkáját meglehetősen gépiesen végző nő elé kerültem, az iratai felől felnézett rám:

– Üljön le az elvtárs!

– Köszönöm!

– Személyi igazolványt, iskolai engedélyt, meghívó levelet kérem! – szólt színtelen hangon.

– Tessék parancsolni!

– Nem parancsolok. Kérek.

...

– Hova akar utazni?

– Csehszlovákiába, Lévára.

– Itt Levice van.

– Igen, most ez a neve.

– Rokonsági fok?

– Édesanyám részéről nagynéném.

– Hogy hívják?

– Prska Kotlarova – kapcsoltam azonnal, mert ezt kellett a kérőlapra írni.

Böngészte az iratokat.

– Mikor akar utazni?

– Augusztusban, mert szeptemberben már indul az egyetem.

Írt valamit a lapra, majd pecsét.

– Jó, rendben van, majd értesítjük.

– Köszönöm szépen.

Szótlanságával jelezte, hogy részéről befejezte.

Még mindig jól átfázva éreztem magam, az utca másik oldalán lévő presszóba bementem, egy fél rumot, ahogy mondani szokás, bedobtam. Ez egy kicsit átbizsergetett. Délelőtt inni? Úristen, mire vetemedtem!

Leszereltem és otthon voltam a szüleimnél.

– Ilus néni, itthon van a fia? – így a postás. Ajánlott levele jött a rendőrségtől.

A postást is érdekelte, mi lehet ez a küldemény

– Megjött a kiutazási engedély. Nem útlevél! Engedély.

– Hova megy?

– Szlovákiába.

– Nekem is van ott rokonom, Eperjesen.

Sietve az IBUSZ irodába mentem, mert csak itt lehetett nemzetközi vonatra jegyet venni. Na, nem ám azonnal, hanem megkérték ezt a központból. Két nap kellett ehhez. Ez is meglett!

Élesen emlékszem most is a dátumra: augusztus 6-ra szólt a jegy. Délelőtt indult a Nyugati pályaudvarról a nemzetközi gyors iszonytatóan zsúfoltan.

Egy óra a határ menetrend szerint, a folyosón álltam, úgy gondoltam, hogy kibírom, mert utána ugye Párkány–Stúrovo következik, és úgyis leszállok. Unokahúgom vár és vonattal megyünk tovább Lévára.

Szobnál megállt a vonat, határállomás volt. Körbevették a fegyveres határőr katonák a szerelvényt. Se fel, se le. Iszonyúan felmelegedett a vagon. Minden ablak le, állt a forró levegő a vonattal együtt. Eltelt egy óra. Egy-egy finánc, bocsánat pénzügyőr elment

a vonat előtt, egy-egy kocsiba felszálltak. Két civilt bekísértek a csomagokkal az állomás épületébe. Csak álltunk és álltunk. Míg végre jött egy pecsételős katona, meg a pénzügyőr áttörve magukat a zsúfoltságon. Pecsét a papírra.

– Melyik a maga csomagja? Vámköteles áru van?

Ráztam a fejem.

Továbbmentek.

Majd négy óra hosszát álltunk.

Egyszer csak vonatfütty, a földön lévő katonák felszálltak a kocsik lépcsőjére, jött a forgalmista, tárcsájával elindította a vonatot.

Rövid idő múlva lépésre lassított a szerelvény, a magyar katonák mind leugráltak, majd a Garam hídja következett, át a folyón, nemsoká megálltunk Párkányban.

A fegyveres katonák ugyanúgy körbevették a vonatot, mint a magyar oldalon.

Most tudatosult bennem: „Úristen! Külföldön vagyok." Megláttam Marikát a peronon, fényképről ismertem fel. 1944–1955, ez bizony tizenegy év, mindketten felnőttünk.

No, itt is se fel, se le. Jöttek-mentek a katonák. Az állomásra kiírva Stúrovo.

Itt „csak" szűk három órácskát várakoztunk, amikor intettek, hogy le lehet szállni. Hárman vagy négyen mentünk az állomás épülete felé, amikor vonatfütty, és elindult a nemzetközi gyors Prága felé.

– Siess! – mondta Marika. – Indul a vonatunk, le ne késsük!

„Hogy utaztál?" A kérdés már a vonaton hangzott el. Vízivás – bocsánat ki kell mennem. Valóságos felüdülés volt ez a mellék-

helyiség a másik vonathoz képest, amelyik iszonytató és köpedelem volt.

Lassan döcögtünk Léva felé.

– Édesanya paprikás csirkével, a kedvenceddel vár.

Igazán örültem, de a jó kondícióm ellenére meggyötörtnek éreztem magam.

– Csakhogy itt vagy, Isti!

– Én is örülök.

– Gyere, egyél gyorsan!

– Keresztapád meghagyta, igyál előtte egy kis borovicskát. Ő most szolgálatban van.

– Köszönöm szépen.

Piri néném beszélt, én meg főképpen hallgattam.

„Majd holnap folytatjuk”-kal Marika mentett meg a vacsora végén.

Bódultan zuhantam az ágyba.

A légy és az operáló mikroszkóp,
avagy hogyan indult a mikrosebészet az intézetben

A tervgazdálkodási rendszerben sok mindent előre kellett megtervezni, többek között, hogy az intézet milyen eszközöket, felszereléseket, gépeket szeretne az eljövendő, vagy az ezt követő évben.

Jött a nagyhatalmú Gazdasági Hivatalból a felszólító átirat, hogy a megadott szempontok szerint határidőre tervet készítsék el.

Rám várt ez a kellemetlen feladat – rettenetesen utáltam. Meg kellett csinálni, nem volt mese.

Sok feladat volt vele, mert az eszközök, gépek a cégek és a gyártók által megadott azonosítójeleket, számokat, árakat, sokszor még a méreteket is meg kellett adni.

Nem úgy volt, mint ma, bepötyögöd az internetre, kattintás és kész.

Ha például egy műtőlámpát szerettél volna, akkor a műszaktól is kellett írás, hogy minden feltétel biztosítva van-e a működéshez. Sok dolog helyes volt, de nagyon sok volt az utánajárás is. Szerencsére hasonló korú, rendes emberek voltak a Műszaki Osztályon, hamar szót értettünk.

A Prof megadta, hogy mit szeretne, mit kellene, meg is kérdezett bennünket, és kiadta az ukázt, hogy ezek meg ezek kerüljenek az iratba, és milyen sorrendben.

Változó, de azonos több példányban kérték az iratot, melynek kivitelezése akkor írógéppel és indigóval történt. Ha melléütés sikerült, bonyolult volt a kijavítási mód. A titkárnők sem rajongtak az efféle munkáért – már mondtam, én sem.

Általában az utolsó nap, az utolsó órában készültek el ezek az iratok.

A felsorolt tételek végére odaírtam, hogy operáló mikroszkóp. Egy cikkben olvastam róla, gondoltam, hátha bejön.

Viszem a Profhoz aláíratni az írást – végigolvasta:

– Ezt az operáló mikroszkópot nem mondtam. – Jól leteremtett.

Sok idő lett volna újragépelni az iratot, nem készült volna el határidőre, morogva aláírta.

Jó néhány hét után jött vissza a papír, fedezet hiányában semmit sem hagytak jóvá. A fene egye meg, sokat dolgoztam vele – nesze neked tervgazdálkodás! A Prof sem repdesett az örömtől.

Úgy nyár elején épp az irodában voltam, és én vettem fel a telefont. Doktori cím nélkül mondtam a nevem.

– Műtéttan?

– Igen.

– Itt a központi raktár. Mikor az istenbe akarják innen elvinni ezt a nagy faládát? Csak akadályoz bennünket. Több napja itt van már, szóltunk, de még mindig nem történt semmi – barátságtalan hang volt.

– Milyen ládát?

– Mit tudom én, hogy mi van benne, külföldről jött. Ez egy nagy behemót darab.

El se tudtam képzelni, hogy mi ez.

– Mindjárt megyek.

– Jó – kattant a telefon.

– Pista bácsi, add ide légy szíves a bicajodat, le kell sürgősen mennem a raktárba.

– Aztán el ne felejtsd lezárni!

– Jó.

Tényleg egy majd két méter hosszú, egy méter széles, vagy 40 cm vastag, nagy, fából készült valami volt a küldemény. Feladó: NDK – Jéna. Tartalma: operáló mikroszkóp.

Mindent elutasítottak, ez meg itt van. Hogy fogadja majd ezt a főnök? Mindegy, lesz, ami lesz.

– Professzor Úr, a raktárból jövök, a címünkre operáló mikroszkóp érkezett.

– Micsoda? – nézett ki a szemüvege mögül döbbenten.

– Operáló mikroszkóp.

– Érthetetlen. – Látszott rajta, hogy nehezen emészti a dolgot. – Semmit sem hagytak jóvá, ez meg hogy kerül ide? – zsörtölődött. – Hát akkor el kell hozatni.

Kinyitva a ládát, szépen, németes pontossággal becsomagolva, de teljesen szétszedett állapotban volt a mikroszkóp. Professzor Úr belenézett a mellékelt kis könyvecskébe:

– Na jó, próbáljátok összerakni!

– Igen.

Német szaknyelv az összerakási műveletekhez. Tessék megengedni, hogy ne idézzem most önmagam.

– Ne tojj be, adjunktus Úr! – látva az arcom, szólt a kitűnő műszaki érzékkel megáldott Pista bácsi.

– Összerakjuk valahogy, a franc bele! Ne félj, nem fog ki rajtunk!

Hamar visszajött a szobájából a Prof.

– Ha kész vagytok, szóljatok, látni akarom!

– Igen.

Most sem szeretném idézni akkori magamat.

Délutánonként tudtunk ezzel foglalkozni, mert délelőtt műtétek, gyakorlatok, meg egyéb tennivalók voltak. Jó néhány nap múlva összeállt a szerkezet, működött mechanikusan minden, már csak a világítást kellett a helyére illeszteni.

Próbáltam élesre állítani a látóteret, egy kicsi csipesz volt az alany, sikerült ez is.

Valahogy egy nagy légy keveredett a nyitott ablakon keresztül az előkészítőbe (mellettünk volt a törvényszéki boncterme), sikerült valahogy lecsapnom. Megmagyarázni nem tudom, hogy miért, de a látótérbe tettem szegény párát. Nem múlt ki az ütéstől, meg–megmozdult a lába, lenyűgöző látvány volt.

– Nézd meg, Pista bácsi!

– A szentségit neki!

– Hadd nézzem csak megint nagyobb nagyítással!

Még jobban elbűvölt, mint amit az előbb láttam. Mozgott a lába, a szőrök is mozogtak, a szeme is különleges volt.

Hogy lehet vajon dolgozni ez alatt a mikroszkóp alatt? Mit lehet csinálni? Hogy lehet operálni? Milyen technikával? Sok-sok kérdés tolult pillanatok alatt az agyamba.

– Na, ugye mondtam, hogy ne rezelj be! – józanított ki Pista bácsi.

– Mondtad.

Véget ért az aznapi munka, én meg úgy éreztem, hogy számomra pedig most kezdődött valami, valami új, valami vonzó, valami megoldandó, valami varázslatos.

De ez már egy másik történet.

Két ember a focimeccsen

Bolondulásig szeretem a focit, na, jó, nem teljesen úgy, de tényleg szeretem, hisz magam is játszottam, talán nem is rosszul, ahogy az öregfiúk találkozásain elhangzik – bár a nagy csatákat egy kicsit rózsaszínben látjuk, amikor emlékezünk, „hetvenkedünk", visszapillantunk.

Ez egy remek játék – számtalan lehetőség a győzelemre, de a vereségre is. Sok mindenre ösztönöz a foci, a bukásra álló mérkőzés is megfordítható, de a figyelmetlenség már a meglévő sikert is kiengedi a kezünkből. Egymásért küzdeni – nemessé edzi az akaratot. A fájó vereség elviselése is közösségben könnyebb.

A kutatósebészi munkámba is sokat segített az akkori kemény edzések, mérkőzések sorozatának emléke, hisz ezen az utamon is voltak komoly sikerek, de igencsak embert próbáló szakaszok is buktatókkal fűszerezve.

Mint ahogy a különféle foglalkozásoknak, szakmáknak megvan a maguk tolvajnyelve – így a focinak is. Egy-egy szó, egy-egy kifejezés, bizony akik nem beavatottak, azok számára egyszer–egyszer érthetetlen, vagy az a fogalom „hétköznapi" nyelven egészen mást jelent.

A jelenségek elemzése fontos láncszem a kutatómunkában. Vénségemre ráadtam a fejem, hogy hogyan is van ez a fociban.

Kérem a nyelvészeket, meg az idevonatkozó szakembereket, ne kövezzenek most meg – ez nem egy tudományos elemzés, csupán egy kis szórakoztató elmélkedés úgy, hogy két közeli barátot – számomra ismerősöket – elkísérünk egy focimeccsre. Ebben a történetben többnyire valóságos elemek keverednek a költöttekkel.

Nevezzük az egyiket Á-nak, aki szereti a labdarúgást, ismeri a játék csínját-bínját, hisz annak idején maga is résztvevője volt egy-egy kisebb, de jelentős összecsapásnak. A másik, B, soha életében nem járt meccsen, nem is érdekelte, fogalma sincs a dolgokról, kicsit töprengő alkat, mindenhez hozzáfűzős, enyém az utolsó szó típusú, nagyon rendes ember. Valahogy most úgy jött ki a lépés, hogy együtt mentek ki a focipályára.

Á meghívta B-t egy görbe esti összejövetel után.

Nagyon jó helyre kaptak jegyet, át lehetett látni az egész pályát, nem nagy távolságra az úgynevezett B-középtől is.

Megjelentek a csapatok a játékos kijáróban és elemi erővel tört ki a hangorkán.

B: Miért ordítanak így, ilyen óriási hangerővel?

Á: Üdvözlik a saját csapatukat, térfelet választanak, majd felállnak a kezdéshez.

B: Hát most is állnak, előtte ültek?

Á: Neeem. – Így mondjuk. A labda középen, következik a kezdőrúgás, indul a meccs.

B: Rúgással? Hisz az egy durva, fájó művelet.

Á: Nem így kell érteni.

Elindult egy kicsit hullámzóan, egy kicsit csapkodóan az összecsapás.

B: Miért állt meg most a játék?

Á: Szabadrúgást ítélt a bíró. Onnan kell elvégezni, ahol a szabálytalanság történt.

B: Figyelj – mondta nagyon komolyan –, hogy lehet egy rúgás szabadon elvégezhető, amikor ki van jelölve a helye? Ez kötöttséget jelent, azaz így nem lehet szabad, mert nem onnan végzem el, ahonnan én akarom.

Á kiengedi a levegőt. – Ez a neve.

Szögletre mentettek a védők.

Á: Sarokrúgás következik.

B: Mi az a sarokrúgás? Meg itt valaki mondta, hogy szöglet. Milyen sarokról kell rúgni a labdát, meg hova?

Á hirtelen rávágja: A kapu elé, de ez egy kis szöglet lesz.

B: Hát van nagy szöglet is? Közepes miért nincs?

Á határozottan mondja: Nincs.

Kipattant a labda megint szögletre.

B: Az előbb sarokrúgást is mondtál, akkor ez most mi?

Á: Sarokrúgás – most tagoltan mondta – sarokrúgás, az ugyanaz, mint a szögletrúgás, de kornernek is mondjuk.

B: Jaj! Egy rúgásnak három neve. Hm. Van még másfajta rúgás is?

...

Á: Igen, van. Az előbb az egyik játékos luftot rúgott, láttad?

B: Na, de hogy lehet a levegőt rugdosni?

Most csendesebben folyt a játék.

Á: A csatár most lyukat rúgott.

B: Most már kezd egy kicsit bonyolulttá válni a dolog. Hol lyuk, hol luft. Mi jön még?

...

Á: Láttad azt a hosszú fiút? Milyen ügyesen pöckölte meg a labdát!

B: Nem láttam, de hol a pöcök?

Á: Na, hál istennek már itt a félidő közepe.

B: Várjál csak, két félidőből áll a meccs, ahogy mondtad, és ez az első félidő közepe, akkor ez az első negyed.

Á: Igen, igen a vízilabdában mondják ezt, de itt nem.

A játékvezető sípolt, a tömeg felhördült: Hülye vagy, hülye vagy! – hangzott ütemesen.

B: Ez meg mi?

Á: Sajnos nem túl sportszerű, csúnya beszéd, de nem tetszett a szurkolóknak a bíró ítélete.

B egy kicsit elgondolkodva: Hm. Ha a bíróságon is így fújolnának egy-egy ítélet után....

Nyomott – beszorított az ellenfél csapata, végre lefújta a félidőt a bíró.

Á: Gyerünk, igyunk valamit!

B: Az jó lesz.

Amíg a pulthoz értek, B a következőt kezdte mondani:

B: Nem nagyon értem, hogy ha valaki megszerezte a labdát, nemhogy megtartaná örömében, hogy megvan, ehelyett elrúgja.

Meg azt mondtad, hogy odapasszolta. Meg azt is mondtad, hogy jó passz, meg rossz passz. Mikor jó és mikor rossz?

Odaértek a pulthoz.

Á: Két sört kérek.

B: Bonyolult játék ez a foci – szürcsölte a sörét. Van még más-fajta rúgás is?

Á: Van. Nem mondtam még a tizenegyes rúgást.

B: Egyszerre tizenegyen rúgják?

Á: Nem tizenegyen, tizenegyes. Egy ember rúgja, ez egyben büntető is.

B: Akkor a bíró rúgja?

Á: Nem. – Ő is kortyolt a sörből. – Ő csak megítéli.

Na, menjünk vissza a helyünkre.

B: Tudom. Jön a kezdőrúgás.

Alig indult el a játék, összerúgott két fiú, az egyik elterült a fűvön, odaszaladt a bíró az állva maradthoz és egy sárga lapot mutatott neki. A hangosbeszélőn meg bemondták, hogy sárga lapos figyelmeztetésben részesült X. Y.

B: De rendes ez a bíró, hogy nem hangosan szidta össze, hanem csak egy sárga lapot mutatott neki! Úri megoldás. Be kellene vezetni máshol is. Mondjuk a közlekedésben.

– Mindenki szurkoljon! Mindenki szurkoljon! – zúgott a tömeg. Ez szemmel láthatólag tetszett B-nek.

Á: Mit bénázik az ott a szélen? – mondta indulatosan.

B: Hogyhogy béna, remekül fut, nem láttad?

Á: Látom, de már másodszorra töri el a labdát.

B: Micsoda?! Semmi baja a labdának, nem tört el. Hogy mondhatsz ilyen marhaságot, hogy eltört!

Élénkült a mérkőzés.

Á: De szitált ez a lövés, sajna mellé ment.

B: Mit csinált? Szitált? Hol a liszt?

Á kiengedte a levegőt: Most meg Te ne mondj ilyen marhaságot!

Elszaladt az egyik csatár, gyönyörű gólt lőtt.

Á: Láttad, hogy bevarrta a hosszú felsőbe, lepókhálózta a sarkot, nagy bomba volt, épphogy befért!

B motyog egy kicsit magában: – Hosszú felső, pókháló, bevarrta, bomba... Ez egy kicsit sok, majd hazafelé megkérdezem.

Á: Szép volt ez az ollózás! Kár, hogy mellé ment!

B kicsit magába fordultan: Hol itt az olló? Na, ezt is megkérdezem.

Szép volt fiúk! Győztek! Zúgott az aréna. Vége volt a küzdelemnek.

B: Mondd, hazafele bemegyünk a Négycsöcsűbe?

Á: Melyikbe?

B: Hát a Négycsöcsűbe, ahol az a két nő szolgál ki.

Á: Be. Be kell mennünk, muszáj igyunk valamit.

B: Mondd, mikor lesz megint meccs?

Á: Miért?

B: Mert akkor én hívlak meg.

ESSR – Barcelona

Nem szeretem ezeket a rövidítéseket – használni kell őket – világirányzat – ellene tenni bármit is kilátástalan – szélmalomharc.

Sokszor egy-egy tudományos értekezés, közlemény elején szótárszerűen betűrövidítések áradata található. Bizony elég nehéz, különösen akkor megérteni a mondandót, ha nem sajátja, vagy ha nincs benne a témakörben az ember.

Sokszor fura dolgok is előadódnak ezekkel a betűszavakkal, rövidítésekkel.

Egy barátom mesélte, hogy valamit el kellett intéznie egy irodaház negyedik emeletén lévő valakinél, aki éppen nem volt a helyén. Az ott dolgozók mondták: – Lement a lecsóba.

– Köszönöm.

Így is jó lesz, tehát a földszinten lévő étellel is szolgáló büfébe ment, lemegyek én is, legalább elütöm az éhem – gondolta.

Mondanom sem kell, az illető nem volt ott. Vissza a negyedikre, de még mindig nem volt helyén ez a valaki.

– Nem volt a büfében – mondta kicsit kérdezve is.

– Nem oda ment.

– Hát hova?

– A lecsóba. A levelezési csoportba.

...

Őrület! ...

Az ESSR rövidítéssel tartozom: European Society for Surgical Research – az Európai Kísérletes Sebész Társaság rövidítése. Minden év májusában rendeznek egy európai kongresszust különböző országokban és városokban. Nagyon magas színvonalú összejövetelek voltak ezek, vágytunk oda, sok újdonságot hallottunk. Ez különösen a hatvanas-hetvenes években, talán a nyolcvanas évek közepéig volt jellemző – manapság talán csökkent a színvonal, meg a látogatottság is.

Szóval vágytunk oda.

Ma, ha van rávalód, bejelentkezel, elmész és kész.

De hogy volt ez akkor?

„Visszapillantsunk" egy kicsit.

A Varsóban rendezett ESSR volt az első, amit a társaság alapítása óta az úgynevezett szocialista tömbben rendeztek. A mai napig rejtély előttem, hogy Olsewski professzor hogyan tudta ezt a rendezési jogot megkapni – pedig jó barátom. A lengyel „szervek" pedig kitettek magukért – hisz meg kellett mutatni ennek a főképp nyugatiakból álló résztvevő seregnek, hogy nem akárkik vagyunk ám.

Ez számunkra jó lehetőség volt – mert akkor már piros útlevelünk is volt és ezzel szabadon utazhattunk a szocialista országokba.

– Mi az, hogy piros útlevél? – kérdezte nem is olyan régen egy fiatal kolléga.

Volt egy piros útlevél, amely a keleti tömbbe való utazást szolgálta, kivéve a Szovjetuniót, mert oda különleges pecsét kellett (meghívó levél, hivatalos helyre való utazás, hogy miért szeretnél odamenni, útvonalterv, stb.).

Volt a kék útlevél – érvényes a világ összes országára, szöveg is volt benne, de ehhez kilépő pecsét kellett. Megkaphattad például háromévenként az ún. 70 dolláros útra, ez egy egyéni turistaút volt és harminc napra szólt.

Ezzel az útlevéllel utazhattál, ha például egy kongresszus kapcsán kaptál kiutazási engedélyt: szolgálati célú, magánutazás volt a hivatalos „jogcím". Ennek megszerzése bonyolult és hosszadalmas volt. Hónapok teltek az ügyintézés alatt.

Barcelona volt a cél, de mi köze volt ehhez Varsónak?

Ez egy fontos állomás volt, itt köthettünk barátságokat, ismeretségeket újíthattunk fel, meg itt ismertem meg személyesen Camprodon professzort, aki egy év múlva a barcelonai kongresszus elnöke és szervezője volt.

Szokatlan dolgot kértem tőle.

Szíveskedjen hivatalos levelet küldeni, hogy az előadásainkat elfogadták és programba iktatták.

Csodálkoznivaló dolog volt ez?

Nagyon is az volt.

Most is előttem van Camprodon kedves, de nagyon meglepett tekintete. Kérdően nézett rám – nem értette ezt az egészet. Mielőtt megszólalt volna, a lényeget mondtam:

– Csak akkor kaphatunk kiutazási engedélyt, ha elfogadott előadásunk van és az ügyintézés hónapokba kerül. Tudom, hogy a következő év januárjában jön majd felhívás az előadás bejelentésére, ezt követően a bíráló bizottság dönt – ez kb. április eleje –, hogy a májusi kongresszuson az előadásodat elfogadták vagy elutasították.

Megerősítve mondtam, ha van elfogadott előadás, akkor utazhatunk, ha nem, akkor nem. Nem eltartásról szóló levél kell, hanem csak az előadás elfogadása. Mintha egy kicsit megnyugodott volna, átadta a névjegyét. A jóindulat, meg egy kicsit a kétség egyszerre, vegyesen látszott az arcán. Szóltak hozzá, azokkal továbbment.

Istenem, mit gondolhatott rólam!

Természetesen a kongresszus alatt többször is találkoztunk, illedelmes bólintás, egy-két szó, kicsi mosolygás, de lehet, hogy ezt csak én láttam rajta.

Bizakodtam.

Eljött a szeptember – irány a Személyzeti Osztály a négyrészes adatkérőlapért.

– Kettőt kérek!

– Hova akarnak utazni, Furka elvtárs? – szokásos hang, szokásos megszólítás.

– Barcelonába, majd jövő év májusában az ESSR-re – szándékosan ezt mondtam.

– Milyen kongresszus is ez?

– Európai Kísérletes Sebész Kongresszus.

– Jó messze van – nyújtotta a két darab négyrészest.

– Köszönöm.

Mielőtt továbbkérdezett volna, megszólalt a telefon.

– Igen, én vagyok, vannak nálam – de látszott már, hogy én kevésbé érdekelem, levette a füléről a kagylót: – Viszontlátásra!

– Viszontlátásra! – hamar ki innen.

A négyrészes, négy különböző színű lap volt, melyet géppel, azonosan kellett kitölteni. Sok rovata volt, többek között külföldön élő rokona.

Prska Kotlarova. Csehszlovákia, Levice, Tekovska C7. Anyai nagynénám.

Mikor hagyta el az országot?

1945. területrendezés. Az első kiutazások egyikén azt írtam „tudatlanul", hogy békekötés, elcsatolás.

– Ezt ne írja. Területrendezés. Világos, ugye?

– Igen.

Üresen kongott az agyamban a „Világos, ugye?"

Kellemetlen, fura érzés kerített hatalmába akkor, de most egy kicsit idősen, belém hasított, de belém ám. Mi mindenről maradtam le! Az ott töltött rövid idők emléke rohant meg. A kirándulások, a lévai fiatalok, a Tátra, Pozsony, Zuzka kék szeme – a Dobsinai jégbarlangban a kezének melege – Piri néni túláradó szeretete, keresztapám, Marika, Öcsi – elzárva egy határral.

Nem tudok tovább írni. Most leteszem, majd később.

Emlék ... emlék ... emlék ...

Három nap szünetem volt az írásban.

Nagyszerű is, meg szörnyű is az emlékezés. Igen, az. Vajon az Alzheimeres betegek ezt hogyan élik meg? – ha egyáltalán megélik, megértik.

Hálát adok az Istennek, hogy tiszta az agyam. Nemcsak én érzem így, hanem a környezetem is mondja.

Megírtam a kérő levelet Camprodon professzornak, izgulva adtam fel, de bizakodva is.

Hamar megérkezett a válasz, úgy, ahogy kértem. Jóleső érzés volt, hogy végső soron vannak emberek a világ más pontján, viszonylagosan engem alig ismerve, akik segítenek is.

Többen is szándékoztunk, kívántunk utazni. A feleségeinkkel szerettünk volna menni – ma ez természetes.

De akkor a praktika a következő volt: Két előadásról kértem „papírt", természetesen úgy, hogy a neveket kevertem. A feleségeink is orvosok voltak, így ez megkönnyítette a dolgot. Kivéve egy barátunk, akinek a neje lengyel állampolgár volt és eleve nem is számolhattunk jövetelével, meg a gyerekük is nagyon kicsi volt még.

Igen, a gyerekek.

Fájó szívvel, de a „vele utazó 18 éven aluli kiskorú" rovat kihúzva – tudatosan tettük. A gyerekek a visszatérés biztosítékai voltak.

A papírok elindultak, benne a kézzel írott, nem tudom hányszor leírt önéletrajzzal – a hivatalok hosszú, kifürkészhetetlen útjaira.

Várakozás, várakozás...

Ezalatt útvonaltervezés, hogyan menjünk a legolcsóbban, de lehetőleg minél hamarabb odaérve, hányszor kell tankolni, hol a

legolcsóbb a benzin – gyűjtöttük az adatokat. Szálláskérdés is komoly gond volt, nem kaphattunk annyi valutát, hogy az utazás alatt végig szállodára is teljen. Így maradt a kemping. Igen, a kemping.

Indulásnál volt egy nagyon kellemetlen dolog. Két autóval terveztük az utat = 8 férőhely. Az egyik barátunk, János, a budapesti déli találkozásunkkor letörten, szomorúan mondta, hogy a főnöke is próbál segíteni, aki nagyember volt, de az útlevele bolyong valahol, nem tud jönni. Kongresszus után egy nappal kapta meg végül, mert ugye ilyenkor senki nem tud semmit. Nagyon sajnáltuk.

Mosonmagyaróvárott egy jó magyar vacsora, korai fekvés – hajnali indulás.

Hegyeshalom: „Útleveleket kérem!", majd a vámos: „Valutakivitel engedély, van elvámolnivaló?"

Kezébe nyomtam a kétszeres csomagolásban, többszörös pecséttel ellátott nagy borítékot, amelyben az előadásaink voltak a diapozitívokkal együtt „szigorúan titkosítva".

A ..... című előadás és a hozzátartozó x számú diapozitív „államtitkot nem tartalmaz, kivihető" volt a belső szöveg.

– Hova mennek?

– Barcelonába, a Kísérletes Sebész Kongresszusra.

Belenézett még a csomagtartóba: „Jó utat!"

Kigurultunk a nagy, iszonyúan vastag vas sorompóhoz, amely lassan felnyílt, szabad volt az út.

Az osztrák határőr – pecsét – „Viszlát!", mondta magyarul – intett – mehettünk.

Osztrák–nyugat-német határ. Akkor még volt Nyugat-Németország. Lassan gördültek a kocsik, megállás nélkül. Odaérkeztünk – intettek, hogy álljunk ki.

„Passport, bitte!" – összeszedte őket. Bevitte az épületbe, mi meg ott álltunk. A mellettünk elmenők igencsak bámultak ránk, 10 perc vagy talán egy kicsivel több várakozás ott a placcon, nagyon hosszúnak és főként kellemetlennek tűnt. Keleti csodabogarak. A határőr unottan visszaadta az útleveleket – „Gute Reise!" – mondta közönyös hangon, megfordult, elment.

Nyugat-német és olasz határ, csak pecsét – mehettünk tovább. Olasz–francia, kiállás, mert itt is intett a határőr. Lassan, komótosan jött a kocsikhoz. Útlevelet kért, összeszedte, bevitte. Ugyanaz a várakozás, ugyanaz az érzés, mint az osztrák–nyugat-németen. Na, innen is mehettünk tovább.

Francia–spanyol határ, pecsét – mehettünk tovább.

Barcelonát egy kicsit a külső részén érintve az El Toro Bravo kempingbe vezetett az utunk.

Tengerpart, homok, fák, pálmák, tiszta mosdók, óriási sátrak és mesés lakókocsik.

Helykeresés – sátorverés – jólesett már nem autózni. Kellemes hazai, nem kellett ringatni.

Másnap délelőtt be a városba – a Sophia Hotelba, a kongresszus helyszínére regisztrálni.

Nagyon elegáns hotel volt. Csinosan öltözött kongresszusi tisztviselők.

– Camprodon professzort keresem.

– Körülbelül egy óra múlva jön – mondta az udvarias válasz.

– Köszönöm.

Kellemes, nagy fotelekben ücsörögtünk, vártuk a Profot mind a heten.

– Köszönöm ismét a meghívó levelet. Hál' Istennek, kiengedtek bennünket. Engedje meg, hogy ezt a jellegzetes matyó, kézzel készített terítőt tiszteletünk jeléül, mindannyiunk nevében átadjam – mondtam a többiek gyűrűjében.

– Köszönöm, köszönöm! De különleges! Köszönöm! – nagy örömmel nézte.

– Regisztráltatok már?

– Ó, nem. Professzor Úr, van egy kis gondunk.

– Micsoda? Segíthetek?

Úgy éreztem, hogy a fülem hegyéig elpirultam. Kicsit száraz szájjal mondtam:

– Sajnos csak egy részvételi díjat válthattunk át – több szó helyett megmozdult egy kicsit a vállam. Otthon van pénzünk, de többet nem engedélyeztek váltani, ha meg úgy hoztunk volna, akkor lebukhattunk volna, és nem engedtek volna. Csak néztem rá.

A tekintete kérdő is volt, egy kicsit kétkedő, egy kicsit csodálkozó, meg valami furcsa is.

– Várjatok. – A regisztráló pulthoz ment, tárgyalásba kezdett.

Kínos, nehéz percek voltak. Félve nézegettem a pult felé, egyszer csak intett.

– Mindjárt megcsinálják a nevetekre szóló részvételi jegyeket.

Köszönetet is alig tudtunk mondani: Bye, Bye – és elsietett.

Úristen! Mindenhova szóló részvételi jegyet kaptunk, mind a heten?

Nem tudom, kiben mi fordulhatott meg, nem tudom visszaadni ezt az érzést, ami akkor bennem kavargott. Hála – öröm – szégyen – koldulás – ma sem tudom összerakni.

Örömmel vissza a kempingbe. Körülbelül 40 perc kellett a hotel és a kemping között. Volt egy kis időnk.

Eljött az idő, öltözködés sötét öltönybe, nyakkendő, a hölgyek elegánsan.

Kiléptünk a sátrakból, a mellettünk lévők atlétába, félmeztelenül, rövidnadrágban, döbbenten tekintettek ránk. Ilyen „úri emberek" a kempingben? Fura volt a tekintetük.

Egy nagydarab német, az óriási lakókocsija mellett magas antenna volt, erősen és nagyon hangosan mondta: „Ulrich, Ulrich, ich bin in Barcelona! Ich bin in Barcelona!" Meglátott bennünket, elállt a szava. Igyekeztünk hamar a kocsiba indulni.

Hogy mit gondolhattak!

Nagyszerű megnyitó, nagyszerű fogadás. Finomságok gyönyörű környezetben, spanyol vörös bor, ebből ugye ketten kimaradtunk. Találkoztunk az ismerősökkel is.

– Hogy jöttetek?

– Autóval.

– Mi repültünk. Így sokkal kényelmesebb.

– De mi máshol is szét akarunk nézni. Két napig szinte egyfolytában a kocsiban voltunk. – Szétnézni?

– Hol laktok?

– A tengerparton – és itt elharaptam a következő szót.

– Igen? A menők a tengerparton? Mi itt a Sophiában.

Szegények...

– Jöttök kirándulni a Monte Serrat-i kolostorhoz?

– Ó, most nem, máshova megyünk. – 40 dollár volt, ha jól emlékszem, fejenként.

Istenem, miért kellett így beszélnem!

Körjárat

Csendesen lopakodott az este a hegyek meg az erdők felől, egyre fényesedett az augusztusi ég szikrázó csillagokkal.

A frissítő finom friss levegő, amely a völgyből jött, átjárta énünket. Kellemes volt a teraszon üldögélni a különleges ízeket adó, nyárson sült csirke után. Finom mádi borral öntözgettük kedves katolikus pap barátom társaságában gondolatainkat is osztva.

Nem jött egyedül látogatóba, hanem egy csinos kis butykos is kísérte.

– A misebor is Mádról van.

– Remek nedű.

– Az augusztusi éjen sűrűbben leszalad egy-egy csillag.

– Elment valaki?

Hallgattunk egyet.

– Neked se lehet egyszerű, ha haldoklóhoz hívnak.

...

– Hát nem. Mindig megráz, ha az utolsó kenetet kell feladni, hogy most még él az illető, esetleg még beszélek is vele, aztán néhány nap múlva meg eltemetjük.

Hallgattuk a csendet, melyet egy-egy reccsenés zavart meg a ház mögött lévő erdő felöl. Már jártak a vadak.

– A Te hivatásod se éppen könnyű.

– Hát nem.

A hallgatásomba beleremegett néhány máig sem múló emlék.

– Egészségedre!

– Egészségedre!

– Csak jó volt ez a csirke.

– Igen, igen – hessegettük nehéz gondolatainkat.

Valóságos csodálatos éjcikázó táncba kezdtek a szentjánosbogarak, el-elsuhant egy denevér is.

– Jó, hogy így csináltad meg a csirkét!

– Mert?

– Tudod, a papi szolgálat azzal is jár, hogy általában vasárnaponként meghívnak ebédre és ezt el nem fogadni, vagy elutasítani nagy sértés lenne. Húsleves, rántott hús krumplival, ez ismétlődik hétről hétre.

Elnevettem magam.

Kérdően nézett rám.

– Majd elmondom.

– Na, egészségedre!

– Egészségedre!

– Még mielőtt belekezdenék, ugye nem baj, hogy nem neked adtam a püspökfalatját.

– Á, nem.

– Majd, ha püspök leszel, akkor ehetsz eleget. Én meg szeretem.

– Nem igazán rajongom érte.

– Gondolom, hogy a pipi mellét jobban kedveled – kajánkodtam egy kicsit. Rám nézett, gondolom vette a lapot, de nem látszott rajta semmi.

– Na, hallgatlak.

– Kirendeltek a '60-as évek elején falusi körzeti orvost helyettesíteni, amikor olyan „erőteljes" volt a mezőgazdaság – úgymond szocialista – átszervezése, amit a falusiak röviden csak kolhozosításnak neveztek. Emiatt a doktorok elvándoroltak azokról a körzetekről, vidékekről, így keletkezett az orvoshiány. Velünk pótolták őket.

Egy körzetbe rendeltek ki. Másnap reggel a tanácstitkár mondta, hogy „Doktor Úr, ez nem egy, hanem kettő, ott sincs orvos."

„Járműnek ezt a biciklit tudjuk adni – a faluk nincsenek olyan messze, a körjáratba el lehet oda-vissza biciklizni."

Hát, ha más nincs, jó. Mit tegyek?

„Ha éjszaka hívják, úgyis fogattal jönnek magáért."

Remek kilátások – így magamban.

Nyár volt – dologidő. Túl sok beteg reggel, meg délelőtt egyik faluban sem volt, a székhelyemen annál több. Tíz-tizenegy fele majdnem mindig befejeztem.

A tanácstitkár azt mondta, hogy a kosztomra nagy gondom ne legyen – az óvodában, vagy a napköziben lesz mit ennem. A faluban meg amúgy sincsenek vendéglők.

A rendelés végén jött mindig egy asszony: „Tessék átjönni, Doktor Úr, enni egy keveset. Igaz, dél még nincs, így az ebéd sincs még kész, jó lesz egy kis kolbászos rántotta?”

Jó, jó, igen, nagyon szeretem – bár ne mondtam volna.

??

Kedden–szerdán–csütörtökön minden körjáratom alkalmával kolbászos rántottát ettem én is heteken át.

Egymásnak mondták, hogy „a Doktor Úr nagyon szereti a kolbászos rántottát” – a kedvemben kívántak járni.

Most meg a vendégem nevetett.

– Szereted most is?

– Igen, jó puha kenyérrel.

Azért nekem is volt vasárnapi ebédmeghívásom. Volt egy nagyon kedves bábaasszony, 70 körül volt, jó erőben, aki dolgozott még és nagyon odaadóan. Nagy tapasztalata volt, igen bíztam benne.

„Pujázik az asszony” – hozta valaki a hírt a bábaasszonytól, azaz, ha üzent, akkor mentem.

– Több száz angyalt fogott!

– Hogyhogy angyalt?

– Hát annyi szülést vezetett le, így mondták a faluban.

Varga néniéknél, mert így hívták őt, valóban nagyszerű volt a vasárnapi ebéd.

A patyolat tisztaszobában is csodálatosan illatozó, aranyló tyúkhúsleves csigatésztával, puhára főtt combbal, püspökfalattal, finom főtt zöldségekkel, a húshoz meggybefőtt, máskor meg szilva volt, így ez a mesés ízek összhangzattanát alkotta.

Egy kis szünet után folytatásként paprikás csirke galuskával – másik nagy kedvencem – következett, nem nokedlivel, falusi galuskával.

– Tudod, nem tartottam vissza magam.

Varga néni elvált asszonylánya meg is jegyezte: „Jó étvágya van a Doktor Úrnak!" Hál' Istennek, hát van, amikor ilyen csodásan főznek.

– A túrós, vagy a lekváros palacsinta a korona volt, a Te nyelvezeteddel élve, áldás.

– A papi áldás, meg a palacsinta azért nem hasonlítható össze – emelte kissé a hangját.

– No, áldás-békesség, ahogy mi reformátusok mondjuk – és koccintottunk ismét egyet.

Abban a faluban, ahol szolgáltam, meg itt is, azért sok dolgot ki is beszélnek az emberek.

– Ki is bizony – erősített meg István, Őt is így hívták.

– Volt egy jó erős használt nadrágom – folytattam. – Jó lesz a biciklizéshez a körjáratok alkalmával, ha esetleg megázok is, nem sajnálom majd.

Tudod mit kérdezett a takarítóasszony, aki a tanács takarítása mellett a rendelőt, meg még a várót is tisztogatta?

– Na, mit?

– Doktor Úr, csak ez az egy nadrágja van?

– Miért? – furcsa kérdés volt.

– Azt mondják a faluban az emberek, szegény a Doktor Úr, mert csak ez az egy nadrágja van. Igaz, fiatal még, nem lehet gazdag, nem telik neki többre.

Neked ilyet nem mondanak, mert hát a Ti szokásos viseletetet megszokták az emberek.

– Meg. Nyáron kicsit nehéz a lakáson kívül – mondta kissé fáradt hangon.

Közben a telihold felmászott a Som-hegy csúcsa fölé, bágyadt fénnyel töltötte el az udvart. Bennünket pedig a finom bor jótékony, mámorító, álomba ringató hatása.

Fiatalkori emlék

Ronda, esős, hideg estébe hajló, varjúkárogásos téli délutánon kedvenc fotelemben ülve, kicsit megpihenve kapcsolgatom a tévét, van-e valami kedvemre való „rendes" műsor – a sok ölés, robbantás, baleset, hirdetés, meg még mit tudom én, hogy mi között.

Egyszer csak egy szép tájon egy férfi és egy nő szenvedélyes csókot vált, sokat sejtetően ez tölti ki a képernyőt – nézném tovább, de bugyuta hirdetésre vált az adás, mérgemben elzárom, morgok magamban, a fene egye meg, pont most..., s ekkor belém villant... egy emlék, egy fiatalkori emlék, ... szememet önkéntelenül is lehunyom, átélve, magyarázva – de vajon kell-e ezt magyarázni? ... magyarázni, hogy hogy is volt, milyen is volt ez az emlék?

A húszas évei elején, ha egy egészséges fiatalember lát egy csinos, számára szemrevaló, kedves hölgyet, bizony nemcsak beszélgetniváló kedve támad vele, hanem bizony vágya is. Érzi, hogy duzzadó férfi – ma úgy mondanánk adrenalin bomba robbant benne – ez a hevület átjárja énjét. Hátha még a lány kezét is megfogja, érzi bőrének simaságát, melegét. A nem tolakodó, finom simogatás

nem váltott ki ellenkezést, nem húzta el magát. A lélegzet mélyülése, hol felületessége biztató lámpás, mely mutatja az utat, hogy más területeket is megismerhetsz – engedem, jól esik.

A szemek összevillanása már mást is jelent.

Ne nézz úgy rám – megengedő tiltakozás.

Az ölelésből való erőtlen menekvés inkább biztatás és jelzés, hogy egy pici szünet után hozzád simulok, mert jól esik a tested közelsége.

A látszólagos szünet – a meglévő kívánó erők tudatalatti rendeződése.

Leheletnyi – bár kicsit megborzongtató csókok a nyakra – újabb, bár már nem tiltakozást kiváltó finomság.

Ekkor már óhatatlan és láthatatlannak tűnő irányultság az, hogy a finom tartók által fogvatartott, nőies domborulatok kiszabadítására kísérlet történjen.

Borzasztó lehet ezt nap mint nap viselni!

A blúz alá szinte észrevétlenül bekúszó kéz ujjai érzik a kényelmetlen ruhadarab, drót vagy egyéb eszköz által körbezárt, igazán csodálatosság iránti együttérzést. Az izgalommal és gyönyörrel telt fel- és megszabadítás kezdetét veszi.

– Segíthetek?

A hát kicsit megemelkedik – kis segítség, a szorítás megszűnik. A blúz kigombolása és eltávolítása a művelet része. A póló észrevétlen eltűnése a testedről gyors, így az ölelés már a bőr a bőrhöz simul. Ez az érzés csak továbbtüzeli a nemes vágyat.

A kiszabadulást élvező kézzel való megérintése különleges érzés mindkettőnknek. Az ujjak siklása a csúcs felé egyre emelkedő

és merevedő bimbó – varázslat a barna mezőben. Szinte kívánkozik az ajakkal való érintés. A nyelv finom körbetapintása által kiváltott egy elhúzódó, kicsi suttogásszerű jaj, amely nem a fájdalom kifejezése.

Olykor-olykor ebbe az érzésbe a test is belerezdül.

Az ember csak duzzad és duzzad, kényelmetlen a nadrág – de a szoknya sem odavaló.

Nehogy összegyűrődjön, segítek levetni. Így lehet könnyíteni a megközelítést az eddig elzárt területekhez.

A csípő finoman emelkedik – a művelet négykezes. A nadrág is lekerül.

– Ugye milyen kellemes? Te is élvezed? – És egy kicsit megremeg a hölgy.

A test és a comb összeérése a vágy fokozásának aláfestése.

A szentély elérésének akadálya egy most kellemetlen ruhadarab. A hevülettől függően hol lassabban, hol gyorsabban kerül le – a repülésének ívelés helye kiszámíthatatlan. Úgy szintén a vele rokon alsóé is.

A hölgy keze sem tétlen – ösztönösen keresi, kezdetben kicsit bizonytalanul, majd határozottabban azt, ami örömöt szerezhet neki.

Ez a megtalálás a fiúnak is csodálatos érzést okoz, hogy erejét kell összeszednie, hogy a küldetése idő előtt véget ne érjen.

Öle öblének nedve csodálatossá teszi az utat a szentély felé. A fiú kézzelfogható segítséget kap az aranykapun való áthaladáshoz, hogy többször, sokszor ismételve a betérés semmihez sem ha-

sonlítható érzését élje át úgy, hogy a látogatás oly kéjet hagyjon a másiknak is, mint amit magának szeretne.

Az utolsó heves, leghosszabb nagy futásból a szentélybe testének feszülése kísérte és örömcseppel ért véget. A lány sikolyszerű hangfoszlányát óriási mély légzés követte. Testének belerándulásával jelezte, hogy a számára a látogatás is mennyei gyönyör volt.

A testek egymás ölén, majd mellett, mámorosan elernyedtek. A kevés szó is finom suttogás volt. A menny most ide, a földre, az ágyba költözött.

Emlék... emlék...
A hajam ősz – a testem viseltes – az agyam még a régi.
Emlék... emlék...
Lelkemben ismét átélem – most is GYÖNYÖRŰ.

Tud-e zongorázni?

Amikor egy-egy nagyon jó barát, jó ember távozik, igazán megfordul az ember fejében: az élet bizony véges, s bizony egyszer majd én is követem Őt, hogy mikor, az kérdéses... Szerencse, hogy ezt nem tudjuk, nem tudhatjuk – alapjában véve jól van ez így.

Mindannyian valahogy másképp éljük meg ugyanazt a veszteséget.

Gyuri csodálatos hangú basszista volt, számtalan nagy operai szerep nagyszerű tolmácsolója mélységes átérzéssel. Nem is tudnék most hirtelen a megannyi alak közül választani, amelyet életre keltett a legjobban, melyik zengett a legszebben, hogy melyik.... melyik – hál' Istennek annyi sok megadatott neki.

Amíg eljutott a csúcsra, bizony megküzdött érte. Sikereses ember volt állandó hű társsal – Katival – és hű volt évtizedeken keresztül szeretett városához is, csábították, de maradt.

Az életrajzírók, újságírók úgy, ahogy szokás, méltatják majd életútját, minden szépet, jót, ellenőrizhető adatokat írnak majd – de azt, hogy milyen volt a szerep nélküli ember, azt csak mi, akik közvetlen barátai voltunk, tudjuk és érezzük, éreztük igazán nap mint nap. Nagyszerű társasági ember volt sziporkázó hu-

morral, sokszor a verseiben is parádés volt, köszöntőinek refrénje is: „Ezt kívánja Kati, meg a Tréfás Gyurka".

Találkozásaink alkalmával – egyszer-egyszer a vidámság közepette – el-elvonultunk egy-egy sarokba, bizony az élet nagyon komoly dolgairól is nagyon őszintén beszélgettünk.

Mély érzésű, igazságszerető, tisztánlátó, másokért is tenni akaró ember volt. Úgy volt a társaság központja, hogy nem érezted azt, hogy csak Ő és más senki.

Annyi minden kavarog most a fejemben róla; a baráti veszteségemet úgy kárpótolom, hogy a Rá való emlékezés vidámnak nevezhető része valahogy előhívódik a közösen, együtt megéltekből. Igen, jó emberi tulajdonság, s nagyszerű, isteni ajándék, hogy megjelennek a dolgok, igen, így többes számban. Hogy mennyi? Sok, sok, nagyon sok. Úgy vagyok vele most, mint a kisgyermek, aki egyszerre akar mindent elmondani.

A Gyuri 70 éves születésnapját megünnepeltük a színházban, s ahogy lenni szokott, koccintásra a büfébe mentünk, vidám hangulat, a jelenlévő orvosok befogadtuk tiszteletbeli doktornak, volt ilyen szerepe is. Valahogy a sokadalomban én álltam a legközelebb hozzá, magához ölelt, s azt mondta: „Gyere István, együtt énekeljük el azt, hogy Deres már a határ" – amibe aztán keményen bele is vágtunk. „Itt a két őszülő betyár" – díjazták hangosan a körülállók. Többször mondta Gyuri, felvették, megvan valahol az archívumban, aztán el-elénekeltük különböző alkalmakkor többször is.

Se szeri, se száma találkozásainknak. Egyik alkalommal egy kis disznótoros összejövetelt tartottunk nálunk. Édesapám – aki-

re igen büszke vagyok, kiváló gyulai hentes- és mészáros mester volt – megtanított a mesterség sok csínjára-bínjára. „Fiam, ezt is tudnod kell a doktorság mellett" – mondta. Meg is tanultam, s a barátaim szerint csodálatos, igazi békebeli ízeket sikerült varázsolnom egy-egy ilyen összejövetelkor.

Történt is egyszer egy ilyen alkalommal, hogy Gyuriék késtek valami színházi akármi miatt – mi már javában ettünk-ittunk kiváló hangulatban. Gyuri, ahogy belépett, azonnal megszólalt azon a szép, tiszta hangján:

– Milyen illatokat érzek? Éhes vagyok!

– Gyurikám! Egy szelet disznósajtot vághatok elöljáróban?

– Jaj, csak egy icipicit! – furcsán nézett rám. Valószínűleg én is – még az előbb éhes volt. Jó, megkapta az icipicit, megkóstolta.

– Kérek még egy kicsit. – Az előbbinél nagyobbat vágtam

– Adj még, légy szíves!

– Vághatok egy szeletet?

– Igen – és adta a tányérját. Majd jó tíz perc múlva:

– István, kérek még egy szeletet.

Mosolyogva vágtam rá a tányérjára és elment az asztalhoz.

Az este végén odajött hozzám nagy komolyan:

– István, tartozom egy vallomással.

– Hallgatlak, Gyurikám.

– Tudod, még 20 éves sem voltam, amikor Pesten nagyon éhesen, olcsó pénzért disznósajtot vettem. De borzasztó volt! Nem, rettenetes volt! Szőrpamacsok, zsír, szagos volt. Borzasztóan megundorodtam – érted, ugye? Ezért kértem egy icipicit. Nem akar-

talak megsérteni. De, tudod, hát ez nagyon finom. Szégyelltem még többet kérni! De ugye, megérted?

– Hát persze! – és leöblítettük a történetet.

Gyurinak – Kati a kedves, bájos, aranyos, odaadó – hű társa egy kissé félresikerült konyhai művelet kapcsán az ujját elvágta úgy, hogy össze kellett varrni. Hamar ki a baleseti sebészetre, ahol éppen az egyik kedves, mindannyiunk jó barátja volt az ügyeletvezető.

– Katikám, drágám, mit csináltál? Ne félj, érzéstelenítés után nem érzel semmit.

Kati hősiesen tűrte a dolgokat Gyuri vigyázó tekintete mellett. A művelet véget ért, minden rendben volt. Gyuri aggódó arckifejezéssel, melynek nyomatékot adott remek ívű, tiszteletet parancsoló ősz szakálla, megkérdezte a barátunktól:

– S, mondd, Gézukám! Kati majd tud zongorázni?

– Hát persze, semmi gond.

– Az jó lesz, mert eddig nem tudott.

Levél Katinak

Tréfás Györgyné
Katinak

Katikám!

Több hete, hogy elment, ez a több hét könnyes szemű történések sorozata volt – meg kellett csinálnod, túl kellett élned. Gyuri emléke adott erőt Neked – csodállak érte.

Tudom, hogy nehéz, iszonyúan nehéz, még akkor is, ha a barátok segíteni akarnak, de a maga után hagyott űrt pótolni lehetetlen.

Emlékezz arra, hogy akkor abban a pillanatban, az utolsó villanásban megérinthette kezed, érezhette belőled áramló, forró szeretetet – ezt vihette magával.

Ez örök életre szóló, felejthetetlen, kegyelmi pillanat volt.

Ami utána jött, az már nem ez a dimenzió volt. Kötelességek történését végig kellett csinálnod – szenvedned. Ezt azért tudod elviselni, mert Veled van. A lelkedben. A szívedben.

Élni kell, élned kell, élni Gyurika emlékének ápolása miatt, élned kell, mert ez a lélek parancsa.

Debrecen, 2016. szeptember 9.

Szeretettel:
István

„Ne nyugtalankodjék az elvtárs!”

Egyetemünkön a Tudományos Diákkör oktatói titkára voltam tíz évig, szép, kedvemre való, de bizony sokszor kemény dió volt ez a munka.

Ahány intézet, annyiféle kérés, gond, meg a hallgatók igénye, sok mindent kellett egybefésülni úgy, hogy még a „nagy főnököknek” is tetszedjen a dolog.

Ez alatt a tíz év alatt három Országos Tudományos Diákköri Konferenciát szerveztem, természetesen a többiekkel egyetértésben, de a munka dandárja azért nekem jutott, de ezt nem panaszként mondom – szívesen csináltam.

Helyi konferencia is volt minden évben, ezt meg azért szerettem, mert a program összeállításakor betekintést nyerhettem, hogy mivel is „foglalkoznak a tanársegédek, meg az adjunktusok”, mert a hallgatóknak adtak egy-egy csipetnyit az Ő munkáikból, hogy előadásaikkal próbálgassák a szárnyaikat.

A fiatalok szellemesek, remek fickók voltak – vitatkoztak – akartak – voltak, akik csalódást keltettek – akadtak ellentétek – sok jó dolog is volt – megbocsájtható zsiványságok – vagy amikor bizony keménynek kellett lenni.

Mennyi barátot, ismeretséget szereztem ez alatt az időszak alatt – ez a mai kongresszusokon is előjön úgy, hogy „Emlékszel, amikor...?”

Egy szóval mozgalmas, szép időszak volt az életemben.

Említettem, hogy akadt azért egy-két méretes gond is.

A szokásos jog alapján Debrecenre esett az egyik Országos Tudományos Diákköri Kongresszus megszervezése. Előzetes program, forgatókönyv, mit kell tenni – volt a mindannyiunk és a mindennapok gondja.

Derült égből, mint a villámcsapás jött a Minisztériumból egy rendelet kb. két héttel a kezdés előtt, hogy az addigi ingyenes kollégiumi elhelyezésért, a szállásért és az étkezésért fizetni kell a vendégeknek.

Az étkezés egyszerű volt. Átutalták a fejenkénti összeget, erre valahogy megvolt az egyetemeknek a fedezetük, de a szállásdíjra nem.

Megyek az oktatási rektorhelyetteshez, hogy egymás után jelezték az egyetemek, ha nem ingyenes a szállás, nem biztos, hogy tudnak jönni, kérdéses a jövetelük, erre nincs pénzük.

– Mit tegyek?

– Kérni kell a Minisztériumtól pénzt! – így a rektorhelyettes.

Közben az itteni gazdasági igazgató is közölte, hogy erre kerete nincs a szigorú gazdasági rend miatt.

– Te vagy a titkár, megbízásomból eredj a Minisztériumba és próbálj valahogy tenni valamit, én most nem érek rá, megyek külföldre, de a megnyitóra itt leszek. Szervusz!

(Kösz!)

Na, ez nem jól kezdődik, ahogy kiléptem a szobából, megyek a gazdasági főigazgatóhoz, Ő majd csak tudja, hogy a Minisztériumban ki intézi ezeket a dolgokat.

– Fehér elvtárs, de vele nem hiszem, hogy tudsz valamit is intézni, általában mindenre nemet mond, nehéz vele tárgyalni, nehéz ember. – Ingatta a fejét, s bizony tágra nyílott a szeme is felhúzott szemöldökkel, és az arckifejezése se volt biztató.

A fene egye meg, na, de a többi akkori idevonatkozó gondolatomat ma sem illik papírra vetni.

Kissé naivan irány a Minisztérium, majd csak lesz valahogy.

A bejutás a házba nem volt nagyon nehéz.

– Hova megy az elvtárs? – így a portás.

– Fehér elvtárshoz gazdasági ügyben.

– Harmadik emelet 10. szoba. (Pontosan már a számokra nem nagyon emlékszem.)

A szoba ajtaján kiírva: ügyintézés hétfő-szerda-péntek 9:00-12:00. A fene egye meg ezt is – csütörtök volt. Az akkori naivitásomat az is jelzi, meg kellett volna kérdezni, mikor van fogadás.

Már én pedig vissza nem fordulok, lesz, ami lesz.

Kopogtatás után benyitottam, szóltak-e igen, vagy nem, már nem tudom. Három hölgy volt ott, legalább olyan kérdően csodálkozva néztek rám, mint ahogy én is rájuk. Az egyik asztalt támasztó hölgy megjegyezte és egyben kérdezte:

– Mit szeretne az elvtárs? Látja, hogy nincs ügyfélfogadás!

– Bocsánat én vidéki vagyok és járatlan, most járok először a Minisztériumban – mondtam a bemutatkozás után.

– Fehér elvtársat keresem, azt az elvtársat, aki nem szokott engedélyezni semmit és nehéz vele szót érteni.

– Én vagyok – egy ember állt az ebből a szobából oldalról nyíló ajtóban, amit én nem vettem észre, mikor beléptem. Hogy utólag jött oda a szobájából, nem tudom, mert az „elvtársnőkkel" váltottam néhány szót.

– Jöjjön be az elvtárs. – Na, most jön a hadd el hadd, gondoltam.

– Üljön le az elvtárs, miért és honnan jött?

Először is bocsánatot kértem, hogy nem tudtam a rendet az ügyintézést illetően, mert hisz vidéki vagyok, ezt is mondtam.

Mereven nézett rám, de elmondtam jövetelem célját.

– A kiadott rendeletet nem változtatjuk meg – mondta hidegen.

– Majd meglátjuk, hogy mit lehet tenni. Ne nyugtalankodjék az elvtárs!

Lezártnak tekintette a beszélgetést. Felálltam, talán viszontlátással köszöntem el, a hölgyektől talán kezét csókolommal.

Ne nyugtalankodjék az elvtárs – maradt a hang a fülemben.

Ne nyugtalankodjék, ne nyugtalankodjék. Hát hogy a fenébe ne nyugtalankodtam volna.

A Nyugati pályaudvarra visszaérve eszembe jutott, hogy hallgatókoromban is milyen jó volt a fűszeres, az ún. kétforintos kolbász kenyérrel, sörrel. Nem térhetek el most sem a hagyományoktól.

Ne nyugtalankodjék az elvtárs – ismételgettem a vonaton is magamban.

Jó neki, megmondta, rendeletet vissza nem vonnak, én meg rágódjak, hogy mi a fene lesz. Nagy bukás, nagy botrány, elmarad az országos konferencia.

Ismét volt egy jó néhány nyomdafestéket nem tűrő gondolatom.

Épp azon töprengtem már itthon, hogy a lemondó táviratokat fogalmazom, mikor csörgött a telefonom. A gazdasági igazgató titkárnője volt. A szállástérítésről szóló rendeletet vissza nem vonják, de ezt a költséget most kivételesen egyszeri alkalommal a Minisztérium rendezi – jött a leirat.

...

Köszönöm szépen .... Most sem vetem papírra az akkori, de most is még frissen élő gondolataimat.

Józsi bácsi

Az intézetünk egyik állatgondozója volt. Rendes, jó értelemben vett paraszt ember. Csizmát viselt – fehér ing, fekete kalap, télen kucsma, nyáron szürke vászonnadrág – kabát – szandál – úgy, ahogy a hétköznapokon illett járni a falusi embernek. Kötényt nem viselt, mert hát városra járt dolgozni.

Bejáró volt – vonattal. Otthagyta majdnem minden nap a házát, a faluját, a megmaradt négy sor szőlőjét – többet nem, mert hát hiába volt a föld az övé, elvette a termelőszövetkezet, ahogy Ő mondta, a kolhoz.

A vonaton majdnem mindenki ismerte a másikat, hisz ugyanazok reggel fel a vonatra, este le.

Az idő, amit együtt töltöttek, a vonat zakatoló, zötyögő vasúti kocsijaiban sok mindenre volt jó. Hírek – történések – pletykák, meg még ki tudja, hogy mi minden hír cserélt gazdát. Szűkszavúan, vagy bővebben, a vérmérsékletük szerint.

Józsi bácsi is mesélt, meg tájékoztatott egy-két dologról hol komoly arccal fontosnak véltekről, hol meg sikamlósakról huncutkásan.

– Tessék már elképzelni, úgy két hétig a szomszéd falu egyik sihedere mindig kerülgetett, odaült a közelembe, de nem szólt. Majd tegnap hazafele is odajött:

– Józsi bácsi, maga lát az üvegszemivel? – Mind a ketten balesetben fél szemüket vesztették.

– Már mér ne látnék?

– Én nem.

– Hun vetted?

– Debrecenben a Piac utcán.

– Na, látod, ez a baj. Pesten kellett vóna.

Valahogy annak idején bekerült városra és nálunk kötött ki. Itt az állatokkal foglalkozhatott. Érdekes „állománya" volt Józsi bácsinak, 30-40 néha 50 kutya.

Abban az időben nemcsak az intézeti kutatások döntő többsége folyt kutyákon, hanem a gyakorló műtétek is. Egész éves tárgy volt a miénk – a műtéttan minden héten. Még tetemeken is folytak a gyakorlatok. Kimondva, kimondatlanul a III. világháborúra való felkészülés rejtett gyakorlatai voltak ezek – mert például miért kellett volna egy általános körzeti orvosnak a különböző végtagcsonkítások sokféleségével megismerkedni és tetemeken végrehajtani azokat?

Józsi bácsi nemcsak az állatokat látta el, hanem besegített a testek a tárolóból való gyakorlati helyiségekbe való szállításában is.

Akkor én az egyik „legkisebb" voltam az intézetben és hát mindig a kicsinek jutott az állatházi felügyelet. Rajtam volt a sor, minden nap találkoztunk. Volt egy kellemetlen – nem éppen szívderítő – feladat is, az elhullott, vagy túlaltatott egyedeket nyúzni

kellett. Be kellett szolgáltatni a bőröket, azt mondták a népgazdaságnak nagy szüksége van rá. A jegyzőkönyvre rá kellett írni, nyúzható, nem nyúzható. Volt olyan revizor is, aki bizony összeszámolta, hogy hány nyúzható bejegyezés volt és mennyi bőrt adtak le.

Szóval a nyúzás Józsi bácsi feladata volt, meg az is, hogy a fél városon keresztül egy kiskocsival végig húzta a rendkívül büdös, kellemetlen, áthatoló szagú bőröket a hulladéktelepre.

Valahogy ilyenkor dupla kék köpenybe, meg nadrágba öltözött, az „illat", na, hadd ne mondjak rá jelzőket....

Józsi bácsi máskor igen tisztán járt, még a munkaruhában is. Ebédlőbe menet külön tisztálkodott, szóval minden rendben volt.

Otthon náluk is. Egyszer meghívott néhányunkat szüretre. Csinos, rendes porta fogadott bennünket, remek étkekkel és kellemes, könnyű borral. (Tartalék volt – vagy eltette? Az utak kifürkészhetetlenek, akkor borbejelentési kötelezettség is volt, fizetni kellett az adót.) A négy sor szőlő, ami hát megmaradt, adta ezt a borocskát vagy nem adta, szóval a borocska tavalyi volt.

Teltek-múltak a napok, meglehetősen tempósan. Sok volt az oktatás és a kísérletek is rendre ütemesen folytak.

A vasárnapi munkáért szabadnap járt, inkább ezt kérték, semmint azt a néhány, íróasztal mellől megállapított forintot. Józsi bácsi szabadnapja következett egy hétfői napon. Na, majd kedden megbeszéljük, hogy milyen állatok kellenek a kísérletekhez – meg hány szükséges a gyakorlatokhoz.

Józsi bácsi mindig pontosan érkezett, mert hisz hát a vonat is többé-kevésbé pontosan járt. De ha jön kedden reggel, hamar „elkapom", gyorsan megbeszéljük a dolgokat.

Vártam az ajtóban, a legnagyobb döbbenetemre egy szakadt, vetett ruhába öltözött, szőrös, kifejezett bűzt áradó Józsi bácsi állt az ajtóban egy szörnyű szakadt kucsmában – keze fekete, mocskos, szóval rettenet volt.

Úristen – szinte megrémültem....

Így Józsi bácsi:

– Tessék elengedni, doktor Úr, bíróságra kell menni.

Sarkon fordult se szó, se beszéd. Meglepetésemben még mindig bénultan álltam, Ő pedig eltűnt.

Te jó Isten, mi történhetett?

Ma azt mondanánk, sokkolt a látvány, találgatás, talán, érthetetlen, megdöbbentő, szóval nagy kavar volt.

Másnap reggel majdnem együtt érkeztünk. Minden úgy volt aznap reggel, mint ahányszor annyiszor máskor. Minden rendben, rendesen indult a nap.

– Józsi bácsi, az Isten áldja meg... – de Józsi bácsi közbevágott.

– Tessék idefigyelni – mondta. – A bíróságra idéztek, hogy megbüntessenek, mert engedély nélkül borjút vágtunk.

Ez úgy akkor, olyan hat hónap körüli börtönt jelentett, mert a „közellátást veszélyeztető bűn" volt.

– Tetszett látni, hogy mentem be a bíróságra!

– Igen, de...

Majd folytatta:

– Azt mondta a bíró, az, aki ott középen ült, hogy adja ide a személyi igazolványát. Jó közel álltam az asztalához, nehezen találtam az igazolványom – mondta már kicsit huncutkásan – a szag, az meg hát ugye terjedt...

A bíró azt mondta:

– Menjen hátrább – még – még – mondta. Tudja, miért van itt?

– Mír?

– A fekete borjúért.

– Nem fekete vót a, hanem veres-tarka.

– Na, menjen ki!

Hívatott nemsoká, felfüggesztett 30 nap elzárást kaptam, ami hát ugye nem börtön.

– Hát, így vót – mondta győzedelmesen, hamiskásan.

Elmaradt közlemények nyomán

Egy téma kutatása sok mindentől függhet. Már a kérdés feltevése is gondokat okozhat, különösen akkor, ha az merőben eltér a megszokottól.

Az egyik azt mondja, ez érdekes, jó lehet, újszerű, a másik szerint meg nagy marhaság, kár az időért, pénzért, technikailag nem is lehet megvalósítani.

A károgás sokszor ösztönzőleg hat – felpörög az elme. Az egyéni bizonyítási vágy, ambíció, vagy valami más is előre viheti a dolgot. A „csak azért is" növelheti az erőt, elszántságot.

Ronda ármánykodás után hozzánk került Béla Tanár Úr. Akkor nem lehetett kimondani, hogy egy pesti „valakinek" kellett a hely, az éppen szerveződő szívsebészetre.

Béla tanár kitűnő sebész, jó diagnoszta, új iránt nagyon is érdeklődő, a betegektől is tudom, értük minden lehetségest megtevő volt. Nem tűrte el a lazaságot, emiatt, akik nem szerettek úgy dolgozni, összeférhetetlennek mondták vagy mondatták velük.

Hosszú éveken keresztül együtt dolgoztunk, de kettőnk között egy rossz szó sohasem hangzott el. Haló poraiban is nagyra tartom.

Megérkezése napján, a Professzor Úrral való tárgyalás után az igen kicsi szobámba jött.

– Nézd, István, Te vagy a helyettes (én akkor adjunktusi, Ő docensi rangban volt), én nem akarok itt a dolgokba úgy belefolyni, hogy az zavaró legyen. Van egy-két ötletem, ha már a kutatósebészet felé fújt ez a viharos szél.

Megértettem az őszinte szavait.

– Béla bátyám – így hívtam, mert idősebb volt –, ismerem a munkádat, rajtam nem múlik, amit tudok, segítek, már csak azért is, hogy mindketten békésiek vagyunk.

Annyira betartotta a kimondatlan játékszabályokat is, pl. ha ment valahova, mindig szólt nekem, hogy ide vagy oda megyek.

Béla tanár mellkas-sebész is volt, ott bizony a test oxigénellátása a gyógyítás fontos részét képezte.

Vagy 30 évvel ezelőttire tessék gondolni, nem a mai modern, csodálatos fegyvertárra, azaz így tessék értékelni az elkövetkezendőket.

Akkor a szívmotor kezdett elterjedni, kezdetben sokszor nem várt problémákkal. A gép segítségével kivezetett vér oxigén telítettsége jelentette azt, hogy például a szívet le lehet állítani, rajta a műtétet elvégezni, így nem lett oxigénhiány, azaz szakszóval élve, hypoxia.

– Te, István – így Béla tanár. Mi lenne, ha kivezetnénk a szervezetből a vért egy külön kivett tüdőbe, azt lélegeztetnénk, hátha elegendő oxigént kapna így az állat talán nem fulladna meg?

– Béla bátyám, próbáljuk meg.

Akkor nem kellett hosszú engedélyes utakat bejárni. Mindig volt tartalék állat, így ez sem volt gond.

Ki kellett venni egy érintetlen tüdőt az ún. donor állatból, s azt lélegeztető-gépre tenni. Ez eddig rendben van.

A vér kivezetése sem volt gond a másik állatból, mert az állat mindkét combján lévő vénákba megfelelő méretű csöveket tudtunk behelyezni, így megoldódott a vérnek is a pót tüdőbe való átáramoltatása.

Na, de hogyan csináljuk az oxigén hiányos állapotot? Egy kis eszelés után azt találtuk ki, hogy a légcsőbe vezetett lélegeztető kanül lumenét fokozatosan szűkítjük, s ekkor egyre kevesebb levegőt kap az állat, és ha a külső tüdő (donor) jól működik, akkor nem jön, vagy jöhet létre a fulladás.

Drasztikusnak és durva dolognak tűnt az egész, de így fontos kérdésekre kaphattunk választ.

A kísérlet abban állt, hogy a pót tüdő artériáját becsöveztük, s a kivett tüdőt lélegeztettük a géppel.

Majd az állat intubálása következett (a lélegeztető tubus a fogadó állatba való bevezetése), majd a keringés indítása a külső, pót tüdőbe, majd az igen izgalmasnak tűnő szűkítés következett, azaz az egyre kisebb keresztmetszeten történő levegő beáramlás.

Egy-két technikai finomítás persze volt, de vártuk a fulladás jeleit, úgy ahogy azt a klinikai gyakorlatban is láttuk. De már az első kísérletnél is nem várt időben, hanem jóval később jelentkezett ez a jelenség.

Hurrá! Működőképes a modell! De a kísérlet folyamán hirtelen kiszáradt a kinti tüdő, megállt a dolog. Nem gondoltunk a tüdő nedvesen tartására úgy, mint ahogy az a mellüregben van.

Hamar egy edényt! Éppen egy műszermosó lavór volt kéznél, amiben megfelelő mennyiségű élettani konyhasóoldatot töltöttünk, így már ment a dolog.

Egy kísérlet nem kísérlet. Sorozatot csináltunk. Hol Béla Tanár Úr, hol én operáltam, és akkori Tanársegédnő – aki ma már Professzornő – altatott, és még a műtősnő vett részt a kísérletben.

A következő heti program összeállításánál kérdezem Béla tanárt:

– Csinálunk lavór-tüdőt?

– Az istenedet, István, ne őrülj meg! Így nem lehet leírni, hogy lavór-tüdő!

Béla tanár távozásával sajnos nem került idegen nyelvű közlésre ez a kísérlet, pedig még ma is, ha szóba kerül, valahogy nagyon érdekesnek mondják mások is.

– Miért nem írtad Te le?

– Ez nem az én ötletem volt, csak a lavór-tüdő elnevezés.

Az előbb említettem, hogy abban az időben bizony gondok voltak a szívmotorral is. Intézetünk is kapott egyet, sajnos mi sem tudtuk megfelelően használni, mert minimum öt liter vér kellett volna hozzá. De hát honnan vettünk volna akkor annyi kutyavért? (Csak úgy zárójelben jegyzem meg, hogy a kutyák vércsoportja sem volt akkor még tisztázva.)

A szív vérellátásának javítása napirenden volt mind a klinikumban, mind a kísérletekben. Egy ilyenfajta munkára nagy volt az igény.

A szív újraindítása sem volt egyszerű feladat.

Béla tanár egy ebéd utáni kávézásnál megjegyezte:

– Mi a francnak kell megállítani a szívet? Úgy kellene megcsinálni mozgó szíven a bypasst (ez egy érösszeköttetés a szív saját és egy külső ér között), szerintem csak meg lehet csinálni.

Na, ebből lesz valami – gondoltam, Kieszelt valamit.

Béla tanárnak remek technikai érzéke is volt.

– István, tudunk nyitott mellkason kutyát lélegeztetni? – Mert egy kicsit másabb a mellkas felépítése, mint az embernek. A tegnapi boncolásnál néztem ezt meg.

– Beszéljünk Ilcsivel! Ő Irénnek hívta, én maradtam az Ilcsinél.

– Próbáljuk meg! Intubálás – mellkas-megnyitás – szívfeltárás – jó viszonyok. Eddig minden rendben volt. Na, de a mellkas zárása következett.

– Fújd fel, Irén, most! Teljesen! Ne lélegeztesd! Gyorsan csomóztunk, a levegő kiszorult a mellkasból, majd ismét szükséges volt lélegeztetni. Majd az utolsó csomók előtt: – Fújd fel megint! Gyorsan csomóztunk, a zárás jól sikerült.

Még most is átélem ezeket a pillanatokat. Az első lépés tehát megvolt.

Béla tanár addig kieszelt egy kis protézist, egy erős fonállal megerősítve, amit a szív saját erébe bele lehetett vezetni, amit előzőleg egy tetem-szíven kipróbált.

A kérdés már csak az volt, lehet-e ezt mozgó szíven megvalósítani?

A szív leszálló nagy ere mellett mindkét oldalon az elernyedési periódusban érzéstelenítő oldatot fecskendeztünk az ér köré. Fi-

nom eszközzel alápreparáltunk és két fonalat vezettünk alá, az egyiket az éren tervezett nyílás alatt, a másikat felette. Finom megnyitás következett, előbb le-, majd felvezettük a protézist, ráfogtunk ujjal, minimális vérveszteség volt – a keringés helyreállt, a szív mozgott tovább. Izgalmas kis technikai manőver volt.

A már előkészített érdarab bevarrása következett, lehetőleg ütemesen, az elernyedési fázisokban. Az utolsó két öltést nem húztuk meg, lazára hagytuk, gyorsan elő az alul lévő csőrészt, majd a fonál segítségével a felül lévőt húztuk ki gyorsan, az eret szintén ujjal lenyomtuk, a csomót gyorsan megcsináltuk, a leszorítást felengedtük, minimális vérzés mellett helyreállt a keringés a szívben, majd a zárás következett.

Majdnem 20 kísérletet csináltunk, két szívmegállásunk volt, nem volt megfelelő eszközünk, amivel újraindíthattuk volna.

Néhányat én is csináltam.

– Az Istenedet, jó kezed van! – mondta Béla tanár elismerően, ami hát számomra nagy szó volt.

Nemcsak nagyszerű élményt adott ez, hanem érdekes volt a technika is. Mindez harminc évvel ezelőtt!

Ma kezdik a motor nélküli bypass műtéteket valahogy divatba hozni.

Béla tanár távozott, így ez sem került leírásra.

Nagyon-nagyon sajnálom.

A Rá való emlékezésképpen szívesen megcsinálnám.

Ma is meg tudnám csinálni, hogy megmutathassuk ezt a mai fiataloknak.

Mese a sajtokról és az e téren lévő tapasztalatlanságomról

A gyerekkorban a családi házban elfogyasztott étkekre, ízekre szívesen visszagondol már felnőtt vagy öregkorában is az ember. Külön meghatározó volt Édesanyám főztje – visszagondolva ma is utánozhatatlan, rendkívüli finom volt. Nagyszerűen tudott főzni – az ízekre ma sem találok jelzőket. A nehéz időkben is szinte a semmiből, hogy hogyan tudott remekelni, az ma is számomra talány. Negyvennégy karácsonyának délebédje ma is élénken él bennem. Aranyló húsleves – sárgarépából. Sóskafőzelék – krumplipürével és tükörtojással. Mennyei volt a mindig éhes és nélkülöző korszakban.

Hentes famíliából származom – otthon ez meghatározó volt, mert az üzletből mindig volt megfelelő alapanyag. A gulyáslevesek, pörköltök, sültek elkészítése így nem jelentett gondot. A hentesáruból is került haza kolbász, virsli, felvágott, abált szalonna, hurkafélék, füstölt májas, disznósajt, egy szóval minden, ami az üzletben volt és mi csináltuk. Idegen áru nem volt nálunk.

Kedveltem mindenfélét, de a disznósajt előnyt élvezett nálam. Nemcsak azért, mert amint lehetett, Édesapám megtanított rá, hogy hogyan kell finomat, gusztusosat, egyedit készíteni, hanem

azért is, mert nagyon sokat csináltam én magam is, rám lett bízva – nagyon fogyott a boltban.

Idős koromban is családom rá-rávesz, hogy: „Apa, ugye csinálsz egy kis »lapos szalámit«?”. Andi lányunk nevezte el kicsi korában, valószínű a préselés során kialakult alakja miatt.

Ma is sokan, ha hallják, hogy disznósajt, rögtön rávágják, hogy fúj, szőrcsimbókok gyűjteménye, ehetetlen, zsíros, büdös, meg még ki tudja, hogy milyen jelzőt aggatnak rá szegény disznósajtra.

Pedig hát az elkészítése mesteri munka kell, hogy legyen és mindezt szeretettel, szívvel kell csinálni. Tévedés, hogy minden jó a sajtban – gondosan meg kell válogatni az alapanyagokat, meg a fűszereket is. Itt kezdődik az egész.

Nem kívánom a Kedves Olvasót most a sajtkészítés apró, de nagyon fontos rejtelmeibe beavatni, de hogy finom, ízletes és gusztusos legyen, bizony az alapszabályokat nemcsak érinteni, hanem kötelezően be kell tartani. A finom puhára főtt fejet, szalonnát, húsdarabokat gusztusos darabokra kell vágni, a nyelvet hosszában, hogy metszéslapon is jól mutasson, a bőrfelületeket melegen meg kell tapintani, hogyha az ujjad hegyével finom szőrt érzel, azt azonnal ki kell vágni, kidobni. A főtt húst, például az áll alatti izmot kóstold meg, hogy a főzővízben lévő fűszerek átjárták-e kellően? Majd következik minőségi fűszerezés, töltés, abálás, préselés, pihentetés, különleges füstölés – szóval ez nem egy óra hosszás, nem is egynapos művelet. – Hallom, manapság hamar kész a sajt az üzemekben.

Ha mindezt betartja az ember, akkor egy remek illatú, a szemnek gusztusos metszetű, a szájakban finom falatok kellemes ízzé

válása lesz. Úgy, hogy még kérsz egy kicsit, hogy tovább élvezd úgymond az íz orgiát.

Hogy most írás közben érzem-e ezeket az ízeket? – Hát persze. Rá is veszem magam, hogy készítsek legalább egyet, amiből a gyakorlatban kettő lesz, mert egy sohasem elég.

Egyszer úgy jártam, ezt is el kell mondanom a disznósajt érdekében, hogy Édesanyám – nyugodjon békében – azt mondta:

– Isti! – így hívott. – De jó is volt a mi disznósajtunk! Majd kicsit szomorúan említette: – Vettem a boltban 10 dekát, de hát a felét kilöktem. – Nem szóltam rá semmit, de értettem a célzást.

Megszerveztem és megvettem a hozzávalókat, a szakma szabályai szerint megcsináltam egy kicsit, meg egy valamivel nagyobbat. Füstölés után egy nap pihentetés, a kicsit Édesanyámnál hagytam, a nagyobbat behoztam magunkhoz.

Másnap korán külföldre vitt az utam. Alig vártam, hogy hazaérkezzek, négy napig voltam távol. A visszafelé úton alig ettem, na, majd, ha itthon leszek, egy igazi disznósajt vár rám, fentem rá a fogam. Öröm mindig hazaérkezni.

Megterített asztal és főtt étel várt, de a disznósajt sehol.

– Ennék egy kis sajtot.

– Jaj, egy icipici maradt csak – mondta nejem. – Három napig szinte csak ezt ettük.

– Egészségetekre!

Na, majd Édesanyámnál.

Másnap aztán kimentem és Édesanyám fogadott:

– Istikém, olyan jó volt a sajt, képzeld, mind megettem.

A jó sajt már csak ilyen...

Ha már a disznósajtról vetettem jó néhány sort papírra, van más sajt is a világon, ami nem húsból készült. Például a kerek kis dobozokban lévő Mackó sajt szépen ezüstpapírba csomagolva, háromszög alakban. Valahogy egyszer-kétszer megfordult otthon nálunk is ez a márka, egyszer-egyszer megettük, volt más, amint már előbb említettem. Egyszer valaki szóvá is tette, hogy nem illik egy falatra bekapni a kockasajtot, csak úgy szépen módjával el kell kenni a zsemlén, vagy kiflin. A közös étkezésekkor, ahogy elnéztem a segédurakat (mind a három mestervizsgával rendelkezett), inkább a „komolyabb" dolgokat kedvelték. Volt még Trappista, meg Ementáli is, Imre (az egyik segéd Úr) megjegyezte, mi a fenének kell bele a luk, milyen szerencse, a császárszalonnában nincs. Különben Ő volt a legjobb étvágyú közülünk. Ha bejöttek a vágóhídról – Ő volt az első vágólegény – bizony kistenyérnyi fehér sós szalonna, negyed vekni kenyér, három-négy kovászos uborka után:

– Na, mehetünk a műhelybe! – mondta elégedetten. Nagyon erős, magas, izmos ember volt, égett a munka a keze alatt. Biztatott mindig engem is: „Egyél pajtás, nehogy összerogyjon az inad!"

Édesapám nem korlátozott senkit sem az evésben, sokat dolgoztunk, de ettünk is. Nem tiltotta, hogy ne cserélhessünk egy-egy pár virslit az utca túloldalán lévő cukrászfiúkkal egy-egy krémesre, vagy az én egyik kedvencemre, a Rigó Jancsira. Nyíri Úr se, a cukrászda tulajdonosa sem tiltotta, mindig megmutattuk a cserét, ezzel senki nem élt vissza. Két üzlettel arrébb volt a péküzlet, finom kenyereket sütöttek – meleg kenyér Laci pecsenyével, vagy főtt csülökkel, szóval megadtuk a módját. Zárás után este 7-kor

Jancsinak – Ő volt az első segéd Úr, aki napra pont 10 évvel volt idősebb, mint én – kijárt egy-egy alkalommal egy kis fröccs vagy sör.

Mellettünk a drogéria volt, engem gyakran át-átküldtek a segédurak „azért". Én csak azt mondtam Patakics Úrnak, a tulajdonosnak, hogy négyet vagy ötöt kérek. Szépen becsomagolva adta nekem át az „azértokat", azaz az óvszereket. Akkor valahogy kicsit szégyellték az urak ezt kérni. Velem simán ment feltűnés nélkül az üzlet, mert hát akik ismertek, azok sem tudták, milyen küldetéssel voltam a szomszédban.

Egyszer-egyszer kockasajt is volt, az is szépen papírba csomagolva, ezeket a sajtféleségeket is elég ritkán a Király-féle vegyeskereskedésben vettük, ami három üzlettel arrébb volt. Szerettem, ha Édesanyám átküldött ezért meg azért, na, nem a vásárlás nyűgözött le, hanem Király Úrnak volt két lánya. Az idősebb több volt, mint 18, a segédurak kedvence. „Nagydarab, fehér cseléd, begyes -mondta Imre-, kibontanám a fonott haját."

Én a kisebbik Király lányért mentem szívesen a boltba, aranyos, vékony, kicsit kreol bőrű, fekete hajú, gyönyörű kék szemű volt. (Innen eredhet a kék szem iránti imádatom?) Nagy rácsodálkozással tudott nézni.

– Édesanyám légyfogóért küldött, tízet kérek.

– Anyu, hol a légyfogó? – sose tudta, hol van, amit kérek, így aztán a „vizit" picit hosszabb volt.

Már a tesztoszteron szintem megvolt, de ez beteljesületlen ábránd volt csupán.

Édesapám egyik barátja jött a boltba egyik alkalommal, belemelegedtek a beszélgetésbe:

– De sietek – mondta hirtelen – Marika (a felesége) Trappistáért küldött.

– Maradj, majd a fiú átmegy Királyékhoz. Mennyi kell?

– Negyed kiló.

– Szaladjál Királyékhoz. Tóni bátyjáéknak egy negyed kiló Trappista kell.

– Micsoda?

– Trappista – bambán nézhettem.

– Nem hallod? Trappista, negyed kiló.

Valahogy nem figyeltem erre, talán nem is jegyeztem meg ezt, hogy Trappista – Pista, pista, azt hittem, hogy valami ugratás lehet. Tóni bácsitól mindig kitelt az ilyesmi.

Ahogy ideadták a pénzt, elszállt a gyanakvásom, csak a Pista-pista ragadt meg.

Annak idején – megboldogult medikus koromban –, ha Pestre utaztunk zsúfolt személyvonattal, bizony ülőhely a fapados osztályon sem volt sok. Több óráig tartott az út, így a helynek különleges jelentősége volt. Hogy hogy jön ide a sajtról szóló mese?

Hát így:

Debrecenben felszálltunk, általában többen utaztunk, egynek, kettőnek esetleg volt helye, a többi Püspökladányig természetesen állt. Itt több mint 20 percig vesztegelt a vonat, bevárta a szárnyvonalakról érkezőket. Ezalatt a társaság egyik tagja leszállt és a bü-

fében vett annyi darab Pálpusztai sajtot, ahányan voltunk. Egy kis kenyérrel elkezdtük lassan eszegetni, közben a vonat is elindult, s már Karcagnál, ami nem messze volt Ladánytól, mindannyiunknak megvolt a helye: a Pálpusztai sajt ehető, de hihetetlen áthatoló, büdös, na, még mondhatnék több furcsa jelzőt is, hogy milyen szaga volt, aki nem ette, annak elviselhetetlent és undort jelentett.

Ez volt a helycsinálás Pálpusztaival medikus módra.

Ahogy telt-múlt az idő, inkább szaladt, olyan vendégségbe voltunk hivatalosak, ahol mindenféle földi jó után a vacsora befejeztekor egy hatalmas nagy sajttálat szolgáltak fel. Sokféle sajt, meg sajtkések. Kicsit kényelmetlenül éreztem magamat, mert nálunk ez nem volt szokás, de szégyelltem persze magamban azt is, hogy a sajtkést nem tudtam, hogyan kell használni.

– Parancsoljatok, igen, frissek – jöttek a sajt dicséretek.

– Köszönöm, majd kicsit később.

A fene egye meg, a finom ízeket ezekkel az általam ismeretlen, bolondos sajtokkal rontsam el? De hát azt mondtam, később, így nincs visszaút, meglestem addig a sajtkés használatát is.

Nincs visszaút – ismételtem magamban, itt az idő. Csínján bántam a sajtokkal, de bocsássa meg a Magasságos a tudatlanságomat – finomak voltak.

Otthon nem szoktuk meg ezt, amikor már „ember" lettem, nem volt divat nálunk, hát ez bizony így történt. Azt is félve próbáltam ki, amikor szőlőszem volt sajtfalatra szúrva. Hiába, ha nem ismeret, félénkké tett.

Aztán beleízelődtem valahogy a „sajtolásba”, de azt is bevallom, mind a mai napig nem teljesen a rajongásig. Hiába, kísért a múlt.

Az egyik kongresszuson, ahol akkor már meglehetős tekintéllyel is rendelkeztem, a fogadáson minőségi bor és két sajt is volt egy cégnél. Meg akarták mutatni egy engem is érdekelt terméküket.

– Professzor Úr mielőtt kézbe tetszik venni az eszközt, előtte ezt a különleges kék sajtot tessék megkóstolni, ez a legkiválóbbak közül való. Tudjuk, hogy a Professzor Úrnak különlegesen finom ízlése van. – Aztán jött a sajtdicsérő szóáradat.

Én még „penészes” sajtot nem ettem. Belémvillant, természetesen magamban gondolva, hogy most egyek?

– Akkor Neked ízlik ez? – kérdeztem a képviselőtől.

– Nagyon finom, és teljes elszántsággal vett egy darabot, a szájába tette.

Meg kell kóstolnom, nincs mese.

Talán nem bolond ez a képviselő, hogy penészes sajtot egyen – így magamban.

Az elkészített darabot bekaptam, lesz, ami lesz alapon, de meglepetés ízű, különleges valami oszlott szét a számban. Szégyelltem is e téren hiányos ismeretanyagomat és tapasztalatlanságomat. De hát honnan is tudhatnánk mindent!

A történelemből hirtelen az villant az eszembe, amit de Gaulle tábornok mondott: „Iszonyú nehéz Franciaországot igazgatni, ahol sajtból is csaknem majdnem 300-féle van.”

Úton...

Az Oláh Éva Professzornőt
köszöntő könyvben megjelent írás

Az ember mindig úton van, akár a saját életútját veszi figyelembe, vagy ha ténylegesen utazik.

Most Szegedre tartunk kongresszusra fiatal munkatársainkkal együtt. Szeretem ezt a „kisbuszos" utazásokat, mert hisz van idő beszélgetni – ami manapság igencsak hiánycikk.

Berettyóújfalu központjában, a forgalmi lámpa előtt állunk

– Nézzetek balra – ebben a Református Templomban prédikált Oláh Évike édesapja.

– Oláh Éva Professzornőé?

– Igen.

– A gyerekgyógyászé?

– Igen, a gyerekgyógyászé.

.....

– Hallgató koromban jó előadásokat tartott, bár nekem személy szerint kicsi gondom volt a genetikával...

....

– Szigorlóként én is láttam az ambulancián tevékenykedni a Profnőt, egy torkaszakadtából üvöltő gyereket hoztak hozzá, majd vizsgálni kezdte, valahogy ez után a gyerek lecsendesedett.

Az izguló-aggódó szülőkkel is nagyon megnyugtatóan beszélt, pedig súlyos eset volt. Nekem élményt jelentett.

Suhannak a fák, egyenletes a motorzaj.

– Már orvos voltam, és egy jótékonysági rendezvény volt a színházban a Gyermekklinika javára – és amikor kijött a színpadra üdvözölni a közönséget, kellemes jelenség volt, ahogy a lámpa megvilágította. Nem papírból beszélt, hanem úgy.... szépen.... nagy tapsot kapott.

– Igen, a Professzornő világosan szokott beszélni – erősítettem meg.

– A Professzor Úr jól ismeri?

– Hogyne, igen jó barátságban vagyunk, nemcsak hivatalosan. Amikor például ünnepi üléseken tógába vonulunk; általában mindig vele vagyok egy párban.

– Elfogadják Őt?

– Igen, nemcsak belföldön, hanem külföldön is. Több nemzetközi szervezet vezetőségi tagja volt és van ma is – hogy pontosan melyikeké, azt nem tudnám felsorolni, de hogy sokat utazott emiatt, az biztos. Belföldön is széles körben elismerik – együtt voltunk doktorküldöttek az Akadémián – bennünket a szakma több körön keresztül, titkosan választott meg.

– Ez nem semmi – mondta valaki.

– A tudósnők nem szárazok?

– Á, dehogy – Ő kedves, vidám, példás vendéglátó is, bár én láttam már, amikor könny szökött a szemébe. Egyszer nagy méltánytalanság érte az egyik gyermekét az egyetemen, és a körülményeket mesélte el nekem. Egyszer meg akkor, amikor az egyik

barát ment el a mindenélők útján. Karomra tette a kezét, szemembe nézett: nagyon nehéz volt ez az utolsó szakasz... mindannyiunknak.

Egy kis csend szakadt ránk, csak a motor zúgása hallatszott.

– Könnyű jó vendéglátónak lenni, ha megcsinálnak mindent helyette.

– Á, ez nem így van, kedves barátom. A Professzornő például kitűnően főz, több szilvesztert töltöttünk együtt náluk, és csak hogy a töltött káposztáját említsem, most is számban van a remek íze. Gondosan összeválogatott, minőségi étkek voltak mindig. Nagyszerű vendéglátók!

– Hogyhogy vendéglátók?

– Hát a férjével.

– Ki a férje?

– Hát nem tudod, Ács Géza Tanár Úr a Traumatológiáról.

– Igen, nem tudtam. Mikor ott voltam gyakorlaton nagy tudású, jó ember volt. Tanított minket.

– Most is az. Tudjátok társ nélkül – igazi társ nélkül ezt a hajtást, ebben a pozícióban, szinte lehetetlen végig jól csinálni – esetlegesen valahogyan lehet, de hát az olyan is....

Ismét egy kis csend támadt – átvillant az agyamon, milyen szép és kifejező a magyar nyelv: sorstárs, házastársam, élettársam, kortársam, meg még az is, hogy milyen gazdag életút van mögötte és hozzám képest milyen fiatal Évike.

.....

– Megállunk itt, ahol szoktunk? – kérdezte a sofőr.

– Igen, itt szoktunk kávézni.

Visszaemlékezés

A Rák Kálmán Professzor Urat köszöntő
emlékkönyvben megjelent írás

A kérés megérkezett, hogy emlékezzünk Rák Kálmán professzorra. Igen – nagyszerű ötlet –, nagyon fontos egy olyan emberre emlékezni, mint Rák Kálmán volt.

A kérés könnyűnek látszik – a kellő emlékezés azonban nehéz. Különösen nekem, mert főként „csak a szellemiek" kötöttek össze.

Miért mondom ezt? Nem egy egyetemre (Szeged–Debrecen) jártunk, ahol hosszú távú barátságok szövődnek, nem is egy érdeklődési körünk volt (belgyógyászat–sebészet), ami meghatározta életünk egy-egy szakaszát.

Rák Kálmán Debrecenbe kerüléséig – biztos vagyok benne – semmit sem tudtunk egymásról.

Lehet így emlékezni? Van mire emlékezni?

Igen, lehet – van mit felidézni.

Az első találkozásunk olyan hivatalosféle volt. Amikor megbízást kaptam az intézet vezetésére – mivel fiatalabb is voltam –, az illem úgy hozta, hogy bejelentkezzek nála.

Egy magas, vékony úriember fogadott az emeleti dolgozójában. Az első benyomásom is az volt, hogy egy meggondolt,

határozott, de mégis nem egy hideg, hanem valami kellemes kisugárzású úr volt. Ilyenkor a szokásos, udvarias mondatok hangzanak el, de úgy éreztem, hogy e mögött valami több van. Igen – valami több. Kellemes benyomásokkal jöttem el.

Mivel a tanári villában laktak, a klinikára mentében össze-összefutottunk váltván néhány szót. Az elegáns úr nagyon sokszor a vékonynak tűnő barna bőrtáskáját bal kezében fogva egyenletesen lépkedett. Látszott úgy messzebbről is, hogyha élvezi is a körülötte lévő parkot, fákat, de dolgozik az agya.

Megjelent egy írása – elolvastam. Számomra nagyon érdekes gondolatok voltak ebben a munkájában és felhívtam telefonon, hogy „Kálmán Bátyám, ha nem zavarlak néhány percig, olvastam... megjelent..."

– Nem, nem, nem zavarsz. Érdekesnek találtad?

– Igen, az tetszett, hogy ... – és elindult a beszélgetés. Hogy volt-e időkorlátja, nem is tudom. Szellemi élvezetet jelentettek számomra ezek a beszélgetések. – Most már érthető, emlékezésem elején miért írtam, hogy főként a szellemiek kötöttek össze bennünket.

Az egyik ilyen nevezetes telefon volt, amikor szerettem volna rábeszélni, hogy írja meg Antall József miniszterelnök betegségét – természetesen csak amit lehet –, mint hiteles ritka tanú.

– Nem, nem, nem – mondta, kicsengett a megjegyzéseiből az orvosi titoktartás megtartásának szigorú törvénye és az intimitás megkövetelte bizalom is.

Igen, ez a nagyon magas mérce jellemezte Rák Kálmánt.

Jó néhány telefont váltottunk így.

Az egyik írásának megjelenése után vagy 10 napig nem hívtam – nem is tudom, hogy miért, de mindig közbejött valami, majd felhívtam:

– Kálmán Bátyám, a megjelent... – ám itt tőle szokatlanul, közbevágott.

– Jól vagy? Nincs semmi bajod? – kérdezte.

– Köszönöm, jól vagyok – válaszoltam kissé meglepve.

– Már azt hittem, hogy valami gondod van, hogy nem hívtál.

.....

Hívnám most is.

Egy fura doktor

Szó volt már korábban a körzeti orvosok helyettesítéséről is. Mi tagadás, akkor az anyagiak is számítottak, hisz az elméleti intézetekben még a veszélyességi pótlékkal együttes fizetésünk sem szökött az egetverő magasságokba.

Mikor, kit helyettesítettünk? – Az bizony nem mindig rajtunk múlott. Volt, hogy lehetett választani. Volt úgy, hogy a személyzeti osztály szava volt a döntő.

Egy ilyen utóbbi küldetés folytán kerültem egy kicsit „nehéz körzetbe".

– Magának úgyis van már ilyen tapasztalata, elboldogul a feladatokkal – szólt a verdikt, közvetve utalva a mentőknél töltött időmre.

– Szállása meglesz. Az étkeztetésére pedig ígéretet adott a tanács titkára. Mellesleg a körzeti orvos sokat betegeskedik és így a betegellátás is akadozik.

Voltam már hasonló indíttatással máshol is, s ez bizony sok munkát jelentett.

Vajon mi baja lehet a kollegának? – talán őt is kell majd kezelnem? Ha komoly beteg, akkor ez bizony majd meglátszik a körze-

ten is. Az elhanyagoltságot nem mondhattam, hisz nem volt helyi ismeretem.

Szóval ugrás az ismeretlenbe.

Nehézkes utazás (vonat, kisvasút, busz), kora délutánra meg is érkeztem, irány a rendelő – alig néhány lépésre volt az állomástól.

Kopogtatás után fehér köpenyes, meglehetősen termetes asszonyság nyitott ajtót.

– Ma nincs rendelés! – ellentmondást nem tűrő hangon kezdte, majd amikor meglátott, kissé tétova lett.

– Nincs szükségem rá – és bemutatkoztam.

– Maga akkor az új doktor úr? – mondta csodálkozva, most már egészen más hangon.

– Igen. Én vagyok – de ha nem tévedek, maga pedig a körzeti nővér.

– Honnan tetszik tudni? – Mondanom sem kell, hogy nem volt nehéz kitalálnom.

Na, menjünk beljebb. A kevés csomagom le. Rövid terepszemle.

– Hol van a doktor úr?

Hallgatás.

– Hááát, van.

– Hogyhogy van?

– Hááát, van.

Most én csodálkoztam el. Ismét kínos csend következett. Valószínűleg nem mondta el neki a kollega úr, vagy nem akarta tudatni másokkal a baját, hogy például gyógyíthatatlan beteg. Vajon mi baja lehet szegénynek? Egy sor súlyos diagnózis futott át hirtelen az agyamon.

Lehet, hogy egy kicsit erőteljesen néztem a nővér szemébe.

Döbbent csend.

– Részeg most is.

Hallani lehetett a csendet, amely még kínosabb volt.

– Hol van most?

– Nem tudom, el szokott kódorogni – egy-két napig ilyenkor nem is látjuk.

Nem emlékszem, hogy mondtam-e valamit, vagy csak a gondolataimmal viaskodtam.

...

– Na, hol van a pecsét?

– Itt van elzárva – mondta gyorsan, nagy-nagy megkönnyebbüléssel.

Szegény asszonyban mi játszódhatott le ez alatt a pár perc alatt? Vajon mi?

Szótlanul tettem-vettem valamit.

– Vannak krónikus betegek? Fekvők? – szóval, megindult a beszélgetés.

Világossá vált a helyettesítésre való kérés oka.

– Miért nem küldik gyógykezelésre, vagy miért nem mondanak fel neki?

– Ha elmegy, ez sincs – idézte a tanácstitkárt.

Így nem kerestem a doktort, mert nem sok reményt láttam az érdemi beszélgetésre.

Hamar szétszaladt a hír, hogy itt az új doktor.

Meg is lett az eredménye.

Másnap zsúfolt váró fogadott.

– Mindig ilyen sokan szoktak lenni? – kérdeztem Rózsát, mert hát mindenki így hívta a körzeti nővért.

– Nem mindig, de ha sokan voltak, és a Doktor Úr is jól volt, akkor kiment a váróba és azt mondta, hogy „énekeljük el a Himnuszt."

– Mit?

– Hát a Himnuszt. Mert akkor mindenki felállt, de két-három ember ülve maradt – és a doktor úr akkor azt mondta, „maguk a betegek, a többiek mehetnek haza."

...

Ez biz' fura eljárás...

Portások

Ők azok, akikkel a leghamarabb találkozunk, ha olyan helyre megyünk, ahol van ilyen szolgálat. Vannak közöttük udvariasak, intelligensek. Vannak, akik mereven ragaszkodnak a szabályokhoz, de emberségesek. Vannak olyanok, akik nagyon betartják az előírásokat, és semmi pénzért sem térnének el ezektől, és persze vannak természetesen a fentiektől eltérőek is. Nem szeretem a besorolásokat, de vannak különleges portások is.

Rejtély előttem, hogy honnan verbuválódik a portások seregének többsége, bár egynéhányról tudok.

Úgy „pillantok vissza", hogy ezek közül kettőt nagyon jól ismertem. – Nyugodjanak békében. Egynek viszont csak a hangját hallottam...

Mint független, fiatal kinevezett, hallgatólagos beleegyezéssel bent lakhattam az Intézetben. Ez igen nagy szó volt nemcsak a számomra, hanem a hasonló sorsúaknak is. Megfelelő albérletet is nehéz volt szerezni. Ha megtudták a tulajdonosok, hogy doktor vagyok, igencsak emelkedett a szoba ára. Önálló lakás pedig igencsak a megvalósíthatatlan álmok kategóriába tartozott.

A bentlakás meg a portásság úgy függött össze, hogy a klinika meglehetősen nagy területén térképhiány miatt és a nagyon kevés eligazító tábla miatt a főportán érdeklődtek, hogy melyik intézetet-klinikát merre lehet találni.

Akkor csak egy bejárata volt a klinikának, a hátsót leszámítva. Este tízkor még a nagykaput is be kellett csukni, természetesen a kicsit is.

Balogh bácsi kicsiny, alacsony, de fürge ember volt. Betegsége kapcsán úgy gyógyult meg a gerinc-megbetegedése, hogy bizony egy púp keletkezett a hátán. A fogainak pótlására készített protézis bizony nem dicsérhette az alkotóját, mert hát igen nagyra sikerült, s valahogy a keskeny ajkakhoz nem találták meg az egyensúlyt. – Meg a kis termete is... A nagy hivatalosan viselt tányérsapka és a nagy fülek együttese jellegzetessé tették alakját.

Nagyon rendes, tisztelettudó, szolgálatkész ember volt, a telepi telefonszámok keresése nem jelentett gondot számára, legtöbbjét kívülről tudta.

Jól ismert engem is, hisz sokszor érkeztünk mentővel este tíz után is, és a kocsi lámpájának fénye, meg a motor zúgása azonnal kiparancsolta a portásfülkéből, és nyitotta a nagykaput. Ilyenkor természetesen a rövid üdvözlés sem maradhatott el. Visszafele jövet meg mindig megkérdezte, hogy kit hoztunk, honnan. Úgyhogy mindig jól értesült volt, ha kerestek valakit.

Balogh bácsi rendkívül diszkrét is volt. Ha a bentlakókat bárki is kereste, azt nem árulta el senkinek. Hallgatásának nem volt ára, de egy-egy üveg italt szívesen vett. Tőlem is kapott, hogy mennyit? – Fedje ezt továbbra is a jótékonyság homálya.

Az intézetben lakók meglátogatásának időbeni korlátozása volt, mert nemigen ismertük azt, hogy letelt a munkaidő, s gyerünk haza. Egyszóval, ha valami „akadály" merült fel, akkor odaszóltunk Balogh bácsinak, hogy ma nem aktuális a látogatás.

Ez a főportán általában így játszódott le. – Hiszen a kiskapu este csukva volt.

– Kit tetszik keresni? Tessék várni, azonnal felhívom.

Tárcsázás.

Balogh bácsi: – Doktor Úr! Egy nagyon kedves barna hölgy keresi. Meg se várta a választ:

– Már a műtőben tetszik lenni? – mondta nagyon meggyőzően. – Nem tetszenek tudni, mikor lesz vége?

Majd a hölgyhöz fordulva: – Hát ez egy ilyen hosszú műtét. Jajjaj, drága hölgyem, ez a találkozás sajnos ma biztosan nem lehetséges. Tessék gyorsan sietni, még el tetszik érni a villamost, ami a főkapu előtt áll meg.

Ezután telefon jött:

– Doktor úr, tessék nyugodt lenni, elment.

Ez volt Balogh bácsi. – S a bentlakásos korszakom is véget ért.

* * *

A következő emberrel csak a hangján keresztül kerültem kapcsolatba, azaz telefonon beszéltünk többször is.

Megbízást kaptam egy kandidátusi disszertáció opponensi feladatának ellátására. Annak rendje-módja szerint a bírálatot elkészítettem, s egyeztetni akartam a másik opponenssel, hogy ne

legyünk fedésben a véleményünkkel a néhány napon belüli nyilvános védekezésen.

Felhívtam így az egyik vidéki kórházban dolgozó opponens társamat, hogy megbeszéljük a dolgokat. Jelentkezett a kórház. – Bemutatkoztam és kértem X. Y. tanár urat.

– A Tanár Úrnak Budapestre kellett menni, nincs itt.

– Mikor jön vissza?

– Nem mondta, de úgy tudom, holnap.

– Kivel beszélek?

– A portással.

– Nagyon kérem, szíveskedjen megmondani a Tanár Úrnak, hogy ha visszajön, nagyon fontos ügyben hívjon fel.

– Rendben.

– Köszönöm.

Harmadnap sem hívott fel a Tanár Úr, ezért telefon ismét. Már megismertem a portás hangját:

– Kapcsolja kérem, a Tanár Urat.

– Nem tudom. Nincs a házban. Kiment a városba.

– Nagyon kérem, ha visszajön, hívjon fel.

– Úgy lesz, uram.

A hívás újból elmaradt. Másnap a védés előtt találkoztunk, s szóvá tettem az elmaradt telefont.

– Na, ha visszamegyek, nagyon leteremtem majd...

Úgy hozta a sors, hogy rövid időn belül ismét találkoztunk, s megkérdeztem:

– Nagyon megszidtad?

– Igen. De tudod mit mondott, amikor kérdőre vontam?

– Mit?

– Hát, elfelejtettem.

– De ilyet, hogy lehet elfelejteni? Hogy lehet magának ilyen rövid esze?

– Hát hogy? Ha annyi eszem lenne, mint a Tanár Úrnak, akkor nem én lennék a portás.

* * *

Kiss Pista bácsit nagyon jól ismertük, boncmester volt a Kórbonctanon. Ma már nem lehet így mondani, csak azt, hogy Pathologia. Magas, erőteljes testes ember volt, úgy 190 cm körül, mélyen ülő kék szemekkel – szájában az elmaradhatatlan csibuk pipával, amit csak akkor vett ki a szájából, ha a Professzor Úrral beszélt.

Hogy miért alakult így a sorsa? Azt hiszem, az akkoriak sem ismerték a pontos okát. Segítőkész is volt, mert a gyakorlati vizsgánál felhívta a figyelmet nagyon körültekintően és diszkréten: „Doktor Úr, az epehólyagot nézze meg" – amikor hozta a tepsiben a szervet.

Telt-múlt az idő, s bizony Pista bácsi a megerőltető és nehéz munkát már nem bírta. Szokás volt, ha lehetett, hogy más munkakörben, de a klinikán belül találtak a hosszú éveket már leszolgált munkatársaknak munkát. Így került a főportára Pista bácsi portásnak.

A beteglátogatások előtt a kiskapu előtt várakoztak a hozzátartozók, s Pista bácsi egy-két vad történettel, úgymond, szórakoztatta a jelenlévőket:

– Tudja! Akkora heréje volt, hogy ráült.

Máskor meg:

– A sérve úgy megnőtt, mint egy szakajtókosár, úgy hordta maga előtt.

A történetekben nem volt hiány.

Ladányi Professzornő az első nő volt hazánkban, aki Sebészeti Klinikát igazgatott – gyakran sétált ki a főkapun hazafelemenet, s ilyenkor a portásokkal is váltott néhány szót:

– Hogy van Kiss bácsi? Nem nagyon fárasztó az éjszakai munka? Jól van a család?

Ez a kérdezőnek az általános, megszokott kérdéssor volt.

A sors úgy hozta, hogy Kiss bácsi úgy húsvét tájt szolgálatban volt, s felhívta a Professzornőt:

– Kezit csókolom! Itt Kiss Isván portás beszél.

– Mi újság van Kiss bácsi?

– Hogy tetszik lenni Professzornő?

– Köszönöm Pista bácsi, jól vagyok.

– Csak annyit akartam még mondani a Professzornőnek, hogy „íííg a klinika, a tűűzótók is itt vannak mán”.

Kemence

A barátság sokféle lehet, de a lényeg az, hogy igaz és önzetlen legyen. A hajdan volt focisták szűkebb köréből is alakult egy ilyen csapat: az „öregfiúk".

Időnként összejöttünk, s a nagy csatákat az idő múlásával – nemcsak a sörök és a fröccsök fogyasztásának egyenes növekedésével – még fényesebbnek, még nagyszerűbbnek láttuk. Ilyenkor jókat énekeltünk is, és hogy ne menjen feledésbe, két kis dal szövegét leírom:

„Hála az Istennek, megint győztünk,
Két gól ellenébe ötöt lőttünk,
Máma itten, holnap ott,
Az X csapat kikapott a Szoboszlótól."

„Édesanyám, kedves anyám csak az a kérésem,
Fotball csukát, fotball csukát csináltasson nékem.
Fotball csukát, sej-haj, jó sok stoplit rája,
Ez illik-illik, ez illik-illik a fotballistának."

Az utóbbi fél sort tele torokból, felhevülve kell énekelni.

Ezen találkozásunk egyik fő szervezője az örökös csapatkapitány, Egri Sámuel volt. Az összejöveteleinknek az anyagi háttere is összejött valahogy, mert közülünk egyikének-másikának lehetősége támadt ennek a támogatására.

A csapataink – így többes számban – több generációt is magába foglaltak, és ha szegre akasztottuk a focicipőt, sokfelé fújt bennünket a szél, vagy vitt a választott pálya felé. Ezért számomra ezek az összejövetelek kedvesek, érdekesek voltak, mert megtudtam pontosan, hogy kit merre vitt a jó vagy rossz sorsa. Sajnos nem mindegyik találkozón tudtam részt venni.

Idéztük a múltat. Fiatalságunkat. Szinte mintha most is becsúszva szereltem volna, rúgtam remek helyre az ívelt szabadrúgásokat, vagy dorgáltak társaim nem éppen irodalmi stílusban, hogy miért rúgtam mellé a labdát.

Előkerültek a becenevek is. Az én nevem „kis Furka" volt, hogy miért, azt nem tudom, mert majdnem az egyik legmagasabb voltam a csapatban. Említettem, hogy Egri Sámuel volt a csapatkapitány, Őt meg Köcsögnek becézték. Egy darabig e becenév eredete rejtély volt előttem, de ahogy az lenni szokott, erre is fény derült. A háború alatt és után igyekezett mindenki mindennel üzletelni, kereskedni, így ezt tette Samu is. Ő a textilszakmában volt igen járatos, ennek ellenére több alkalommal Nádudvarról köcsögöket, cserepeket hoztak árulni Szoboszlóra.

Egy focimérkőzés alkalmával Samu súlyos sérülést szenvedett, és ölben kellett lehozni a pályáról. A focit szerető nézők között ott volt Török Zoltán karnagy úr is – akinek a beceneve Cirimpó volt.

Ezt látván, éles hangon kiáltotta: „Sajnos ez sem árul egyhamar köcsögöt." Így ragadt Samura a Köcsög név, amit büszkén visel mind a mai napig is.

Nekem Samu volt, akkor is, az is maradt mind a mai napig. Él-hal most is a fociért. Igazmondó, helyt-helyt szenvedélyes, segítőkész, remek ember most is. Kirakatrendező volt – sok külföldi magyar kiállítás viselte szépérzékét, mértéktartóságát, keze munkáját. Méltánytalan volt nyugdíjaztatása, ahogy mondta, kellett a helye egy elvtársnak. Az edzőségről is eltanácsolták, mert a tanácselnök szerint kulák volt a Samu édesapja és ez így nem lehetséges a szocializmus építésének ebben a szakaszában...

Samu a derekát és a lábát kúrálni járt a fürdőbe és megkért, hogy az öreg háznál – azaz Szüleim házánál, ami most is áll – a kerékpárját betegye.

– Samukám, ez természetes, itt egy kapukulcs, és kinevezlek háznagynak.

Mindketten jól jártunk és mozgás is volt a háznál. Ha sikerült a kerti munkákat elvégzendő embert akár rövid vagy hosszabb távra találni, Samu felügyelte, útba igazította, morgott velük, nekem meg csak beszámolt róla.

Samu rendszerető ember és nehezen viseli ennek az ellenkezőjét. Kertjében olyan rend van, hogy csodájára járnak. Mintakert.

Ha megyek hozzá – egy kis baráti csevegésre, benne egy kis csipkelődéssel –, mondani szoktam neki:

– Samukám, ott a negyedik sorban lévő ötödik fűszál úgy kilóg a sorból. Ugye Te is így látod?

Az öreg háznál, ha összejött a dolog, a bográcsban bizony sok finomság megfőtt. Természetesen, amikor lehetett, Samu is vendégem volt. Egyszer telefonált.

– Mikor jössz ki?

– Samukám, pontosan nem tudom – egy jó pár napig biztosan nem, kongresszusra utazok. Miért kérded?

– Hát, csak úgy. Jó lenne beszélgetni egy kicsit.

– Samukám, ez most nem lehet – vigyázz a házra, ha megjöttem, majd hívlak. Szervusz.

– Szervusz.

Annyi minden volt visszajövetelemkor, beleértve a születésnapomat is, őszintén bevallva, el is felejtkeztem Samuról. Hívás nélkül kimentünk Szoboszlóra.

Ajtók rendben, s hátramenet a kertbe a ház végénél majd földbe gyökerezett a lábam. Egy gyönyörű, fehérre meszelt búbos kemence állt ott.

Gyönyörű volt! – Kéménnyel, hófehér, úgy, ahogy kell. A szavam is elállt. Nejem is alig tudott megszólalni.

Ez Samu volt, más nem lehetett, na de ilyet. Döbbenetes meglepetés volt! Telefon.

– Samukám...

Rögtön félbeszakított.

– Máris megyek.

A látványtól betelve szinte észre sem vettem Samut, amint megállt a hátam mögött.

– Istvánkám, a születésnapodra fogadd szeretettel.

– De Samukám...

Közbevágott.

– A csapattal csináltuk. Tudod, Karcsi – a kőműves, a kapus, akinek az édesanyja meg a lánya gyógyításában segédkeztél. Akkor Kotró – Farkas Jancsi, kéményseprő meg kályhásmester, sokat segítettél neki is (nem is emlékszem világosan, hogy miket). Meg még egy valaki, aki ezeknek a cimborája volt, te nem ismerheted. Na, meg én.

– Hogyan köszönjem meg Nektek?

– El van intézve. Rendben? Ne beszéljünk róla többet! Majd csinálj valami jót benne, olyan finomakat, mint amit Te szoktál készíteni.

– Mikor csináltátok?

– Hogyhogy mikor? Emlékszel, hívtalak, hogy mikor nem vagy itthon. Tudod, Karcsi meg Kotró, meg az a másik, igazi szakemberek, így hamar megcsinálták. Természetesen segítettem én is. A Kotró pálinkája gyorsította a munkát olyannyira, hogy bizony a kiégetésnél sokkal többet tettünk a tűzre, mint amit kellett volna, meg valami újságpapírköteg is belekerült, meg még nem is emlékszem, hogy mi még, de biza a kemence csúnyán kettérepedt. Efféle bánatunkat a Kotró pálinkája enyhítette, így csak harmadnap javítottuk ki a bajt.

– Na, de látod, minden rendben? A tűzrakásnál azért vigyázz! A Kotró hagyott neked is egy kis pálinkát – és a rejtekből elővette.

Bevésve, jel is volt a kemencén. Szépen, középen:

2000. május 15.

Nagyon birizgálta a fantáziámat, hogy hogyan működik a „mű". Kívülről igen szép, de belül hogy lesz?

Tűzrakás – kis tűz – ropogott úgy, ahogy leírják. Elbűvölő szép lángnyelvek – parázs, de éppen nem volt mit sütni.

Fel kell a kemencézésre készülni. Igen, nagymamáméknál is a kenyérsütés szinte szertartásszámba ment.

Alig vártam az alkalmat.

Csirke befűszerezve előtte nap. Tűzrakás. Csirke a tepsibe – parázs széttolva – be a kemencébe – előke rá. Na, meddig várjunk? Csupa izgalom. Fél óra múlva megnézem, a csirke nagyon halovány, bár az illatok már finomak. Előke vissza – várjunk. Negyedóra múlva nejem:

– Nézzük már meg!

– Ne! Várjunk még!

Na, úgy 20 perc után előke ki – gyönyörű pirosra sült csirke – pompás illattal, mesés ízzel.

Ismétlődtek és gyűltek a tapasztalatok, a legnagyobb tepsi is kicsinek bizonyult, ha többen voltunk.

András, kedves vasművész barátom. Felhívtam telefonon:

– Olyan bajom van, hogy kellene egy nagyobb tepsi.

– A napokban úgyis megyek Szoboszlóra, megnézem, megmérjük.

Találkozásunkkor igen szép jelzővel illette a valóban szép és kedves kemencét:

– De ki tette rá ezt a ronda ajtót? Volt ennek a valakinek egyáltalán szeme?

Hallgatásom volt a legjobb taktika. Mérés kívül-belül:

– Ha kész lesz, majd telefonálok. Ezzel váltunk el.

Tényleg szólt pár nap elteltével:

– Megyek Szoboszlóra, viszem az ajtókat. Rendben?

– Micsoda? – kérdeztem magamtól. Te jó Isten, én tepsit kértem, Ő meg ajtót csinált. A művészek már csak ilyenek.

Gyönyörű, szép kovácsoltvas rózsákkal, szegekkel díszített nagy, fekete ajtó díszes fogantyúval, ugyanilyet készített a hamuzóra is. Beillesztette őket. Nagyon szép volt.

– Na, így már néz ki valahogy. Sietek.

– András, mivel tartozom?

– Hogyhogy mivel? Jó szóval, nem máma találkoztunk, nem igaz? És tényleg elsietett.

Na, de a tepsi? – nyilallt belém.

Pár nap múlva csak szóltam Andrásnak.

– Nem volt olyan anyagom, nem lehet ilyet vacak biliacélból csinálni. Ki hallott már ilyet? Majd szólok.

– Jó.

Pár nap múlva telefon.

– Kész, de érte kell jönni.

– Rendben, indulok máris.

Ez is egy szép műalkotás lett, nagy magas szélekkel, díszes fogantyú, mikor megemeltem, alig bírtam azt, olyan nehéz volt. Könnyebb dologra számítottam.

– András, ez hány kiló?

– A fene tudja. Nem mértem. Ez egy olyan anyag, olyan rendes anyag, ami ehhez kell.

Alig vártam az alkalmat, hogy próbasütést csináljak.

Bizony a csülök is, meg a tyúk is odaragadt az aljára.

– András, odaégett a csülök.

– Gondoltam, teszünk róla.

Három nap múlva telefon: – Kész a rács.

Ez is valami remekmű lett, kb. két centiméteres a tepsi alja felett, mindegyik pálcája külön kivehető, szóval nagyszerű alkotás.

Minden készen állott, már csak kellő alkalom kellett, ez pedig a Samu születésnapja volt.

– Samukám, tizenkilenc vendéget hívhatsz.

– Hogyhogy tizenkilencet?

– Azért, mert a huszadik én vagyok.

A legnagyobb rendben mentek a dolgok, a csülkök előkészítve, fűtés, berakodás, de előtte megmértem a tepsit a rácsokkal: 15 kg 70 deka volt, na, ehhez még a 10 csülök, meg a krumpli. Ez közel 30 kiló, ezt forrón kiemelni egyedül nem lehet. Így ez bizony „kétemberes" tepsi lett.

Gyűlnek a vendégek. Samu lányának, Ildikónak a pogácsája, meg a pálinkák mellett viccelődés, iszogatás, helyet foglalás.

– Hogy áll a sütés? – kérdezte egy „tekintélyes" hölgy, akit látásból ismertem csak.

– Nézzük meg!

Kihúztam félig a tepsit.

– Jé, ez ilyen sápadt, nem pirul?

– Majd jó lesz. – Remélem.

Tepsi vissza, a hölgy visszaindult, azaz inkább ringott, feszült rajta elöl egy és a csípőjén a dupla hurka, amelyet még inkább kihangsúlyozott egy számmal, vagy talán kettővel kisebb, fényes, enyhén szürke ruhája. Leült a tekintélyes méretű párja mellé.

Na, elég az epés megjegyzésből, mert hát eljött az idő.

– Jöjjön velem, nézzük meg, hátha jó lesz – kértem az előbbi kritikus szemlélőt.

Tepsi ki.

– Apu, gyere, ilyet még nem láttál – szólt az ellentmondást nem tűrő, kissé érdes női hang. (Vajon otthon is így megy a dolog?)

A két sorban elhelyezkedő öt-öt gyönyörű piros, ropogósra sült csülök között szintén az aranybarnára pirult krumplik, a teret betöltő pompás illat, a látvány mellett biz összefutott a nyál a szájunkban.

A kívánalmaknak megfelelően adagoltam a csülköket, ami igen gyorsan fogyott, alig tudtam egy felet az otthoniak számára megmenteni.

...

Kemence – barátság – csülök...

Rohanunk

Néhány nap és ránk köszön a Krisztus utáni 2018. esztendő. Szeretnék előretekinteni, de a visszapillantó tükör segítségével vissza is nézhetünk, hogy mi volt ebben az évben jelentős, számunkra fontos.

De vajon mit hoz majd a 2018. év? Vajon mit?

Kavarognak gondolataim, mint a hóvihar előtt a varjak eszeveszett, céltalannak tűnő kavargása kellemetlen károgásukkal. Szürke égbolt – hideg idő, csúszós utak, szóval nem sok jóval biztató.

Hogy mit hoz majd az újév? Vajon mit? Óhatatlanul is a ködben való autóvezetéshez hasonlítom, bár az út csúszós, de szeretnénk fent maradni rajta, váratlanul felbukkanó akadályokba sem kívánnánk ütközni. Nehéz ezen haladni, de majdcsak felszáll ez az átkozott köd és kisüt majd a nap.

A jövő megidézése, a szó szoros értelmében csak megidézése, hogy minek nézünk pontosan elébe, azt legfeljebb csak sejthetjük.

Rohanó világunk, rohanó életünk, rohan az idő, meg még ki tudja, hogy mire, kire akasztjuk a rohanó jelzőt. Ha elgondolom,

hogy mondjuk 50 évvel ezelőtt, 1966–67-ben ugyanígy 24 órából állt egy nap, mint most – akkor is rohantunk?

Visszapillantva – emlékezve, sietni siettünk, na jó, egyszer-egyszer rohantunk, de ez az állandó rohanás valahogy nem volt életelemünk. Valahogy több időnk volt.

Természetesen nem lehet úgy összevetni a mát a tegnappal. Ma természetesen jobban élünk – sok minden segíti a napjainkat – s mégis van valami, ami hiányzik..., s ez hiánycikk?

Talán ha visszatekintünk munkánk egy-egy mozzanatára, talán érthető lesz, hogy mi is hiányzik.

Ha az említett 50 évvel ezelőtti időre visszagondolok – már 8 éve voltam orvos – talán sikeresnek is mondható, mert a telepen az egyik legfiatalabb adjunktusi címet viseltem.

Ha utána akartam nézni egy tudományos témának, az általában – másoknál is – az intézeti könyvtár után a központi Kenézy Könyvtárba vezetett az utunk. Ez általában a délutáni órákban volt.

A könyvtáros hölgyek kedvesek, szolgálatkészek voltak, nagy ismeretanyaggal is rendelkeztek.

Kértem a *„Current Contents”* című, egyedül csak idejáró folyóiratot, amely bibliofil papíron a bolháknál is kisebb betűkkel nyomtatott kivonatokat tartalmazott. Jó, ha vittél nagyítót, nagy szolgálatot tett. Elolvastad az angol szöveget, sok cikknek a címe eredeti nyelven is megtalálható volt. Leírtad a szükségeseket magadnak, kiállítottad a különlenyomat-kérőt, ha kellett, és az „irodalmazás” első lépcsője megvolt.

Az olvasás végeztével néhány kedves szót váltottál a szolgálatban lévő könyvtáros hölggyel vagy hölgyekkel, szépeket is tettünk nekik, meg egy kicsit pletykálkodtunk is. Minden híresztelés ellenére a férfiak is szeretik e műfajt. A könyvtárba járás kapcsán remek hírforráshoz is jutottál, mert megtudtad rövid úton, hogy mi történik a telepen. Majd hát visszamentél az intézetbe.

Ma beütöd a keresett dolgot a masinádba – igen hamar előtted a kívánt adat, vagy adathalmaz. Másik kattintás, s máris kezedben van nyomtatva, amit kerestél. Igen rövid idő alatt kész a kocsi, mai szóhasználattal élve.

Se beszélgetés, se kimozdulás a könyvtárba, ott töltött idő helyett pár perc egyedül, és kész, ami kell vagy kellett.

Helyes ez?

Igen – de személytelen – valóban rohanó érzés, kimondatlanul is.

Akkor is tudtunk sikereket elérni, igaz, más módon – s talán most is.

– Mi az a különlenyomat-kérő lap? – kérdezte az akkori koromhoz hasonló korú, mostani fiatal kollega.

Nagyon kevés nyugati, külföldi folyóirat járt az akkori keleti világba mind az intézetekbe, mind a könyvtárakba. Persze ezek is késéssel, mert hát meg kellett azt vizsgálni, nehogy bejöjjön „a rothadó kapitalizmus fertőző csírája".

Azt nem tiltották, hogy ezeket a cikkeket, amelyek érdekeltek Téged, vagy a munkádhoz kellett, különlenyomatát megkérhesd postai úton. Erre szolgált a különlenyomat-kérő lap. Ez egy nyílt levelezőlap volt, amelyen a kért cikk címe, szerzők neve és a te in-

tézeti címed meg a neved szerepelt. Szerencsére a postai költségeket nem kellett állni.

Ezekre a kérőlapokra a válasz, azaz a cikkek különlenyomata közel 50-55%-a megérkezett. Nagy segítség volt. Így aztán mindig vártuk a postát. Szép kis gyűjteményem jött össze, mások is éltek belőle. Egy bélyeggyűjtő barátom is szigorúan behajtotta rajtam a bélyegeket, bosszús volt, ha csak pecsét volt a borítékokon.

Jóval később tudtam meg, hogy ezzel ellenőrizni is tudtak bennünket, hogy esetlegesen merre kacsingatunk. Ugye ez nyílt levelezőlap volt, csak a postát kellett figyelni – ilyen egyszerű volt az egész, ahogy mondták.

A szakirodalom mai keresése a régihez viszonyítva iszonyú rohanás, személytelen rohanás, gépies gyorsaság. Add már – gyorsan, lehetőleg mindent.

Fárasztó?

Igen, az. Sokszor nagyon is.

Bevalljuk?

Á, dehogy. Rákényszerülsz. A nagy tempó használja a tested-lelked. A teljesítménykényszer űz, rajtad a szellemi sarkantyú.

Munka végeztével hazafelé úton is jó néhány „inger" ér. Otthon is van teendőd.

Hogyan simítod ki az idegrendszeredet? Hát hogy?

Tájékozódni kell: a híradókban robbanás, baleset, gazdasági baj, gyilok, meg még ki tudja, mi.

Így?

Esetleg az esti mozifilmben, a tévében? Ha kedvedre való lenne, vadabbnál vadabb reklámokkal szabdalják – pihend ki magad...

Valahogy a modern világ adta lehetőségeket egy kis csenddel, egy kis meghitt beszélgetéssel – gondtalanul eltöltött percekkel – kellene ötvözni.

Csak egy kicsivel, hisz a finom fűszerekből is kevés kell a pompás ízekhez.

Igaz, jobban élünk, nem kell buszra, villamosra várnunk, itt a kocsi. Százféle kenyérből válogathatunk, se szeri, se száma a hentesáruknak, kibogozhatatlan üdítő- és italkínálat – csak egy kis csendet, nyugalmat, emberibbet lehetne venni a boltokban.

Csak egy kicsit – igazán csak egy kicsit...

Az állatorvos sosem látott ilyen kórt

Az államosításunk után bizony sanyarú helyzetbe került a családunk. Sok sorstársunkhoz hasonlóan.

Természetesen Édesapámnak munka után kellett nézni, hogy elkerülje a megbélyegző KMK-s jelzőt.

Hogy ez mi volt?

A KMK a közveszélyes munkakerülőket jelentette. A hatalom megrögzött ellenségének tekintette az idesoroltakat, s üldözte is őket különféle zaklatásokkal.

Ez igen vegyes csapat volt: a feloszlatott rendek apátjaitól az utcalányokig, a munkájuktól és egzisztenciáitól megfosztott értelmiségi, iparos, régi tisztviselőktől a betörőkön át, az éppen büntetését nem, vagy már letöltött egyéb zsiványokon át, a csavargókig.

Egy szóval a KMK kerülendő volt.

Édesapám kőművesekhez állt segédmunkásnak. Nyár volt, én is vele tartottam. A brigád 9 tagjából 3 üzlet- és üzemtulajdonos hentes- és mészárosmester volt. No comment... ahogy ma mondanánk.

Az akkori viszonyokhoz a keresetünk sem volt éppen rossz, mert átvettük a Makszimenkó-féle szovjet gyors falazási módszert

és a mi brigádunk mutatta be a többieknek. Ez abból állott, hogy mindent előkészítettünk az utolsó szükséges dologig, ami a falazáshoz kellett.

Jöttek az elvtársak és akkor vezényszóra egy óra hosszát – mint az őrültek – elkezdtünk dolgozni és ezt a teljesítményt mérték le az akkori normákat alapul véve. A kisebb hibáktól természetesen eltekintettek, vagy nem vették figyelembe, a normás kiszámolta, hogy például 435%-os volt a teljesítményünk, melyeket aztán a vendégeknek ajánlottak a napi munkájukhoz.

Bennünket ezek alapján fizettek, majd az elvtársak megköszönték a munkánkat, a nézők elmentek, mi meg kipihentük a Makszimenkós gyors falazást.

A focicsapatban elég fontos helyen játszottam, a többiek szerint nem is rosszul, s keresni kezdtek, hogy hol a „kis Furka". Majdnem a legmagasabb voltam a csapatban, de a becenevem „kis Furka" volt.

Ennek során aztán visszakerültünk Szoboszlóra és Édesapám így konyhamészárosi „állást" kapott egy nagy üdülő konyhájában – tessék elképzelni, az én révemen!

Munkaidő csak papíron létezett – volt mit tenni. A lényeg az, hogy munkája volt.

A mostani eszemmel nagyon szerettem volna megtudni, hogy mit érzett egy világkiállításon ezüstérmet nyert gyulai kolbász készítője, a konyhába csaknem az utolsó helyre besorolva? Mit érezhetett a nagy tapasztalatokkal és szaktudással rendelkező, a gyu-

lai licencet elsők között megkapó, sokak által megbecsült, becsületes, szorgos ember.

Édesapám kemény, de meleg- és érző szívű volt. Érdekes módon soha nem beszéltünk erről a korszakunkról otthon.

Hogy miért? Nincs magyarázat. Vagy nagyon is lenne?

Iskolaszünet volt, én sem tétlenkedtem. Elszegődtem ebbe a nagy üdülőkomplexumba kifutófiúnak. Annyi mindent bíztak rám, hogy el sem tudom már még emlékezetből sem mondani, hogy mit. Ezt vidd oda – hozd azt el – eredj a postára. Rendszeres volt azonban, hogy az élelmiszerhulladékokat, a maradékot egy helyre kellett vinni ezekből az üdülőrészlegekből. Magyarul, egy kiskocsival moslékot hordtam.

– Tudom, hogy van állatotok otthon – mondta a főnök elvtárs. – Apád fizetett egy vedér moslékért, azt elviheted.

Az nem volt kikötve, hogy a déli vagy az esti maradékból. Én úgy értelmeztem, hogy a déliből is, meg az estiből is. Szépen gyarapodtak a disznók, nyolcan voltak. Igazán nagy kincseink voltak.

Egyik alkalommal megromlott egy 50 literes hordó sör, úgy mondták, megbuggyant.

– Tüntesd el, fiú, hamar! – Ők tudták, hogy miért.

Na, ez éppen jó lesz, nem viszek én a malacoknak vizet a kútról (nem volt minden házban vízvezeték), itt a sör itatni. A gondolatot tett követte.

Nagyon szerették a disznók a sört. Hamar kiütték a vályúból.

Na, nem cifrázom, odaadtam mindet. Szépen visszavittem a hordót. Részemről letudtam a dolgot.

Délután hazaérve:

– Isti, a disznók nyugtalankodnak az ólakban – így Édesanyám.

– Biztos melegük van – igaz is, meleg délután volt.

– Engedjük ki az udvarra őket.

Kiszaladtak – elestek – röfögtek – felhencseredtek – egymásnak szaladtak – falnak mentek. Az egyik meg a hátára feküdt, rázta mind a négy lábát. Szóval megkergültek a disznók.

Tanácstalanul álltunk Édesanyámmal, döbbenten figyelve a szokatlan jelenségeket.

– Mi van ezekkel az állatokkal? – kérdezte Édesapám, ahogy érkezve látta ezt a nem mindennapit.

– Szaladj gyorsan az állatorvoshoz! Jöjjön azonnal!

– Doktor Úr, a malacokkal valami nagy baj van, mert hencseregnek, röfögnek, falnak szaladnak, felborulnak.

– Valami zöldet ettek? – Egy furcsa nevű növényt mondott az Állatorvos Úr, amire már pontosan nem emlékszem.

– Azt biztosan nem, csak moslékot ettek.

Motorra ült, hamarabb érkezett természetesen, mint én. Látta a magas, vékony, kisbajuszt viselő Doktor Úr e döbbenetes dolgokat.

– Furka Úr! Ilyet még soha nem láttam. Nem fordult elő ilyen a praxisomban. Nem is hallottam róla, pedig nem most kezdtem a szolgálatot. Valami idegszerű fertőző, szörnyű elváltozás lehet ez, azonnal kényszervágást kell elrendelni, nehogy tovaterjedjen. Higgye el, Furka Úr, nem tudom, mi lehet ez – mondta őszintén.

– De mi ez a szag?

– Isti, mit adtál a disznóknak?

– A szokásos moslékot.

– Mást nem? Mondjad már!

– Mondjad már! – mondta a Doktor Úr is.

– Inni egy kis sört.

– Miiiit? Söööört?

– Mennyit?

– Majdnem egy kis hordóval.

– Úristen! Akkor ezek részeg disznók! – kiáltott fel az állatorvos.

...

Azok bizony, azok voltak.

A rejtélyes vész elmúlt, kialudták magukat az állatok, mint ahogy az embereknél is szokás.

Hogyan jutott az eszedbe?

Számtalanszor kérdezték már azt, hogy hogyan jutott eszedbe ez meg az, majd pontosították, hogy mire kíváncsiak.

Aki kutatással foglalkozik, sokszor megkérdezik tőle ezt. Lehet-e pontos választ várni? Már csak azért sem, mert egyesek azt gondolják, hogy a csodás könyvtár ihlető csendjében pattan ki az ember fejéből a megoldás.

Mások meg úgy gondolják, hogy a forró szakmai viták hevében adódik a kérdésekre a megfelelő válasz.

Ismét mások úgy vélik, hogy az erdők csodálatos világában, és séta közben adódik egy gondolat, amely hordozza a megoldás kulcsát, vagy éppen egy konyhai sürgés-forgás közepette a finom ízek világában juthat az ember megfelelő eredményre, vagy éppen akkor adódik valami gondolata, amikor a teraszon az esti csendes alkonyban a nagy semmibe bámul, vagy egy csinos nő csábos testrészeinek bámulásakor csapódik az ember agyába egy még csábosabb gondolat. Természetesen a kísérletek vonatkozására kell gondolni.

Még számtalan helyzetre lehetne gondolni, eleresztve fantáziánkat is – de a való igazság az, hogy egy-egy kérdés megoldása-

kor sokszor nehéz töprengés közepette – máskor pedig pillekönnyen pattan az ember elé a nem is remélt megoldás.

Mindegyik „hogyan jutott eszedbe" más és más, és ez így egyedi. Természetesen a közös gondolkodás is vezetett már megfelelő eredményre.

Sok mindent lehet papolni meg mondani, de azért szükséges, hogy legyen hitvallása az embernek, ha már hivatásszerűen is elkötelezte magát a kutatás mellett.

Az alkalmazott kutatásnak a betegágytól kell indulnia. S úgy kell a kérdéseket megfogalmazni, hogy jó-e ez a betegnek, biztonságos-e? S van számomra még egy fontos dolog is, hogy ha rajtam kellene megcsinálni például ezt a beavatkozást, akkor alávetném-e magam ennek? Vagy más megvilágításban: Édesanyámon – apámon – gyermekeimen – társamon elfogadnám-e ezt a módszert? A kérdés, bár egyszerűnek látszik, de az ólomnál is súlyosabb ilyenkor az igen vagy a nem.

Harmad-, negyedéven már a sebészet felé kacsingattam. Különösen megkapott az, hogy ha az előadásokon, vagy a gyakorlatokon egy-egy műtéttechnikai megoldást is elmondtak.

Negyedéven pedig a műtéttan igen kedvemre való tárgy volt. Minden előadáson ott voltam.

A sebészeti gyakorlat meg úgy sikerült, hogy a gyakorlatvezetőm a Sebészeti Klinika urológiai részlegén is dolgozott, így bizony változatos beteganyagot (de utálom ezt a kifejezést) tudott bemutatni.

A sebésztechnikai megoldások egyre jobban érdekeltek – sikerült megfertőződnöm olyannyira, hogy az ötödéven már a Sebészeti Anatómiai és Műtéttani Intézet büszke díjazott demonstrátora voltam. Hogy büszke voltam? Igen, igen! Nagy betűsen BÜSZKE.

Részt vehettem kísérleti műtétekben, asszisztálhattam is, a klinikán is bevehettek egy-egy műtétbe. Ha még ügyeletbe is bementem, akkor még több alkalmam adódott az asszisztálásra – egyszer-egyszer első asszisztensként is.

Igyekeztem, amit csak lehetett magamba szívni. Nem voltam stréber, el-elmentem – ma úgy mondanánk – bulizni is egy jót, de az előbb elmondottak határozták meg a mindennapjaimat.

Végzésem előtt majdnem egy évvel hamarabb kineveztek gyakornoknak. Minden szempontból igen nagy szó volt, megváltoztatta az életem. Tessék elképzelni, ösztöndíj helyett, valóságos fizetést kaptam. Isten ments, hogy fényezzem magam, de ez a kitűnő kezdet meghatározta a jövőmet, természetesen ezt utólag tudom.

Ezt el kellett mondanom, mielőtt belebonyolódnék a „Hogyan jutott az eszedbe?" kérdés megfejtésébe.

Egy vizit alkalmával – a tanársegéd úr egyik betegbemutatása során – a beteg elmondta, hogy a vesevezetéke megsérült és már harmadjára kellett megoperálni, mert az egyesítésnél hegszövet alakult ki és szűkület keletkezik, és nagy valószínűség, hogy az ép veséjét is majd idővel fel kell áldozni.

Milyen megoldások lehetségesek?

Túl sok nincs. Volt a dermesztő, rideg akkori válasz. A szűkület kialakulása végzetes lehet.

Tudtam, hogyan kell egy témának utánanézni a szakirodalomban, s bizony a hozzáférhető közleményekben a szűkület kialakulásának veszélye felkiáltójelként állt. Az ép vese eltávolításának kivédhetetlensége nagyon megdöbbentett.

Elmondtam a Professzor Úrnak, hogy mi foglalkoztat, meg azt, hogy tenni kellene valamit.

– Mit? – kérdezett vissza a szemüvege mögül. – Van valami ötleted?

– Olvastam, hogy egy Davis nevű szerző hat hétig egy csövet tartott a vesevezetékben és talán ez akadályozta meg a szűkületet.

– Próbáld meg! Ezzel befejeződött a beszélgetés.

Kísérleti állat volt, ez nem jelentett gondot, de hát a cső, az hogy lesz.

Akkor kezdődött az egyik szövetbarát műanyag korszak sebészetben. Sok mindenre próbálták például a PVC-t (polivinil-klorid) is használni, lehetőleg vegytiszta formában, mert az előállításakor a szennyezőanyagok mérgezőnek bizonyultak, így káros hatásúak is voltak.

Vegytiszta – vegytiszta. Honnan lehet ilyet és megfelelő méretben szerezni?

Az egyik mezőgazdasági boltban – melyet a nép csak parasztboltnak nevezett – találtam vékony, többféle méretű csövet. Az eladó azt mondta, ez a félig átlátszó talán tiszta is lehet.

– Hány kilogramm kell?

– Mindegyikből legfeljebb csak 10-10 dkg.

Furán nézett rám, tovább nem kérdezett, én sem, pár forintot fizettem, gyerünk az intézetbe.

– Pista bácsi, légy szíves ezeket a csöveket sterilizálni.

Azt gondoltam, hogy ha két csövet egymásba húzunk, lesz egy hosszabb belső cső, és egy rövidebb külső, és akkor, ha az uretert a külső csőhöz varrjuk, a belső cső megakadályozhatja a szűkületet – sőt, mennél több hegszövet keletkezik, annál biztosabban tarthat majd az egyesítés. Ez egyben pótlást is jelentett. Mindez egyszerűnek tűnt, technikailag is könnyen kivitelezhető volt.

Ez életem első nagy sikeresen megvalósított, kísérletekkel is igazolt gondolata volt.

Ezt nem más állította, mint Babics Antal, Közép-Európa nagy tekintélyű és hírű urológus professzora, akihez a kísérleti tényeket leíró magyar nyelvű dolgozatomat közlés céljából küldtem. Azt írta – máig is őrzött levelében –, hogy „hozzájárulásotokat is kérem, hogy e szellemes munkát angol nyelven az Acta Chirurgicaban (a Magyar Tudományos Akadémia gondozásában megjelenő, idegen nyelvű folyóirat) közölhessük".

Mi tagadás, boldog voltam, örömmel töltött el, mikor nyomtatásban megláttam „Ureter pótlás műanyag cső segítségével". Írta: Furka István.

Hogy mikor jutott eszembe a kettős cső? – Nem tudom. Az lebegett a szemem előtt állandóan, hogy a heg okozta bajt kell kivédeni, mert ez veszélyezteti az ép vesét.

Természetesen ma már sokkal másabb, nagyszerűbb technikai megoldás van e téren, talán az akkori kísérletem segíthette a jelenkoriakat, mert az a protézis merev volt, azaz nem jelenthetett

teljes megoldást, de a külföldi irodalmi adatokat ismerve több emberen is segített. Most is jóleső érzés tölt el a hibák (merevség) ellenére.

Ez a kísérleti sorozat több kérdést vetett fel. Milyen varróanyaggal kell megvarrni az uretert, dinamikájában milyen fokú szűkületet tud még legyőzni az izom ereje – s özönlöttek a kérdések. Egy kísérletsorozatot csak befejezni lehet – abbahagyni nem.

A Tanársegéd Úr Dr. Uzvölgyi Ferenc volt – akit egyik Mesteremnek is tekintek, neki is szeretnék ezúton emléket állítani.

* * *

Örömmel töltött el, hogy Pintér József barátom professzori és intézetigazgatói kinevezést kapott a debreceni Urológiai Klinika élére. A régi ismeretségünk az idő folyamán barátsággá nemesedett.

Természetesen sok szakmai kérdést is megvitattunk.

– Józsikám, miért nem használják többet a műtéteknél a helyi vesehűtést – kézenfekvő előny lenne –, nem kellene még az idővel is viaskodni például az elváltozás eltávolítása mellett.

Nem könnyű a műtéti technika – van belőle több is. Én is ismertem ezeket a szakmai leírásokból. Itt van például a steril jéggel való körberakása a vesének, de nem tudni, hogy melyik rész hűl le jobban, vagy esetleg fagy meg, melyik rész károsodik. A verőéren keresztül történő hűtésnek is van szövődménye, például a vérzés veszélye.

Egy szóval taglaltuk a lehetőségeket.

Miért érdekel ez Téged?

Csak úgy felvetült bennem olvasás közben. Természetesen saját tapasztalatom nincs, és ez csak úgy érdekel.

Majd másra terelődött a szó.

Érdekes módon bennem maradt, hogy miért ne lehetne ezt jobban csinálni? Aztán elcsendesedett az érdeklődésem, majd valahogy ismét előbukkant.

Készültem a tantermi előadásomra – mindig szoktam – és ismét megnéztem a vese érellátását több neves anatómiai leírásban és atlaszban, és a szegmentális verőér ellátás mellett a vénás ellátás érdekes módon összefüggő hálózatot képez.

Ha ezt egy csőhálózatnak fogjuk fel, akkor a folyadék ide-oda áramolhat benne.

Próbáljuk meg. Finom leszorítás a verőéren, hogy ne menjen bele több vér, majd a vénába egy csövet vezettünk, ezen keresztül élettani sóoldatot áramoltattunk a vesébe, egy helyen a hálózatot megnyitottuk, így feszülésmentesen a folyadék kifolyt, aminek az eltávolítása igen egyszerű feladat.

Óhatatlanul az egyik ismerősünk padlófűtésével kapcsolatos gondja is eszembe juthatott, mert egy törésnél a hálózatból elfolyt az összes víz.

Most jött még egy izgalmas kérdés, hogy lehet-e szövődménymentesen a csövet a vénába juttatni? Anélkül, hogy anatómiai leckét adnék a Kedves Olvasónak, találhatók olyan mellékágak, amelyek „baj nélkül" feláldozhatók és ezen keresztül hűthető a vese. Nem részletezem, egy kis ügyeskedéssel ez mind megoldható volt.

De milyen lesz a hűtés foka?

Az egyenletes hálózat ellenére egyformán hűl majd le a vese? Mérések sorozata következett. Kiderült, hogy a pólusok között egyforma hűtési technika mellett akár egy vagy még több °C különbség is lehet. Vajon ez mindig így van, vagy csak egyszer? A sok mérés azt mutatta, hogy mindig.

De miért?

A miért egy nagy hatásfokú szellemi sarkantyú vagy korbács. Mindegy, hogy minek nevezzük, hajtja, űzi az embert. Kapj választ a miértre. Miért? Miért? Újabb lázas munka következett.

A vese anatómiai felépítése adta meg a választ sok és nagyon aprólékos munka után. Az alsó pólusban majdnem háromszor több érkeresztmetszet volt, mint a felsőben.

Mi lehet ennek a műtéttani vonatkozása?

Az, hogy az alsó pólus műtéteinél nagyobb a vérzésveszély.

Egyik kérdés hozta a másikat. Nincs megállás. Csak úgy, mint ahogy ez a kutatás egy minősítést hozó értekezésben is megtestesült.

Hogy mi adta az ötletet, hogyan jutott eszembe, eszünkbe? Van-e rá magyarázat? Nem tudom. Így utólag is Pintér József nagyon kedves barátomnak is tudok egy maradandó emléket állítani.

* * *

A hasüreg műtéteinél bizony többször az ember keze ügyébe kerül az ún. nagycseplesz. Hártyavékonyságú lemezeiben csodálatos éralakzatok bűvölik el az embert.

Felfutóban volt akkor a léppel kapcsolatos kutatások sokasága, amely egyre több és új ismeretet tárt fel.

A klinikai múltam egyik érdekes mondása csapódott vissza az agyamba: „Hogyha az ép lép megsérült, távolítsd el, így a beteg is, meg te is jól alszol". Való igaz, jó néhány ép sérült lépet távolítottak el.

Utaltam rá, hogy sok új ismeretet adtak a lépkutatások mind a klinikumban, mind a kísérletekben. Ha ennyi mindent csinál ez a lép, akkor miért távolítjuk el? Miért? Miért? Megmenthető-e?

A lépbe elhelyezni öltéseket nehéz feladat, nehezen varrható, a tokja is igen szakadékony. Ahogy mondták és mondják, bajos dolog a beavatkozás a lépen.

Hogy lehet egy nagyon sérült lépet megmenteni? Első lépés: nézz utána az irodalomban.

Ilyenkor sok mindent összeolvas az ember, s megpróbál valami rendet is teremteni ezzel kapcsolatosan a fejében. A segítséget a baleseti sebészek munkája adta meg, mert osztályozták a lép sérüléseit, az egyszerű, kis, „magától is meggyógyuló" sérüléstől a szétszakadt lépig. Magyarul többféle megoldást kell keresni a súlyossági foktól függően. Ez világossá vált előttem.

Ha roncsolódott az egyik pólus, azt el kellene távolítani, de hogyan varrni, hogy az ép rész megmaradjon, meg milyen varróanyaggal úgy, hogy biztonságos legyen, ne vérezzen. Ez egy dolog volt, s egy sereg kérdést vetett fel.

Ha szétrepedt a lép, nyilván el kell távolítani, de ebben a reménytelennek tűnő helyzetben van-e mégis valamilyen remény?

Előtted a kásahegy, ami most éppen lépből van. Nekiesni a hegy láttán, vagy szépen mellette elsiklani?

Nekimenni. Megfelelő ismeretek birtokában bulldog szívóssággal. Valami megoldás csak lehet! Nem lehet feladni! Nem és nem!

Hogy lehet elvarrni a sebfelületet? A hajlított tű át sem éri a lépet. Válassz akkor egy egyenes tűt. Válassz egy erős fonalat. Jött az ötlet, hogy két egyenes tűvel, egy fonallal, ha szembevarrunk, akkor az befogja az ereket, és ha meghúzod a varratot, a befejezéskor a felszín is csökken. Kialakult ez a sajátos technika, ami bevált, hamar megtanulható, olyannyira, hogy a milánói sebészi világhéten ez a kutatás aranyérmet nyert. Büszke vagyok erre is.

Hogy hogyan jutott eszembe? – nem tudom. Rajkovics bácsit, a susztert láttam még gyerekkoromban hosszú egyenes tűvel varrni. Hogy összefüghetnek a dolgok? Ki tudja?

Az eredményeket többször is ellenőrizni fontos. Annak idején a kísérleteket kutyákon végeztük. Ezeknek az állatoknak a futásuk közben a lépük két-háromszorosára is megnő. Ha az elvarrt lépű kutyák futnak és erősen mozognak, és ha ez nem szakad szét, nem nyílik ki, akkor nyert ügyünk van.

Nyertünk.

Több szerző megpróbálta a kis lépdarabokat a szervezet legkülönbözőbb helyeire visszaültetni. Szaknyelven szólva autotranszplantálni.

A fantázia minden képzeletet felülmúlt. Például az egyik a has bőre alá, a köldök magasságában próbálta elhelyezni a lépdarabokat – magamnak nem szeretnék ilyesmit.

Egy másik, a már említett nagycsepleszre ültette rá a lépdarabokat, és felgöngyölítette azt, így egy nagy hurka keletkezett. A kis lépek közül elég sok megmaradt.

Ez már tetszett, a hurka nem. Azaz ebben a kísérletben rögzítési nehézségek voltak. A nagycseplesz lemezei egymáson finoman elmozgathatók. Már csak a kérdés számomra az volt, hogy hogyan lehet a kettőzetbe beültetni a kis lépdarabokat.

Finom technikával egy érmentes területen a két lemez közt egy luk készíthető és egy hosszú, finom csipesz segítségével behelyezhetők a lépdarabkák. A nagycseplesz kötényszerűen lóg a hasüregben, takarva a beleket. A kötény alsó ívébe található erekhez is helyeztük a lépdarabkákat és ez úgy nézett ki, mint egy szép kézimunkázott kötény, s így lett a neve „lépkötény".

A kis lépdarabok megmaradtak, átépültek, működtek, sok-sok éves munkát adva a kutatóknak.

Büszke vagyok arra is, hogy országunkban jó néhány ember él lépköténnyel minőségi életet.

Három önkényesen kiadott példa talán bepillantást engedhet egy-egy kérdéskör megoldásához vezető, sok munkával járó, érdekes, sokszor merész ötletet nagyon is igénylő tevékenységhez, ha úgy tetszik, kutatáshoz.

Az, hogy a „Hogyan jutott az eszedbe” témáról is írjak, nem tudom, hogy hogyan jutott eszembe a „Hogyan jutott az eszedbe”.

Lelki testvérem

Biztos megalkották már e fogalmat – de oly tartalommal, mint az én lelki testvérem és én közöttem fogant, talán nem.

Mondhatnánk valamelyest igazságként, hogy a jövő kifürkészhetetlen.

Akkor hát mi kell ahhoz, hogy így alakuljon ki a lelki testvériség?

Valahogy a Fentiek láthatatlan irányítása nélkül nemhogy megismerhettük volna ennek a szellemet tápláló gazdagságát, de a földi fizikai értelemben nem is érzékelhettük volna.

Akarom – szeretném – számomra fontos, hogy Te is lásd – kedves Dezső Bátyám – gondolataim írásos formáját, gyönyörű nyelvünk szavaival e valószínűtlen, de mégis csodálatos valóságát.

Visszapillantó e könyvecske címe. Ennek ellenére úgy érzem, hogy nem kísértés ezt az írást idesorolni, mert visszapillantok, hogy hogyan alakult ki e lelki kapocs, mely testvéri fogadalommá érett és örömömre szolgál, hogy mind a mai napig oly egyenes és erős, melyet nem tudok mihez hasonlítani, de őszintén szólva, nem is akarok, mert az talán nem olyan lenne, amit a lelki testvér fogalom jelent és takar számomra.

Évekkel ezelőtt, talán a pontos dátum egy telefonvisszahívás jegyzékből megállapítható lenne, könyveim írásakor a teljességre való törekvés jegyében kerestük az irodalmi hivatkozásokat, s akkor bukkantunk rá, hogy egy Fehér Dezső nevű szerző az állatorvostan-hallgatók számára műtéttani jegyzetet írt.

Bár jól ismertem az idevonatkozó irodalmat, de ki ez a valaki, nem hallottam róla. Kutatásaim során sem, most a könyv írása kapcsán pláne nem szerettem a fehér foltokat, s megindult a keresés.

Az állatorvosokat a Sebészeti Tanszéken, akik e téren dolgoztak, meglehetősen jól ismertem, hisz közösen munkálkodtunk is, de Fehér Dezső nevével nem találkoztam.

Egyre jobban izgatott, hogy ki lehet ez a valaki. Annál is inkább, mert egy töredékes feljegyzésben a jegyzet szerepelt – tehát van ilyen –, de hogy hol lehet ezt fellelni, bizonytalan válaszokat kaptam.

Égből pottyant a megoldáshoz vezető út.

A Magyar Állatorvosok Lapja főszerkesztőjével egy bizottsági ülésen találkoztam, akit már régen is jól ismertem, örömmel mondta a körülöttünk állóknak, hogy aki nem ismerne engem úgy, hogy az egyedüli humán orvos vagyok, aki az Állatorvosok Lapját is rendszeresen olvasom.

– Lacikám, tudod-e ki az a Fehér Dezső? – szegeztem neki a kérdést.

Igaz, nem e területen mozgott, de az igazságügyi és rendészeti ismeretanyaga és talán a főszerkesztői munkássága is segíthet – reménykedtem.

– Sebészet, Fehér Dezső, Fehér Dezső – ismételgette, talán a magyarországi „fő lódoktor” lehet, talán Ő volt valamikor háború után a sebészeten.

– Él-e még, nem tudod? Önként adódott a kérdés, hisz én sem vagyok már fiatalkorú, s akarva-akaratlanul is magához méregeti az ember a dolgokat, meg az időt is.

– Igen – szoktuk látni az egyetemi összejöveteleken –, jól tartja magát az öregúr.

Mivel mások jöttek, így abbamaradt a beszélgetés.

Most már úgy kérdeztem a könyvtárat, hogy tudják-e Fehér Dezső Dr. címét vagy telefonszámát.

– A Professzor Úr a Vércse utcán lakik Budán, de hogy hányas szám, azt nem tudom – jött a kedves válasz.

– Köszönöm.

Egyetemi tanár is, így magamban, de hát miért nincs a sebészet terén ennek valamilyen írásos nyoma? – mint ahogy már mondtam, jól ismertem azt a csapatot. Így ez a kérdés homályos volt.

Meglett a telefonszám is.

– Igen – volt egy kellemes úriember hangja a telefonban.

– Furka István vagyok és Fehér Dezső Professzor Urat keresem.

– Miben állhatok rendelkezésére?

A Műtéttani alapismeretek könyv társszerzője vagyok, és úgy tudom, hogy Professzor Úr írt állatorvostan-hallgatók számára egy műtéttani jegyzetet és ez iránt érdeklődnék...

S megindult a beszélgetés.

A hangján úgy éreztem, kicsit meglepte e megkeresés.

Újabb telefon, újabb beszélgetés, egyre hosszabban és hosszabban, egyre bővebb tartalommal. Kinyílt a szívünk és a lelkünk, ezek során oly, de oly sok mindenben hasonlóan vélekedtünk a világban történtekről, hogy sokszor szinte hihetetlen volt, hogy mindketten egyformán gondolkodtunk ugyanarról a dologról.

Az első személyes találkozásunkkor elhangzott az, hogy „Isten hozott, testvérem!", és ez mind a mai napig időtálló, szent fogadalom lett.

Egyikünknek sem volt testvére, de így adatott meg és így lett. Gyökereink is az ősi békési földekből valók. S szorgos munkával lettünk, akik lettünk.

Kedves Dezső Bátyám! Igyekszem vigyázni lépteid testvéri szeretettel és aggodalommal.

Úgy pillantottam vissza a kezdetekre, élvezve a jelent, hogy a jövőbeni folytatást is láthassam és remélhessem.

Beszélgetés gondolataimmal

Nagyvadas indulatom háziveréb-ugrálássá szelídült, mert az évek, évtizedek múlásával már nem olyan hőfokon izzik a belsőm, mint annak idején, amikor ölelésemnél vigyáznom kellett, hogy az ölelés ölelés maradjon, nem pedig holmi küzdősporti erőfitogtatás.

Igen, a tűz parázzsá lett, de csak a testi, mert a szellemi, úgy érzem, tartja a hőfokát.

Most is nagyon sok minden érdekel, nemcsak a szűk szakmám gondjai, kérdései, újdonságai, hanem a világ szörnyű történései mellett a békés természeti filmek megnyugtató hatása során a gyönyörű szerelmi történetek is. A drámák nézésekor az együttérzésem jeleként még a szemem is nedves lesz néha-néha, de a gyerekekkel kapcsolatos borzalmakat nézni sem bírom – indulatosan azonnal más csatornára váltok. Alig tudok megnyugodni még akkor is, ha éppen csak egy pici jelenetet láttam belőle.

Amikor a mentőknél szolgáltam, a gyerekbalesetek bizony nagyon megviseltek – még akkor is, ha tartottam, tartani kellett magamat. Még évtizedek távlatából is meg-megjelenik egy-egy szenvedő gyerekarc, egy-egy helyzet, ezek úgy látszik, kitörölhetetlenek maradnak.

E kis kötet elején azt a címet adtam, hogy Visszapillantó. Hát akkor most így is visszapillantok, mert ez is hozzám tartozik.

Bizony néha igen nagyon kemény dolgokat éltem meg, túléltem – legyen ennyi elég, azaz nem kell megijedni, nem akarok életem sziklatömbnyi nehézségeiről egy szót sem írni – pedig volt többször is ilyenben részem.

Szeretek elgondolkodni a történtekről, valahogy egy megrázó történés rettenetes dolog, belülről igen megráz, de valahogy a Jóisten megajándékozott egy fegyelmezett arccal. Így a megdöbbenésem kívülről alig látszik.

Örülni viszont nagyon-nagyon tudok, de magamat fegyelmezni is.

Nagyon szeretem még a vidámságot is a történetek csattanójával együtt. Jó kedvvel sokkal jobb dolgozni, mint búval bélelten, kényszeredetten. Intézetigazgató koromban, ha tehettem, soha nem vettem fel olyan embert, aki ránézett egy pohár vízre és két pohár ecet lett belőle.

Ez hogy jött így össze – nem tudom megmondani. Erre ma azt mondják, hogy gének..., a gének..., igen, azok a csodálatos gének.

Elmenni is mindig szerettem, bejárni a világból azt, amit lehetett.

Nagyon-nagyon szeretek itthon lenni, nekem kell a megszokott környezetem, a szeretteim, a kis párnám, az ágyam, a poharam, a konyhám, az ücsörgős fotelem, meg mindenki, aki és ami körbevesz.

Az elhatározásomat szeretem megvalósítani. Sokszor sikerült úgy vinni a dolgokat, hogy ne a holnapra, hanem a holnaputánra

gondoljak. Ezt ma taktikának mondják – de akkor, abban a helyzetben nem arra gondol az ember, hogy hoppá, én most éppen taktikázok, hanem milyen lenne akkor az majd, amire gondolok. Ez olyan életsakkozás több lépéssel előre. Persze van, amikor az ember rosszul lép...

Hála istennek, kevés ilyen volt, azokat túléltem. Makacsok, meg kitartóak a Furkák.

Higgy és cselekedj! Csináld, amiben hiszel, és higgy abban, amit csinálsz! Higgy a szeretetben, szerelemben, munkában, az Istenben! Ne csak higgy, tégy is érte!

Hit nélkül van-e szeretet, szerelem, munka, Isten? Tett nélkül igaz-e a szeretet, szerelem, munka, Isten? Mit ér a tett hit nélkül és a hit nélküli tett?

Itt írom le az epitáfeumomat is:

Hosszú utat tettem...

...szomjúhozom...

...adj innom, ó Uram!

A fentiek lehetnek egy bolondos vénember önviaskodó, okoskodó, éjjeli nem alvásban fogant, lázálmos gondolatai – vagy mégsem?

A fenti eszmefuttatás talán jobban belém enged pillantani, talán egy kis kulcs a megértésemhez is.

Ebben a néhány sorban semmi történés nincs – vagy mégis?

Ez egy sűrítmény?

Miről?

Kinek?

Tartalom

Visszapillantó 7
Ki is vagyok én? 9
A betegekről 21
Egy egész, két tized Trabant 30
Szürke hús 37
Az első „külföldi” utam 44
A légy és az operáló mikroszkóp, avagy hogyan indult a mikrosebészet az intézetben 50
Két ember a focimeccsen 55
ESSR – Barcelona 61
Körjárat 72
Fiatalkori emlék 78
Tud-e zongorázni? 82
„Ne nyugtalankodjék az elvtárs!” 87
Józsi bácsi 92
Elmaradt közlemények nyomán 97
Mese a sajtokról és az e téren lévő tapasztalatlanságomról 103
Úton... 111
Visszaemlékezés 114
Egy fura doktor 117
Portások 121
Kemence 127

Rohanunk 136
Az állatorvos sosem látott ilyen kórt 141
Hogyan jutott az eszedbe 146
Lelki testvérem 158
Beszélgetés gondolataimmal 162